

บทความเพื่อพุทธวจนะ

ศีลสิกขาบท ๑๕๐-๒๒๗

พุทธวจนะ : รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง

พระมหา ดร.สมลักษณ์ คนฺธสาโร วัดท่ามะโอ

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์ วัดชนะสงคราม

บทความเพื่อพุทธวจนะ ศีลสิกขาบท ๑๕๐ - ๒๒๗ พุทธวจนะ : รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง

บทความเพื่อพุทธวจนะ

ศีลสิกขาบท ๑๕๐ - ๒๒๗

พุทธวจนะ : รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง

พระมหา ดร.สมลักษณ์ คนฺธสาโร วัดท่ามะโอ

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์ วัดชนะสงคราม

บทความเพื่อพุทธวจนะ

ศีลสิกขาบท ๑๕๐ - ๒๒๗

พุทธวจนะ : รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง

พระมหา ดร.สมลักษณ์ คนฺธสาโร วัดท่ามะโอ

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์ วัดชนะสงคราม

บรรณาธิการ	: พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์		
ออกแบบปก-รูปเล่ม	: มยุรี ไทยประยูร		
ควบคุมการผลิต	: สมชาย ไทยประยูร		
พิมพ์ครั้งแรก	: กันยายน ๒๕๕๗	จำนวน	๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	: ธันวาคม ๒๕๕๗	จำนวน	๘,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	: พฤษภาคม ๒๕๕๘	จำนวน	๗,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์

เลขที่ ๔๔/๑๓๒ หมู่ ๖ ซอยกำนันแม้น ๓๖ แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ ๐๒ ๘๐๒ ๐๓๗๙ โทรสาร ๐๒ ๘๐๒ ๐๓๗๘

มือถือ ๐๘๑ ๕๖๖ ๒๕๔๐, ๐๘๖ ๗๗๔ ๔๙๔๙

e-mail : doramon.1914@yahoo.com หรือ pm_1914@yahoo.com

คำนำ

บทความเพื่อพุทธวจนะ
(พิมพ์ครั้งที่ ๓)

กรณีการศึกษาพุทธวจนะจากพระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ ที่แปลออกมาเป็นภาคภาษาไทย ถูกยกสมอ้างว่าเป็นพระไตรปิฎก ฉบับมาตรฐานที่มหาเถรสมาคมให้การยอมรับ โดยปฏิเสธอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา ตลอดถึงครูอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้รู้วิญญูชนทั้งหลาย ของพระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาส) ทางจังหวัดปทุมธานีรูปหนึ่ง ยังคง เป็นกระแสสร้างความเข้าใจไขว้เขวผิดพลาดคลาดเคลื่อนให้แก่ พุทธศาสนิกชนอยู่ทั่วไป

ปัจจุบันนี้พระสังฆาธิการรูปนั้นก็ยังไม่หยุดแพร่ความเข้าใจ พุทธวจนะแบบตื้นเขินบิดเบือนผิดพลาดคลาดเคลื่อนถึงขั้นทำให้ อรรถพยัญชนะอักขระพระบาลีวิบัติ ดังคำพระบาลีว่า สกทาคามี ท่านอธิบายคำความว่า สกิเทว อิมํ โลกํ อาคนฺตฺวา เดิมแปลสืบทอด กันมาว่า “มาแล้วสู่โลกนี้ครั้งเดียวเท่านั้น” สกิเทว จัดอยู่ในกลุ่ม อัพยยศัพท์ที่ไม่ผันรูปไปตามวิภัตติ เช่น ปุริโส ปุริสา ท่านนำสองคำ มาสนธิเชื่อมต่อกัน คือ สกึ (อ่านว่า สกิง) กับ เอว สกึ แปลว่า ครั้ง เดียว, หนเดียว เอว แปลว่า เท่านั้น ตัวกลมๆ อยู่บนสระอิเรียกว่า นิคคหิต เอาลงมาเป็น ท คือ เทว สองคำนี้รวมแปลว่า ครั้งเดียว เท่านั้น, หนเดียวเท่านั้น แต่พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับโชว์แปลว่า “เทวดาครั้งเดียว” โดยเข้าใจว่า สกึ แปลว่า ครั้งเดียว, หนเดียว เทว แปลว่า เทวดา แปลบาลีแบบผิดลู่ผิดฝาไปเลย

การสืบทอดคำความพุทธวจนะในพระไตรปิฎกนั้นอยู่ในเถรวาทเถรวงศ์ ดังศีลสิกขาปาติโมกข์ของพระภิกษุสงฆ์ที่สืบทอดกันมา ๒๒๗ ข้อ พระภิกษุผู้ทรงปาติโมกข์ฉลาดสามารถรูปหนึ่งยกขึ้นสวดแสดงท่ามกลางสงฆ์ทุกกึ่งเดือนในวันธัมมัสสวนะ ๑๕ ค่ำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม กาลครั้งปฐมสังคายนาวาระพระอรหันตขีณาสพ ๕๐๐ รูปประมวลสรุปไว้แล้วในพระวินัยปิฎก ปริวารวรรค เล่มที่ ๘

พระอรหันตขีณาสพเหล่านั้นสดับรับฟังมาจากพระบรมศาสดาที่ทรงประมวลสรุปไว้ มิใช่ประมวลสรุปตามมติของตนเอง แต่พระ-สังฆาธิการรูปนั้นก็ยังไปยึดถือตามสิกขาสูตรและวัชชิปุตตสูตรเพียงสองสูตร ซึ่งตรัสไว้โดยสังเขป ยังมิได้ประมวลสรุปว่าจำนวนเท่าไรกันแน่ พระสังฆาธิการนั้นถึงกับนำไปคัดง้างศีลสิกขาปาติโมกข์ ๒๒๗ ว่า มิใช่พุทธวจนะ พระพุทธเจ้ามิได้ตรัสไว้ นั่นเป็นคำสาวก นี้แสดงว่าท่านได้ประโยชน์จากปฐมสังคายนาวาระของพระอรหันตขีณาสพ ๕๐๐ รูปที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ต้นปฐมกาล พ.ศ. ๑ แต่กลับไปกล่าวโทษเอาผิดแทน มิหนำซ้ำยังไปสร้างกระแสความเข้าใจไขว้เขวคลาดเคลื่อนให้แก่พุทธศาสนิกชนจนเป็นเรื่องเป็นราวในช่วงเวลาที่ผ่านมา

พระสังฆาธิการรูปนั้นบวชอุปสมบทกับพระสงฆ์สายเถรวาทถือรักษาศีลสิกขา ๒๒๗ มาแท้ๆ แต่กลับปฏิเสธคัดง้างปัดตกลงได้ท่านก็ควรบวชอุปสมบทกับพระสงฆ์ถือรักษาศีลสิกขา ๑๕๐ เสียใหม่และไม่ควรครองเพศบรรพชิตเป็นพระภิกษุนับเนื่องอยู่ในพระสงฆ์สายเถรวาทถือรักษาศีลสิกขา ๒๒๗ ซึ่งสืบทอดกันมายาวนานนี้เลย

ตามรูปการณ์ที่สังเกตเห็น การศึกษาพุทธวจนะของพระสังฆา-ธิการรูปนั้นเริ่มจากความคิดว่าตนเองถูก ส่วนที่แปลสืบทอดกันมา

ยึดถือกันมานั้นผิด จึงทำให้มองการศึกษาทางด้านอื่นผิดติดลบหมด แม้แต่การศึกษาที่เป็นพื้นฐานให้แก่การอ่านศึกษาพระไตรปิฎกคือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรมแผนกบาลี เลยถึงขั้นกล่าวก้าวล่วงจ้วงจาบว่าสอนและเรียนเดรัจฉานวิชากันเสียหมด ไม่ใช่พุทธวจนะ ไม่มีพุทธวจนะ รวมไปถึงระดับอุดมศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งด้วยเช่นเดียวกัน

การเริ่มต้นศึกษาที่คิดว่า "ตนเองถูก คนอื่นผิด" ขณะที่พื้นฐานการศึกษาพระปริยัติธรรมของตนมีไม่มากพอหรือแทบจะไม่มีเลย กลับกลายเป็นว่าตนเองนั่นแหละผิด และผิดเกือบทั้งหมด ถึงขั้นวิปริตผิดเพี้ยนออกนอกลู่นอกทาง นี้จัดเป็นอลคัททูปมปริยัติ : ปริยัติเปรียบเป็นอสรพิษร้าย เรียนยกตนข่มคนอื่นไปโดยปริยาย

ข้าพเจ้ามองการศึกษาแบบอลคัททูปมปริยัติของพระสังฆาธิการรูปนั้นที่แพร่ออกมาสู่ผู้น้อยด้อยความรู้ในพระพุทธศาสนาที่หลงคล้อยเคลิ้มเชื่อตามจนเกิดผลอันตรายร้ายกาจถึงขนาดที่ว่า ปฏิเสธครูอุปัชฌาย์อาจารย์ไม่ให้ความเคารพนับถือเลย (วัดหนองป่าพงต้นสังกัดของพระรูปนั้นแท้ๆ ท่านก็ยังกล่าวลบหลู่ดูหมิ่น) และถึงกับทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานด้วยเหตุผลเพียงว่า "คำแต่งใหม่ คำสาวก มิใช่คำตถาคต ไม่มีในพุทธวจนะ" ถ้าขืนปล่อยให้ท่านแพร่มลภาวะทางความคิดผิดเพี้ยนอย่างนี้ต่อไปอีก หลายสิ่งหลายอย่างที่สืบทอดกันมายาวนานอย่างดีงามก็คงต้องถูกทำลายลงจนหมดสิ้น

ล่าสุดพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ขณะป่วยไข้ไม่สบายอาพาธหนักอยู่แท้ๆ ก็ยังต้องออก

มาชี้แจงแสดงความจริงเกี่ยวกับพุทธวจนะในพระไตรปิฎกชื่อหนังสือเอกสารเพื่อธรรมวินัยเล่มนั้นว่า "รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัด ให้ตรง" เมื่อพระสังฆาธิการรูปนั้นพร้อมสมุนบริวารของตนยังไม่หยุดสร้างกระแสความเข้าใจผิดต่อพระธรรมวินัยพระไตรปิฎกอีกต่อไป มิหนำซ้ำยังจะคัดสาวกภาษิตคำสอนของพระอรหันตสาวกทั้งหลายออกทิ้ง คงเหลือไว้เฉพาะคำตถาคตพุทธภาษิตเท่านั้น จึงเท่ากับว่าลดทอนทำลายแหล่งต้นเดิมของพระไตรปิฎกในสายเถรวาทเถรวงศ์อย่างถึงรากถึงโคนเลยทีเดียว

ข้าพเจ้าเองก็ไม่อาจอดทนนิ่งเฉยอยู่ได้ แม้หนังสือ "บทความเพื่อพุทธวจนะ" จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป ๒ รอบ จำนวนพิมพ์เกือบ ๒๐,๐๐๐ เล่มแล้วก็ตาม โดยหวังอนุเคราะห์ความเข้าใจให้ถูกทางเป็นสัมมาทิฐิแก่พระสังฆาธิการรูปนั้น แต่กระแสการสร้างความเข้าใจไขว้เขวผิดพลาดคลาดเคลื่อนของพระสังฆาธิการรูปนั้นยังคงต่อเนื่องไปไม่ยอมหยุดเลย มิหนำซ้ำยังจะขยายวงกว้างออกไปโฆษณาประชาสัมพันธ์ทำการตลาดเชิงพุทธพาณิชย์ สร้างอาณาจักรใหม่ใหญ่โตขึ้นมาอีก

ดังนั้น หนังสือ "บทความเพื่อพุทธวจนะ" จึงต้องออกมาอีกคำรบหนึ่ง ในรอบพิมพ์ครั้งที่ ๓ นี้.

ความเคารพธรรม

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์

๑๕ พฤษภา ๕๘

ถ้อยแถลง

หนังสือ "บทความเพื่อพุทธวจนะ" เล่มนี้ ปรากฏเกิดขึ้นเมื่อสาธุชนคนหนึ่งห่วงใยพระศาสนาร้องเรียนไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรณีที่พระภิกษุรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนาเถรวาท ณ ประเทศไทยนี้ ถือปฏิบัติยกปาติโมกข์ศีลสิกขาบท ๑๕๐ ข้อขึ้นสวด ปฏิเสธศีลสิกขาบท ๗๗ ข้อของพระภิกษุทั้งหลายไม่ยกขึ้นสวด โดยอ้างว่า เพิ่มเติมมาในภายหลังทำตามประเพณี ไม่ใช่พุทธบัญญัติโดยตรง ซึ่งศีลสิกขาบท ๑๕๐ ข้อ และ ๗๗ ข้อ รวมเป็น ๒๒๗ ข้อ พระสงฆ์ไทยและพระสงฆ์พม่า รวมทั้งพระสงฆ์สายเถรวาททั้งหมดยึดถือปฏิบัติยกขึ้นสวดท่ามกลางสงฆ์ที่ประชุมกันทำสังฆกรรมในพระอุโบสถมาตลอดเวลายาวนาน

มิหนำซ้ำยังไม่ยอมรับคำสอนของพุทธสาวก แม้ระดับอัครสาวก พูดแจกแจงอธิบายว่าไม่ควรเชื่อถือ ไม่ควรรับฟัง แม้พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้พุทธบริษัทสดับตรับฟังก็ตาม พระภิกษุรูปนั้นต้องการให้รับฟังเชื่อถือเฉพาะ "พุทธวจนะ" อย่างเดียว และถึงกับแยกออกมาเป็นเล่มๆ ต่างหาก จำนวน ๓๓ เล่ม เรียกว่า "พุทธวจนปิฎก" บอกว่า ไม่มีคำของสาวกปะปนอยู่เลย

ข้าพเจ้า และกัลยาณมิตร เล็งเห็นภัยอันตรายแห่งการอันตรธานพระสัทธรรมของพระศาสดาที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

จึงเห็นสมควรว่าจะต้องนำเรื่องที่เป็นประเด็นวิจิกิจฉาสร้างความเคลือบแคลงสงสัยนี้ชี้แจงไปสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง จากท่านผู้รู้นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และที่สำคัญคือ เพื่อมิให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจไขว้เขว ผิดพลาดคลาดเคลื่อนหลงทางไปกับสำนักนั้นที่เผยแแพร่ตามทิฐิของตนอยู่ในขณะนี้

ข้าพเจ้า และกัลยาณมิตร ได้ขอความเมตตาอนุญาตจากพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองรูป คือ พระคันธสาราภิวงศ์ (พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ธรรมาจริยะ, ป.ธ.๙, พธ.ด. วัดท่ามะโอ ลำปาง) และพระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์ (ป.ธ. ๙ ขณะเป็นสามเณร พธ.บ. (เกียรตินิยม) วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ) นำบทความที่พระคุณท่านทั้งสองได้อุตสาหะเขียนเผยแผ่ชี้แจงแถลงไขแก่พุทธศาสนิกชนในวงจำกัดทางเฟซบุ๊กก่อน มารวมเล่มจัดพิมพ์เผยแผ่ชื่อหนังสือว่า "บทความเพื่อพุทธวจนะ" นี้ให้เป็นธรรมทานออกไปในวงกว้างขยายผลสืบเนื่องไปตลอดกาลยาวนาน.

จิรํ ติฏฺฐตุ สทฺธมฺโม

ขอพระสัทธรรมจงดำรงอยู่ยาวนาน

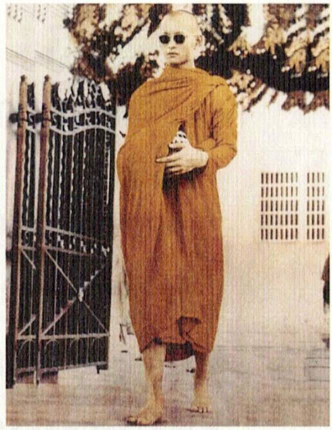
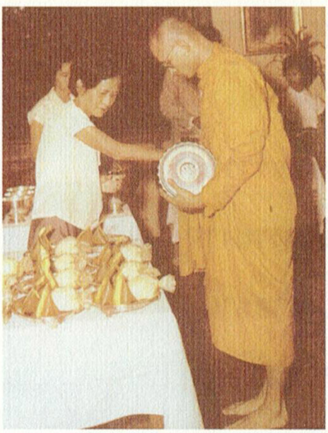
อุบาสิกาบริษัท

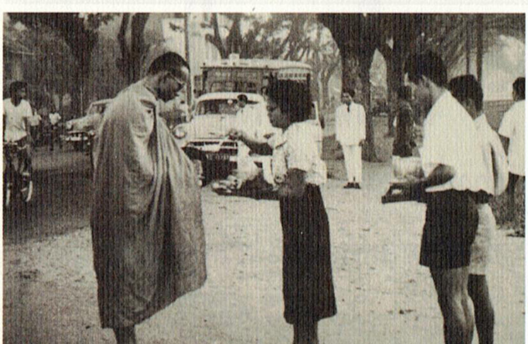
รวบรวมบทความธรรมะ

อาทิตย์ ๒๔ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ พุทธศักราช ๒๕๕๗

ทรงเจริญตามบุรพประเพณี

ทรงจารีตประเพณีดีงามหนอ
องค์ผู้พ่อหลวงไทยในกาลก่อน
เสด็จผนวชอย่างโสภิน ณ ชินวร
ตามคำสอนพิสุทธิ์พุทธศาสดา
ไม่สวมฉลองพระบาทออกยาตรย่าง
บนเส้นทางบิณฑบาตสะอาดสง่า
ประทับยืนรับหวานคาวและข้าวปลา
พระกายาน้อมลงเห็นเป็นธรรมงาม
ภิกษุบวชมาใหม่ในศาสนานี้
ดูหน่อยซิเห็นบ้างไหมควรไถ่ถาม
จารีตหรือพระจริยาน่าทำตาม
จะหักห้ามมิให้ทำเพราะคำใคร
องค์พ่อหลวงปวงไทยสูงศักดิ์สง่า
ชาวประชามองดูเถิดเกิดเลื่อมใส
ทรงทำตามพระประเพณีที่อำไพ
จึงเกริกไกรถึงวันนี้ที่ "ทรงพระเจริญ" ฯ

สารบัญ

บทความเพื่อพุทธวจนะ
ภาคแรก

พระคันธสาราภิวงศ์

พระมหา ดร.สมลักษณ์ คนฺธสาโร (ป.ธ.๙, ธรรมาจริยะ, พธ.ด.)
เจ้าอาวาสวัดท่ามะโอ ลำปาง

ศีล ๒๒๗ ข้อ

ศาสนาพุทธนิกายเถรวาททราบกันดีว่า ศีลของพระภิกษุมี ๒๒๗ ข้อ โดยมีสิกขาบท ๒๒๐ ข้อนับรวมอธิกรณสมถะ ๗ ข้อ เป็น ๒๒๗ ข้อ (อธิกรณสมถะเป็นวิธีระงับอธิกรณ์คือเรื่องวิวาทในสงฆ์ จึงไม่นับเป็นสิกขาบท แต่ได้นำมาสวดในพระปาติโมกข์เช่นเดียวกัน) ศีล ๒๒๗ ข้อเหล่านั้น คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขิยะ ๗๕ และอธิกรณสมถะ ๗

แม้พระภิกษุสงฆ์ในประเทศพม่าก็ถือว่าศีลมี ๒๒๗ ข้อเช่นเดียวกัน ดังที่พบในตำราพม่าชื่อว่า ศีล ๒๒๗ ที่ภิกษุควรประพฤติ (ยะหันเจิ้นผแว นะยานะแซขุนะตแว) จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์กรมการศาสนาใน พ.ศ. ๒๕๕๐ มี ๕๐๗ หน้า หนังสือวินัยเล่มนี้เป็นฉบับสนามหลวงของพม่า แต่งโดยกองวิชาการของกรมการศาสนาที่ประกอบด้วยฆราวาสผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลี ๑๐ ท่าน คัมภีร์นี้แปลและอธิบายปาติโมกข์โดยละเอียด โดย

เน้นพระวินัยเป็นหลัก ไม่เน้นหลักภาษา

ในปัจจุบันมีบางท่านกล่าวว่า "สิกขาบทมี ๑๕๐ ข้อถ้วน" แต่ความจริงแล้วต้องแปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อ" จึงจะถูกตามหลักภาษาและพระวินัย

ข้อความที่กล่าวว่า "สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อ พบในพระสูตร ๔ สูตร คือ

๑. วัชชิปุตตสูตร (องฺ.ติก. ๒๐/๘๕/๒๒๔) ตรัสไว้ในขณะประทับอยู่ที่กูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลี

๒. สิกขาสูตรที่ ๑ (องฺ.ติก. ๒๐/๘๗/๒๒๕) ไม่ปรากฏสถานที่ตรัสพระสูตรนี้

๓. สิกขาสูตรที่ ๒ (องฺ.ติก. ๒๐/๘๘/๒๒๖) ไม่ปรากฏสถานที่ตรัสพระสูตรนี้

๔. สิกขาสูตรที่ ๓ (องฺ.ติก. ๒๐/๘๙/๒๒๘) ไม่ปรากฏสถานที่ตรัสพระสูตรนี้

ดังข้อความว่า

สาธิกมิทํ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ อนฺวฑฺฒมาสํ อุทฺเทสํ อาคจฺฉติ.

"สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อนี้ถึงการสวดทุกกึ่งเดือน"

ในวัชชิปุตตสูตรมีคำว่า ภนฺเต (ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ) อยู่ท้าย สาธิกมิทํ เพราะเป็นข้อความที่ภิกษุกราบทูลพระพุทธเจ้า ส่วนในสิกขาสูตรทั้ง ๓ สูตรมีคำว่า ภิกฺขเว (ภิกษุทั้งหลาย)

อยู่ท้าย สาธิกมิทํ เพราะเป็นข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสด้วยพระองค์เอง และสันนิษฐานว่าพระสูตรทั้ง ๔ สูตรนี้คงตรัสไว้ในเวลาใกล้เคียงกัน เพราะมีจำนวนสิกขาบทเท่ากัน

มีบางท่านกล่าวว่า คำว่า สาธิกมิทํ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ แปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ ถ้วนนี้" แล้วถือว่าสิกขาบทมีเพียง ๑๕๐ ข้อถ้วน คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ และอธิกรณสมถะ ๗ ในปัจจุบันการถือว่าสิกขาบทมี ๒๒๗ ข้อ ไม่ถูกต้อง เพราะไม่สอดคล้องกับพระสูตรดังกล่าว จึงน่าจะมีสิกขาบทเพิ่มเติมภายหลัง ๗๗ ข้อ คือ อนิยต ๒ และเสขิยวัตร ๗๕

ในเรื่องนี้ขอชี้แจงว่าความเห็นดังกล่าวไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑. คำว่า สาธิก แปลว่า "กว่า" มาจาก สห ศัพท์ (พร้อมทั้ง, กับ) + อธิก ศัพท์ (เกิน) เมื่อแปลง สห เป็น ส เพื่อย่อคำ จึงได้รูปว่า สาธิก มีรูปวิเคราะห์ (คำจำกัดความ) ว่า อธิเกน สห วตฺตเตติ สาธิกํ (สิกขาบทที่เป็นไปพร้อมกับส่วนเกินชื่อว่า สาธิกะ) คำนี้เป็นไตรลิงค์ตามเนื้อความที่กล่าวถึง จึงอาจมีรูปว่า สาธิโก, สาธิกา, สาธิกํ แต่ในที่นี้มีรูปเป็นนปุงสกลิงค์ว่า สาธิกํ ตาม สิกฺขาปทํ ที่กล่าวถึงในเรื่องนี้

คำนี้แปลตามศัพท์ว่า "พร้อมทั้งส่วนเกิน, กับส่วนเกิน" หมายความว่า มากกว่าจำนวนที่กล่าวไว้ ๑๕๐ จึงหมายถึงจำนวน ๑๕๐ กว่า ดังคำว่า

- สาธิกนวุติ (๙๐ กว่า)

- สาธิกโปริส (ช่วงบุรุษกว่า)

- สาธิกวีสติโยชน (๒๐ โยชน์กว่า)

- สาธิกานิ ตีณิ อฏฺฐิสตานิ (กระดูก ๓๐๐ ท่อนกว่า)

- สาธิกานิ ปญฺญาสวสฺสานิ (๕๐ ปีกว่า)

คำว่า สาธิก นี้เป็นคำไวพจน์ของ สาติเรก (สห + อติเรก แปลง สห เป็น ส) ดังข้อความว่า

สาธิกนวุตีติ อติเรกนวุติ. (สํ.ม.อ. ๓/๑๐๐๖/๓๖๓)
"คำว่า สาธิกนวุติ แปลว่า ๙๐ กว่า"
มีตัวอย่างของ สาติเรก ศัพท์ในพระไตรปิฎกว่า

- สาติเรกานิ ปญฺจสตานิ (๕๐๐ กว่า)

- สาติเรกานิ ฉ อมฺพณานิ (๖ อัมพณะกว่า)

- สาติเรกานิ วีสติโยชนานิ (๒๐ โยชน์กว่า)

- สาติเรกานิ จตุวีสติสตสหสฺสานิ
(๒,๔๐๐,๐๐๐ กว่าคน)

แม้ในภาษาสันสกฤตก็มีรูปว่า สาธิก เหมือนกัน และมีความหมายว่า "กว่า, เกินกว่า" เช่นเดียวกัน ดังข้อความว่า

สาธิกา, สฺตฺรี, (สาธยตีติ. สาธ + ณิจฺ + ณฺวุลฺ. ฏาปิ อต อิตฺวมฺ.) สุษุปฺตะ อิติ เหมจนฺทฺระ. สาธนกรฺตฺตฺรี, อธิเกน สห วรฺตฺตมาเน, ตฺริ. (ศพฺทกลฺปทฺรุม เล่ม ๕ หน้า ๓๒๘)

"สาธิกา เป็นอิตถีลิงค์ (มีรูปวิเคราะห์ว่า สาธยตีติ [สาธิกา] สาธ ธาตุ + ณิจฺ ปัจจัย + ณฺวุลฺ ปัจจัย แปลง อ เป็น อิ ในเพราะ ฏาปฺ ปัจจัย) คัมภีร์เหมจันทระกล่าวว่า "การหลับสนิท" หรือกรรไกรที่ให้สำเร็จ เป็นไตรลิงค์ ย่อมมีในสิ่งที่เป็นไปพร้อมกับส่วนเกิน"

ตามข้อความข้างต้น คำว่า สาธิกา มีความหมาย ๓ ประการ คือ

ก. สภาวะให้สำเร็จ[การนอน], การหลับสนิท เป็นอิตถีลิงค์

ข. กรรไกรที่ให้สำเร็จ[การตัด] เป็นอิตถีลิงค์

ค. สิ่งที่เป็นไปพร้อมกับส่วนเกิน เป็นไตรลิงค์

สาธิกา สฺตฺรี, สาธยติ คมยติ สรฺโวปศมมฺ คม-ณิจฺ สาธาเทศะ ณฺวุลฺ. สุษุปฺเตา เหมจ-. สิธ-ณิจฺ ณฺวุลฺ. การฺยฺยสาธิกายำ สฺตฺริยาญฺจ. (วาจสฺปตฺย เล่ม ๖ หน้า ๕๒๗๘)

"สาธิกา เป็นอิตถีลิงค์ มีรูปวิเคราะห์ว่า สาธยติ คมยติ สรฺโวปศมมฺ (สภาวะทำความสงบให้สำเร็จ คม ธาตุ + ณิจฺ ปัจจัย แปลง [คม ธาตุ]เป็น สาธ ลง ณฺวุลฺ ปัจจัย คัมภีร์เหมจันทระกล่าวว่า "การหลับสนิท" หรือมาจาก สิธ ธาตุ + ณิจฺ ปัจจัย + ณฺวุลฺ ปัจจัย ย่อมเป็นไปในหญิงผู้ทำกิจให้สำเร็จ

ตามข้อความข้างต้น คำว่า สาธิกา มีความหมาย ๒ ประการ คือ

ก. สภาวะทำความสงบให้สำเร็จ, การหลับสนิท เป็นอิตถี-ลิงค์

ข. หญิงผู้ทำกิจให้สำเร็จ เป็นอิตถีลิงค์

ส่วนคำว่า สาธิก ที่แปลว่า "ถ้วน" ไม่มีใช้ในภาษาบาลี เพราะมีรากศัพท์มาจากคำดังกล่าว นอกจากนั้น ในพระไตรปิฎกไทยบางฉบับแปลคำนี้ว่า "ที่สำเร็จประโยชน์" ถือว่าไม่ถูกตามความหมาย เพราะไม่มีความหมายอะไรในเรื่องนี้ และไม่ถูกตามหลักภาษา เพราะความหมายเช่นนั้นต้องมีรูปเป็นอิตถีลิงค์ว่า สาธิกา โดยมาจาก สาธ ธาตุ (สํสิทฺธิมฺหิ = สำเร็จ) + เณ การิต-ปัจจัย + ณฺวุ ปัจจัยในกัตตุสาธนะ + อา อิตถีปัจจัย (แปลง ณฺวุ เป็น อก แล้วแปลงสระ อ ใน อก เป็น อิ)

๒. แม้พระไตรปิฎกไทยหลายฉบับจะแปล สาธิก ศัพท์ว่า "ถ้วน" แต่เมื่อตรวจสอบพระไตรปิฎกแปลของฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali-text Society) และฉบับพม่า พบว่ามีคำแปลว่า "กว่า" ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ

- อังคุตตรนิกายแปลอังกฤษ ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ คือ The Book of the Gradual Sayings (Anguttara-Nikaya) or More-Numbered Suttas เล่ม ๑ หน้า ๒๒๑ มีคำแปลในวัชชิปุตตสูตรว่า

Monks, this recital to be made twice a month amounts to more than one hundred and fifty rules.

ส่วนในสิกขาสูตรที่ ๑, ที่ ๒ และที่ ๓ ท่านผู้แปลละคำแปลไว้เพื่อย่อความ

- อังคุตตรนิกายแปลพม่า ตอน เอกก-ทุก-ติก-จตุกกนิบาต วัชชิปุตตสูตร (ข้อ ๘๕ หน้า ๒๔๙) แปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อ" แม้ในสิกขาสูตรที่ ๑ (ข้อ ๘๗ หน้า ๒๕๐), สิกขาสูตรที่ ๒ (ข้อ ๘๘ หน้า ๒๕๑) และสิกขาสูตรที่ ๓ (ข้อ ๘๘ หน้า ๒๕๑) ก็แปลไว้อย่างนั้น

- อังคุตตรนิกายนิสสัย (ฉบับแปลและอธิบายเป็นภาษาพม่า) วัชชิปุตตสูตร เล่ม ๑ หน้า ๕๑๖ แปลว่า "สาธิกํ อันเป็นไปกับด้วยส่วนเกิน" แม้ในสิกขาสูตรที่ ๑ (ข้อ ๘๗ หน้า ๕๑๘), สิกขาสูตรที่ ๒ (ข้อ ๘๘ หน้า ๕๒๒) และสิกขาสูตรที่ ๓ (ข้อ ๘๘ หน้า ๕๒๔) ก็แปลไว้อย่างนั้นเหมือนกัน

นอกจากนั้น ในหนังสือพจนานุกรม บาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพโลภิกขุ ซึ่งแปลมาจากพจนานุกรมฉบับภาษาบาลี - อังกฤษ (Pali-English Dictionary) ของสมาคมบาลีปกรณ์ ซึ่งจัดทำโดย T.W. Rhys Davids และ William Stede มีข้อความว่า

"สาธิก (คุณ.) [ส + อธิก : เทียบ พุทธสัน. สาธิก ทิวฺ.44] เกิน ที.2/93; วิมาน.53 (-วีสติ). –โปริส สูงเกินกว่าความสูงของคน ม.1/74, 365; องฺ. 3/403"

๓. การนับอธิกรณสมถะ ๗ เข้าในสิกขาบท ๑๕๐ ข้อ ไม่ถูกต้อง เพราะอธิกรณสมถะ ๗ ไม่ใช่สิกขาบท เป็นเพียงวิธีระงับ

อธิกรณ์คือเรื่องวิวาทในสงฆ์ แต่ได้นำมาสวดในพระปาติโมกข์ เพื่อให้ภิกษุรู้จักวิธีระงับอธิกรณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในสงฆ์ ดังนั้น สิกขาบทจริงๆ จึงมี ๒๒๐ ข้อเท่านั้น กล่าวคือ ในคัมภีร์ปริวาร พระพุทธเจ้าตรัสถึงสิกขาบทของภิกษุ ๒๒๐ ข้อนับรวมอธิกรณ-สมถะ ๗ ข้อเป็น ๒๒๗ ข้อ และสิกขาบทของภิกษุณี ๓๐๔ ข้อ นับรวมอธิกรณสมถะ ๗ ข้อเป็น ๓๑๑ ข้อ ดังข้อความว่า

วีสํ เทฺว สตานิ ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทานิ อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ อุโปสเถสุ. ตีณิ สตานิ จตฺตาริ ภิกฺขุนีนํ สิกฺขาปทานิ อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ อุโปสเถสุ. (วิ.ป. ๘/๓๓๘/๓๑๐)

“สิกขาบทของภิกษุถึงการสวดทุกวันอุโบสถ รวม ๒๒๐ สิกขาบท ของภิกษุณีถึงการสวดทุกวันอุโบสถ รวม ๓๐๔ สิกขาบท”

ข้อความข้างต้นไม่ใช่คำกล่าวของท่านพระอุบาลีเหมือนในที่บางแห่งในคัมภีร์ปริวาร แต่เป็นพระพุทธดำรัสที่ตรัสตอบคำถามของพระอุบาลี และพระพุทธองค์ได้ตรัสจำนวนสิกขาบท ๒๒๐ ข้อไว้ในประโยคต่อไปว่า

วีสํ เทฺว สตานิ ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทานิ
อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ อุโปสเถสุ
เต สุโณหิ ยถากถํ.
ปาราชิกานิ จตฺตาริ สงฺฆาทิเสสานิ ภวนฺติ เตรส.
อนิยตา เทฺว โหนฺติ

นิสฺสคฺคิยานิ ตึเสว เทฺวนวุติ จ ขุทฺทกา

จตฺตาโร ปาฏิเทสนียา ปญฺจสตฺตติ เสขิยา.

วีสํ เทฺว สตานิ จิเม โหนฺติ ภิกฺขูนํ สิกฺขาปทานิ อุทฺเทสํ อาคจฺฉนฺติ อุโปสเถสุ. (วิ.ป. ๘/๓๓๘/๓๑๐-๑)

"สิกขาบทของภิกษุ ๒๒๐ ข้อถึงการสวดทุกวันอุโบสถ เธอจงฟังสิกขาบทเหล่านั้นตามลำดับต่อไป

ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคีย์ ๓๐ ขุททกะ (ปาจิตตีย์) ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขิยะ ๗๕ สิกขาบทของภิกษุ ๒๒๐ ข้อเหล่านี้ ถึงการสวดทุกวันอุโบสถ"

๔. ในอรรถกถาของวัชชิปุตตกสูตรกล่าวว่า สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อที่กล่าวไว้ในพระสูตรนี้ หมายถึงสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ในเวลานั้น แต่ยังมีสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ในเวลาอื่นอีกด้วย เพราะพระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเรื่อยมาตามเหตุการณ์ที่ภิกษุล่วงละเมิดความผิดนั้นๆ ดังข้อความว่า

ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตนฺติ ปญฺณาสาธิกํ สิกฺขาปทสตํ. ตสฺมึ สมเย ปญฺญตฺตสิกฺขาปทาเนว สนฺธาเยตํ วุตฺตํ. (องฺ.ติก.อ. ๒/๘๗/๒๙๓)

"คำว่า ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ แปลว่า สิกขาบท ๑๐๐ เกินไป ๕๐ ข้อ คำนั้นกล่าวระบุถึงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ในเวลานั้น"

แม้ในฎีกาของมัชฌิมนิกายก็กล่าวว่า

ตตฺถ สาธิกมิทํ ภิกฺขเว ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตนฺติ อิทํ

ยสฺมึ กาเล ตํ สุตฺตํ เทสิตํ, ตทา ปญฺญตฺตสิกฺขาปทวเสน วุตฺตํ, ตโต ปรํ ปน สาธิกานิ เทฺว สตานิ สิกฺขาปทานีติ. (ม.ม.ฏีกา ๒/๓๐๑/๒๐๔)

"ในพากย์นั้น คำว่า สาธิกมิทํ ภิกฺขเว ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ (ภิกษุทั้งหลาย สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อนี้) นั้น กล่าวไว้โดยเนื่องด้วยสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ในเวลาแสดงพระสูตรดังกล่าว ต่อแต่นั้นจึงมีสิกขาบท ๒๐๐ กว่าข้อ"

๕. ความเห็นที่กล่าวว่าสิกขาบทมี ๑๕๐ ถ้วน ถือว่าสิกขาบท ๗๗ ข้อเป็นสิ่งที่แต่งเพิ่มเติมเข้ามาในภายหลัง ได้แก่ อนิยต ๒ และเสขิยวัตร ๗๕ แต่ความจริงแล้ว เสขิยวัตรดังกล่าวเป็นบัญญัติที่เกิดขึ้นก่อนปาราชิก ๔ และสังฆาทิเสส ๑๓ ทั้งนี้เพราะในปฐมโพธิกาลระหว่าง ๒๐ พรรษาพระพุทธองค์ยังมิได้ทรงบัญญัติปาราชิก ๔ และสังฆาทิเสส ๑๓

แม้จะไม่อาจระบุว่าสิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อนั้นมีปาราชิกและสังฆาทิเสสอยู่ด้วยหรือไม่ เพราะไม่ทราบเวลาบัญญัติสิกขาบทเหล่านั้นแน่นอน แต่ก็อนุมานรู้ได้ว่า ถ้ามีอาบัติทั้งสองดังกล่าว ก็ต้องมีเสขิยวัตรแน่นอน แต่ถ้ายังมิได้ทรงบัญญัติปาราชิกและสังฆาทิเสส เสขิยวัตรก็มีไม่ได้ตามความเห็นนั้น ทำให้ไม่อาจนับสิกขาบท ๑๕๐ ข้อนั้นได้

ดังข้อความในอรรถกถาพระวินัยว่า

อถ ภควา อชฺฌาจารํ อปสฺสนฺโต ปาราชิกํ วา สงฺฆาทิเสสํ วา น ปญฺญเปสิ. ตสฺมึ ตสฺมึ ปน วตฺถุสฺมึ อวเสเส ปญฺจ

ขุทฺทกาปตฺติกฺขนฺเธ เอว ปญฺญเปสิ. เตน วุตฺตํ “อปฺปญฺญตฺเต สิกฺขาปเท”ติ. (วิ.มหา.อ. ๑/๓๕/๒๒๑)

“ครั้งนั้น[ระหว่าง ๒๐ พรรษา] พระผู้มีพระภาคไม่ทรงเห็นการล่วงละเมิด จึงไม่ทรงบัญญัติปาราชิกหรือสังฆาทิเสส แต่ทรงบัญญัติกองอาบัติเล็กน้อย๕ หมวดที่เหลือ [คือ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาสิต] ในเพราะเรื่องนั้นๆ ฉะนั้นพระธรรมสังคาหกาจารย์จึงกล่าวว่า อปฺปญฺญตฺเต สิกฺขาปเท ([ไม่เห็นโทษ]ในสิกขาบทที่ยังไม่ได้ทรงบัญญัติไว้”

การที่พระพุทธองค์ไม่ทรงบัญญัติปาราชิกหรือสังฆาทิเสสในระหว่าง ๒๐ พรรษาแรก ก็เพราะว่าในสมัยนั้นมีกุลบุตรที่ออกบวชได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลจำนวนมาก ท่านเหล่านั้นจึงไม่ทำความผิดที่ร้ายแรงถึงขั้นเสพเมถุนหรือลักขโมยเป็นต้น แต่อาจทำความผิดเล็กน้อยบางอย่างด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในกกจูปมสูตรว่า

“ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งว่า สมัยหนึ่ง ภิกษุจำนวนมากทำให้เรามีจิตยินดี เรากล่าวกับภิกษุ ณ ที่นั้นว่า เราฉันอาหารมื้อเดียว เมื่อเราฉันอาหารมื้อเดียวย่อมรู้สึกว่าไม่มีอาพาธ ไร้ทุกข์ เบากาย มีกำลัง และอยู่สบาย มาเถิด ถึงพวกเธอก็จงฉันอาหารมื้อเดียว เธอฉันอาหารมื้อเดียวอยู่จักรู้สึกว่าไม่มีอาพาธ ไร้ทุกข์ เบากาย มีกำลัง และอยู่สบาย เราไม่ต้องสั่งสอนภิกษุเหล่านั้นอีก เพียงแต่เตือนสติเท่านั้น” (ม.มู. ๑๒/๒๒๕/๑๗๙)

ดังคำอธิบายในคัมภีร์อรรถกถาพระวินัยว่า

อปฺปญฺญตฺเต สิกฺขาปเทติ ปฐมปาราชิกสิกฺขาปเท อฏฺฐปิเต. ภควโต กิร ปฐมโพธิยํ วีสติวสฺสานิ ภิกฺขู จิตฺตํ อาราธยึสุ, น เอวรูปํ อชฺฌาจารมกํสุ. ตํ สนฺธาเยว อิทํ สุตฺตมาห “อาราธยึสุ วต เม ภิกฺขเว ภิกฺขู เอกํ สมยํ จิตฺตนฺ”ติ. (วิ.มหา.อ. ๑/๓๕/๒๒๑)

“คำว่า อปฺปญฺญตฺเต สิกฺขาปเท (ในสิกขาบทที่ยังไม่ได้ทรงบัญญัติไว้) หมายความว่า ในปาราชิกสิกขาบทข้อแรกที่ยังไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ ได้ยินมาว่า ภิกษุทั้งหลายทำจิตของพระผู้มี-พระภาคให้พอพระทัยตลอด ๒๐ พรรษาในปฐมโพธิกาล ไม่ทำการล่วงละเมิดเช่นนี้ [คือการเสพเมถุน] พระพุทธองค์จึงตรัสพระสูตรนี้ว่า ‘สมัยหนึ่ง ภิกษุจำนวนมากทำให้เรามีจิตยินดี’ โดยหมายความถึงเรื่องนั้น (การทำจิตของพระผู้มีพระภาคให้พอพระทัย)”

อาบัติทุกกฏที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ เสขิยวัตร ๗๕ ข้อที่มาในพระปาติโมกข์ และวัตรอื่นๆ ที่พบในคัมภีร์มหาวรรคและจูฬวรรค แม้ในเสขิยวัตรจะมิได้ระบุว่าเป็นอาบัติทุกกฏเพราะกล่าวว่า สิกฺขา กรณียา (พึงทำความสำเนียก) แต่ในปทภาชนีย์ของเสขิยวัตรทั้งหมดตั้งแต่ข้อ ๕๗๖ หน้า ๓๘๐ เป็นต้นไป มีข้อความว่า อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส (ต้องอาบัติทุกกฏ) ดังนั้น จึงถือว่าเป็นอาบัติทุกกฏเพราะทำผิดเสขิยวัตร

แม้ในคัมภีร์อรรถกถาย่อของภิกขุปาติโมกข์และภิกขุนีปาติโมกข์ชื่อกังขาวิตรณี ก็กล่าวระบุถึงอาบัติทุกกฏในเรื่องนี้ว่า

ปทภาชเน ปน“อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา”ติ วุตฺตตฺตา สพฺพตฺถ อนาทริยกรเณ ทุกฺกฏํ เวทิตพฺพํ. (กงฺขา. หน้า ๓๒๑)

“แต่พึงทราบอาบัติทุกกฏเพราะไม่ทำความเอื้อเฟื้อในสิกขาบททั้งหมด เนื่องจากตรัสว่า อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ไว้ในปทภาชนีย์”

๖. มีหลักฐานที่ชี้ชัดว่า เสขิยวัตรมีบัญญัติไว้ก่อนอาบัติปาราชิก ถ้าพระพุทธเจ้ายังมิได้ทรงบัญญัติการครองอันตรวาสกในเสขิยวัตร ก็คงไม่มีข้อความที่กล่าวว่าท่านพระสุทินปฏิบัติวินัยข้อนี้ ดังนั้น จึงเป็นหลักฐานว่าเสขิยวัตรเป็นวินัยที่บัญญัติไว้ก่อนอาบัติปาราชิกข้อ ๑ แน่นอน กล่าวคือ ในปฐมปาราชิกมีข้อความที่พระสุทินครองอันตรวาสก (ผ้านุ่ง, สบง) ในเวลานั้นว่า

อถ โข อายสฺมา สุทินฺโน เต สฏฺฐิมตฺเต ถาลิปาเก ภิกฺขูนํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย กลนฺทคามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ. (วิ.มหา. ๑/๓๐/๑๙)

“ครั้งนั้น ท่านพระสุทินสละอาหาร ๖๐ หม้อถวายภิกษุทั้งหลายแล้วครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตที่หมู่บ้านกลันทคาม ในตอนเช้า”

การครองผ้าอันตรวาสกนี้ ก็คือการนุ่งสบงให้เป็นปริมณฑลโดยปิดบริเวณสะดือ บริเวณหน้าแข้ง ไม่ปล่อยให้สบงห้อยข้างหน้า

หรือข้างหลัง ตามที่กล่าวไว้ในเสขิยวัตร ข้อ ๑ ว่า

“ปริมณฺฑลํ นิวาเสสฺสามี”ติ สิกฺขา กรณียา. (วิ.มหา. ๒/๕๗๖/๓๘๐)

“พึงทำความสำเหนียกว่า เราจักครองอันตรวาสกให้เรียบร้อย”

จะเห็นได้ว่า ในคัมภีร์อรรถกถาและฎีกาของพระวินัยระบุถึงการครองผ้าอันตรวาสกว่าเป็นการนุ่งตามเสขิยวัตร ดังข้อความว่า

นิวาเสตฺวาติ คามปฺปเวสนีหาเรน นิวาสนํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา. (ที.ม.อ. ๒/๑๕๓/๑๔๓, สารตฺถ.ฎีกา ๓/๒๘๖/๓๘๕)

“คำว่า นิวาเสตฺวา (ครอง) หมายความว่า ครองผ้านุ่งตามทำนองที่เข้าไปในบ้านแล้วรัดประคตเอว”

๗. คัมภีร์มิลินทปัญหากล่าวถึงสิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อในข้อความว่า

ทุกฺขปริมุตฺติยา มหาราช พุทฺธปุตฺตา ธมฺมโลเภน อญฺญมฺปิ อุตฺตรึ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ โคเปยฺยุง. กึ ปน ปกติปญฺญตฺตํ สิกฺขาปทํ มุญฺเจยฺยุนฺติ. (มิลินฺท. หน้า ๑๕๖)

“ขอถวายพระพร พุทธบุตรมีแต่จะรักษาสิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อแม้อย่างอื่น[จากสิกขาบทที่ยังมิได้ทรงบัญญัติในขณะนั้น] ด้วยความปรารถนาธรรมเพื่อความพ้นทุกข์”

คำว่า อุตฺตรึ ในพากย์ข้างต้นเป็นคำไวพจน์ของ สาธิก

ศัพท์ จะเห็นได้ว่า ในคัมภีร์มิลินทปัญหาได้ระบุถึง สาธิก ศัพท์ ไว้ในข้อความว่า

ญาตเมตํ มหาราช ตถาคตสฺส "อิมสฺมึ สมเย อิเมสุ มนุสฺเสสุ สาธิกํ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ ปญฺญเปตพฺพํ ภวิสฺสตี"ติ. (มิลินฺท. หน้า๒๘๓)

"ขอถวายพระพร มหาบพิตร พระตถาคตทราบความข้อนี้ว่า ในสมัยนี้จักมีสิกขาบทที่เราต้องบัญญัติในคนเหล่านี้ ๑๕๐ กว่าข้อ"

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์มิลินทปัญหฎีกา (หน้า ๔๐) กล่าวว่า คำว่า อญฺญมฺปิ อุตฺตรึ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ แปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ ข้อที่ยิ่งขึ้นไปอื่นจากสิกขาบทเล็กน้อย" และระบุถึงสิกขาบทดังกล่าว คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ และอธิกรณสมถะ ๗ เพราะถือว่าสิกขาบทเล็กน้อยคือทุกกฏและทุพภาสิต นอกจากนั้น คัมภีร์มิลินทปัญหฎีกา (หน้า ๑๐๓) ยังระบุว่า สิกขาบท ๑๕๐ ข้อ เป็นสิกขาบทที่ยกเว้นเสขิยวัตร ๗๕

ดังข้อความว่า

อญฺญํ อุตฺตรึ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตนฺติ ขุทฺทานุขุทฺทกโต อญฺญํ อุตฺตรึ จตุปาราชิกเตรสสงฺฆาทิเสสเทฺวอนิยตตึสนิสฺสค-คิยทฺวานวุติปาจิตฺติยจตุปาฏิเทสนียสตฺตอธิกรณสมถสิกฺขา-ปทสงฺขาตทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ. (มิลินฺท.ฏีกา หน้า ๔๐)

"คำว่า อญฺญํ อุตฺตรึ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ (สิกขาบท ๑๕๐

ข้อที่ยิ่งขึ้นไปอื่น) คือ สิกขาบท ๑๕๐ ที่เรียกว่าสิกขาบทคือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ และอธิกรณสมถะ ๗”

ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตนฺติ ปญฺจสตฺตติเสขิเย อปเนตฺวา เสสานํ วเสน ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ เวทิตพฺพนฺติ. (มิลินฺท.ฏีกา หน้า ๑๐๓)

“ในคำว่า ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ (สิกขาบท ๑๕๐ ข้อ) โปรดทราบสิกขาบท ๑๕๐ ข้อโดยเนื่องด้วยสิกขาบทที่เหลือยกเว้นเสขิยวัตร ๗๕”

ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับคำอธิบายในคัมภีร์ฎีกาดังกล่าวซึ่งแต่งที่ประเทศลังกา ด้วยเหตุผลดังนี้คือ

ก. เมื่อรวมสิกขาบทที่ยกเว้นเสขิยวัตร ๗๕ ข้อ คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ และอธิกรณสมถะ ๗ ก็ได้สิกขาบท ๑๕๒ ข้อ ไม่ใช่สิกขาบท ๑๕๐ ข้อตามที่พระฎีกาจารย์กล่าวไว้

ข. ตามฉบับโรมันไม่มีอนิยต ๒ มีเพียงปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นิสสัคคีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ และอธิกรณสมถะ ๗ ก็ได้สิกขาบท ๑๕๐ ข้อ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าอนิยต ๒ เป็นสิกขาบทที่เกิดขึ้นหลังจากการตรัสถึงสิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อดังกล่าว

ค. อธิกรณสมถะ ๗ ไม่ใช่สิกขาบทตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้น การนับอธิกรณสมถะ ๗ เป็นสิกขาบทตามที่พระฎีกาจารย์กล่าวไว้จึงไม่ถูกต้อง

ฆ. คัมภีร์อรรถกถาที่นำมาเอ่ยถึงข้างต้นได้ระบุว่า พระพุทธองค์ทรงบัญญัติกองอาบัติ ๕ หมวด คือ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาสิตก่อนอาบัติปาราชิก และสังฆาทิเสส อีกทั้งเสขิยวัตรก็นับเข้าในอาบัติทุกกฏ ดังนั้น การกล่าวถึงการบัญญัติอาบัติปาราชิกและสังฆาทิเสสก่อนอาบัติทุกกฏ จึงไม่สอดคล้องกับหลักฐานที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อรรถกถา

ง. คำว่า ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ ที่พบในคัมภีร์มิลินทปัญหา ประกอบร่วมกับคำว่า อุตฺตรึ และ สาธิกํ ดังนั้น จึงมีความหมายว่า "สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อ" ไม่ได้ประกอบโดดๆ เป็นรูปว่า ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ (สิกขาบท ๑๕๐ ข้อ) ดังนั้น จึงไม่ควรนับเป็นสิกขาบท ๑๕๐ ข้อถ้วน

จ. เมื่อเป็นเช่นนี้ คำว่า อญฺญํ อุตฺตรึ ทิยฑฺฒสิกฺขาปทสตํ จึงไม่ควรแปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ ข้อที่ยิ่งขึ้นไปอื่นจากสิกขาบทเล็กน้อย" ตามที่กล่าวไว้ในมิลินทปัญหฎีกา แต่ควรแปลว่า "สิกขาบท ๑๕๐ กว่าข้อแม้อย่างอื่นจากสิกขาบทที่ยังมิได้ทรงบัญญัติในขณะนั้น" จึงจะสมเหตุสมผลกับเนื้อหาในเรื่องนี้

สรุปความว่า สิกขาบท ๒๒๐ ข้อที่ตรัสไว้ข้างต้น เป็น

จำนวนสิกขาบทเต็มที่ทรงบัญญัติไว้ตลอด ๔๕ พรรษา ซึ่งสอดคล้องกับสิกขาบทที่ตรัสไว้ในพระวินัยปิฎก เล่ม ๑ และเล่ม ๒ ดังนั้น การกล่าวว่าสิกขาบทของภิกษุที่นำขึ้นสวดพระปาติโมกข์มีเพียง ๑๕๐ ข้อถ้วน จึงไม่ถูกต้องตามเหตุผลที่กล่าวมานี้ ที่จริงแล้วชาวพุทธควรนำพระวินัยปิฎกมาเป็นหลักฐานยืนยันเกี่ยวกับเรื่องวินัย ไม่ควรนำพระสุตตันตปิฎกมายืนยันแล้วตีความตามความเห็นของตน ข้อนี้เหมือนการใช้กฎหมายมาเป็นหลักในการพิจารณาคดี ไม่ใช่นำประวัติศาสตร์มาเป็นหลักในการพิจารณา

ขอกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของคัมภีร์อรรถกถาโดยย่อเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความสำคัญของคัมภีร์นี้ กล่าวคือ ในพระไตร-ปิฎกมีเนื้อความอธิบายเป็นภาษาบาลีชื่อว่า มหาอรรถกถา คือ อรรถาธิบายอันประเสริฐ หรือมูลัฏฐกถา คือ อรรถาธิบายดั้งเดิม ซึ่งประกอบด้วย ๒ ส่วนสำคัญ คือ

๑. ปกิณกเทศนา เทศนาทั่วไปที่พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายไว้ด้วยพระองค์เองเมื่อมีผู้ทูลถาม หรือเพื่อให้คนรุ่นหลังเข้าใจ

๒. สาวกภาษิต ถ้อยคำของพระสาวกมีพระสารีบุตร พระอานนท์ พระมหากัจจายนะ เป็นต้น ที่กล่าวอธิบายหรือประมวลพระพุทธพจน์ไว้ จะเห็นได้ว่า มีตัวอย่างในพระสูตรบางสูตร เช่น

๒.๑ พระสารีบุตร กล่าวแนวทางในการสังคายนาไว้โดยย่อในสังคีติสูตร และทสุตตรสูตร

๒.๒ พระอานนท์ แสดงอุเทศและวิภังค์ของภัทเทก-

รัตตสูตรไว้ในอานันทภัทเทกรัตตสูตร

๒.๓ พระมหากัจจายนะ อธิบายภัทเทกรัตตสูตรไว้ในมหากัจจายนภัทเทกรัตตสูตร

คัมภีร์มหาอรรถกถาที่จารึกปกิณกเทศนาและสาวกภาษิต ได้รับสังคายนาในปฐมสังคายนาและสังคายนาครั้งอื่นๆ ต่อมาพระมหินทเถระได้ไปเผยแผ่พุทธศาสนาในลังกาทวีปหลังสังคายนาครั้งที่ ๓ โดยได้นำพระไตรปิฎกและมหาอรรถกถาไปด้วย ท่านและพระสิงหลได้ร่วมกันแปลพระไตรปิฎกและมหาอรรถกถาเป็นภาษาสิงหล เพื่อให้กุลบุตรชาวสิงหลสามารถศึกษาได้โดยสะดวก ซึ่งต่อมาภายหลังคัมภีร์มหาอรรถกถาฉบับบาลีเดิมได้สาบสูญไป เพราะภัยสงครามที่เกิดขึ้นหลายครั้ง

เมื่อพระพุทธโฆสาจารย์ได้เดินทางไปลังกาทวีปในรัชสมัยพระเจ้ามหานาม (พ.ศ. ๙๕๓-๙๗๕) ได้ปริวรรตคัมภีร์มหาอรรถกถามาเป็นภาษาบาลี เพื่อให้กุลบุตรผู้รู้ภาษาบาลีในประเทศต่างๆ ใช้เป็นคู่มือในการศึกษาพระไตรปิฎก ต่อมาพระอรรถกถาจารย์รูปอื่นๆ ก็ดำเนินรอยตามโดยปริวรรตคัมภีร์จากภาษาสิงหลมาเป็นภาษาบาลี ปัจจุบันคัมภีร์อรรถกถาที่ปริวรรตจากภาษาสิงหลจึงมีอยู่อย่างครบถ้วน

คัมภีร์อรรถกถาของพระพุทธโฆสาจารย์และพระอรรถกถาจารย์ท่านอื่นๆ ได้เอื้อประโยชน์ให้อนุชนเข้าใจหลักภาษาได้ชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะภาษาบาลีเป็นภาษาตายที่ไม่นิยมพูดกัน

ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธนิกายเถรวาทจึงไม่ถือว่าคัมภีร์อรรถกถาเป็นหลักฐานรุ่นหลังอย่างที่พูดกันในสมัยปัจจุบันว่า "คัมภีร์ชั้นอรรถกถา" แต่มีความสำคัญเทียบเท่าพระไตรปิฎก เพราะหากปราศจากคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาแล้วก็ไม่อาจจะเข้าใจพระพุทธพจน์ได้อย่างชัดเจน เพราะผู้ที่เข้าใจพุทธาธิบายได้คงมีเพียงพระพุทธเจ้าและสาวกผู้บรรลุปฏิสัมภิทาญาณเท่านั้น

ข้อความข้างต้นกล่าวไว้ในคาถาเริ่มต้นของคัมภีร์อรรถกถาทุกฉบับ แม้คัมภีร์มหาวงศ์ก็กล่าวว่า

สีหฬฏฺฐกถา สุทฺธา มหินฺเทน มตีมตา
สงฺคีติตฺตย’มารุฬฺหํ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตํ.
สาริปุตฺตาทิคีตํ จ กถามคฺคํ สเมกฺขิย
กตา สีหฬภาสาย สีหเฬสุ ปวตฺตติ.

(มหาวํส ปริจเฉทที่ ๓๗ คาถา ๒๒๘-๒๙)

"อรรถกถาสิงหลอันหมดจดที่ประมวลคำอธิบายอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้และคำกล่าวของพระสารีบุตรเป็นต้น อันยกขึ้นสู่สังคายนาทั้งสามครั้ง ซึ่งพระมหินทเถระผู้มีปัญญาได้แปลไว้ด้วยภาษาสิงหลย่อมปรากฏแก่ชาวสิงหล"

คัมภีร์ฎีกาพระวินัยชื่อสารัตถทีปนีกล่าวถึงเรื่องปกิณกเทศนาว่า

น หิ ภควตา อพฺยากตํ นาม ตนฺติปทํ อตฺถิ สพฺเพสํเยว

อตฺโถ กถิโต, ตสฺมา สมฺมาสมฺพุทฺเธเนว ติณฺณํ ปิฏกานํ อตฺถวณฺณนากฺกโมปิ ภาสิโตติ ทฏฺฐพฺพํ. ตตฺถ ตตฺถ ภควตา ปวตฺติตา ปกิณฺณกเทสนาเยว หิ อฏฺฐกถา. (สารตฺถ.ฏีกา ๑/๒๖-๒๗)

"บทบาลีที่พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงแสดงไว้หามีไม่ ทรงแสดงเนื้อความของทุกบท ดังนั้น โปรดทราบว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสลำดับคำอธิบายเนื้อความของพระไตรปิฎกไว้โดยแท้จริงแล้ว ปกิณกเทศนาที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ในที่นั้นๆ ชื่อว่า อรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความ)"

อนึ่ง ในคัมภีร์อรรถกถาบางแห่งมีการอธิบายหลักภาษา เช่น การตัดบท การอธิบายศัพท์หรือความหมาย การประกอบรูปศัพท์ และการแสดงรูปวิเคราะห์ เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นการอธิบายของพระอรรถกถาจารย์เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังที่เรียนบาลีเป็นภาษาที่สองได้เข้าใจบทพยัญชนะได้ชัดเจน ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ให้เข้าใจความหมายเป็นอย่างดี

หวังว่าบทความนี้จะอำนวยประโยชน์แก่ผู้อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้อง อันเป็นไปเพื่อการธำรงรักษ์พระพุทธศาสนาต่อไป

พระคันธสาราภิวงศ์

ปธ. ๙, ธรรมาจริยะ, พธ.ด

บทความเพื่อพุทธวจนะ
ภาคสอง

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์

(ป.ธ. ๙ ขณะเป็นสามเณร พธ.บ. (เกียรตินิยม)
วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร)

๖ พระไตรปิฎก - พระสังคีติกาจารย์

ในพระไตรปิฎกมิใช่คำสอนของพระศาสดาทั้งหมด แต่คำสอนของพระศาสดาทั้งหมดมีอยู่ในพระไตรปิฎก ทั้งคำสอนของพระศาสดาและมิใช่ของพระศาสดาทั้งหมด พระสังคีติกาจารย์ที่เริ่มตั้งแต่ปฐมสังคายนากระทั่งถึงปัจจุบันนี้ก็ยังมิได้ตัดคัดแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันเลย คือไม่ได้ตัดคัดแยก "สาวกภาษิต" ออกไปไว้ส่วนหนึ่ง ให้คงเหลือเฉพาะแต่ "พุทธภาษิต" สำเร็จเป็นส่วนหนึ่งอีกต่างหาก ยังคงรักษารวมกันไว้ทั้งหมดครบถ้วนทุกประการ

พระสังคีติกาจารย์สมัยปฐมสังคายนา ทุติยสังคายนาและตติยสังคายนาล้วนเป็นพระอรหันตขีณาสพหมดสิ้นกิเลสอาสวะเห็นความสำคัญของสาวกภาษิตอุตสาหะรวบรวมรักษาเอาไว้อย่างคงมั่น แต่เพราะเหตุไรหนอ ภิกษุรูปหนึ่งในยุคปัจจุบันนี้จึงไม่เห็นความสำคัญของสาวกภาษิต ซึ่งเป็นพระอรหันต์แท้ๆ กล่าวแสดงออกมา ส่วนตัวภิกษุรูปนั้นมองเห็นว่าตั้งแต่เช้าจรดเย็นก็เป็นปุถุชนธรรมดาๆ คนหนึ่ง กลับมาตัดคัดแยกออกจากกัน

เรื่องนี้นำความประหลาดใจมาให้แก่ข้าพเจ้ามากว่า "นี้คือกรรมอะไร"

หากกระบวนการกลุ่มอุกอาจกระทำสำเร็จจริงๆ โดยตัดคัดแยก "สาวกภาษิต" ออกจาก "พุทธภาษิต" คงเหลือแต่เพียง "พุทธภาษิต" อย่างเดียว นั่นก็หมายความว่า "พระรัตนตรัย" จะเหลือเพียง ๒ คือ ๑. พุทธรัตนะ ๒. ธรรมรัตนะ

เมื่อวันแห่งความสำเร็จของกระบวนการกลุ่มอุกอาจนั้นมาถึง เราชาวพุทธก็จะได้กราบพระประธานในพระอุโบสถหรือพระพุทธปฏิมากรบนหิ้งพระเพียง ๒ ครั้งเท่านั้น กราบครั้งที่ ๑ กราบครั้งที่ ๒ ไม่ได้กราบครั้งที่ ๓ เพราะไม่มี "สังฆรัตนะ" แล้ว.

๖ ในระบบ - นอกระบบ

อุปมา : ต้นไม้จะโตขึ้นไปอย่างปลอดภัยและเข้มแข็งสง่างาม ควรเป็นต้นไม้ที่โตในกระถางก่อน ก่อนออกไปโตนอกกระถาง ความปลอดภัยคือช่วงยังเป็นตัวต้นเล็กๆ อยู่ในกระถางได้รับการดูแลเอาใจใส่รดน้ำพรวนดินอย่างทะนุถนอม ความเข้มแข็งสง่างามคือช่วงออกไปโตนอกกระถางยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง ท่ามกลางแดดร้อนลมฝน

อุปไมย : คนเจริญทางวิชาความรู้อย่างปลอดภัยและเข้มแข็งสง่างาม ควรเติบโตอยู่ในระบบการเรียนการศึกษาก่อน ก่อนออกไปเติบโตนอกระบบด้วยการค้นคว้าศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ความปลอดภัยคือช่วงยังเป็นนักเรียนนักศึกษาอยู่ในระบบ ได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้อง ความเข้มแข็งสง่างามคือช่วงออกนอกระบบไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจนมีความเชี่ยวชาญแตกฉาน

ความสำคัญที่สุดคือยืนอยู่บนพื้นฐานความรู้ที่ถูกต้อง เติบโตขึ้นไปยืนหยัดอยู่ด้วยทัศนคติของตนเอง สามารถแสดงทัศนคติมุมมองซึ่งเป็นของเฉพาะตนได้อย่างเฉียบคม เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาดูข้อมูลในระบบก็ไม่ผิดพลาด พิจารณาดูความคิดต่อยอดแสดงทัศนคตินอกระบบออกมาก็หาช่องขัดแย้งคัดค้านไม่ได้ นี้คือความปลอดภัยและความสง่างาม

บทสรุปตามพุทธวจนะคือ "**สุวิชาโน ภวํ โหติ** ผู้ศึกษาเรียนรู้มาดีย่อมเจริญ : ผู้ศึกษาเรียนรู้มาดี คือมีพื้นความรู้ดี รู้ดีเข้าใจดีมาก่อน เมื่อจะต่อยอดวิชาค้นคว้าศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองก็ย่อมไม่ผิดพลาดเจริญเติบโตขึ้นไปอย่างสง่างาม"

ตามที่กล่าวทั้งสองส่วนทั้งในระบบและนอกระบบนี้ (ตรงตามคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ท่านกล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค) เพื่อให้เป็นหลักการมองพระที่มาสอนธรรมเทศนาหรือวิทยากรมาให้ความรู้ว่าเป็นอย่างไร ท่านมาจากทั้งสองส่วนนี้หรือไม่

ก่อนศรัทธาเลื่อมใสให้ความมั่นใจ ขณะที่ตัวเราก็ขาดความรู้จริง ไม่สามารถวินิจฉัยได้ด้วยตนเองว่า ถูกหรือผิด

ทั้งสองส่วนนี้สำคัญมากโดยเฉพาะในระบบก่อน ถ้าท่านผู้นั้นแสดงวิชาความรู้ตามระบบที่สืบทอดกันมาอย่างตรงไปตรงมา "มีแบบแผนหลักฐานอ้างอิง" ก็ยังวางใจได้ว่าปลอดภัย แต่ถ้ามานอกระบบโดยไม่เคยเห็นว่าอยู่ในระบบมาก่อนเลย มิหนำซ้ำปฏิเสธครูอาจารย์ผู้รู้วิญญูชนเสีย ไม่ฟังไม่สนใจ ยึดทิฐิความเห็นของตนสุดโต่งโดยส่วนเดียว ง่ายที่อัตราเสี่ยงจะเกิดขึ้น คือเกิดความผิดพลาดในคำสอนของท่านผู้นั้นได้ง่าย ประเภทอ่านเองตีความเอง เข้าใจเอง ถูกเอง ผิดเอง อันตรายที่สุด และตัวเราผู้ไม่มีพื้นความรู้ดีมาก่อนอ่อนไหวทางปัญญาไม่สามารถวินิจฉัยด้วยตนเองว่า "ถูก" หรือ "ผิด" ชูศรัทธานำอย่างเดียว ก็ย่อมตกเป็นเหยื่อของความเชื่อท่านผู้นั้นได้โดยง่าย กระทั่งศรัทธาเชื่อแบบหัวปักหัวปำ ถ่ายถอนไม่ขึ้น

คนบางคนที่เรามองว่าเขาเก่งกาจสามารถไปประสบความสำเร็จนอกระบบ เช่น สตีฟ จ็อบส์ บิล เกตส์ ทั้งสองเรียนไม่จบปริญญาจากมหาวิทยาลัย แต่กลับไปประสบความสำเร็จนอกมหาวิทยาลัยแบบไร้ปริญญาบัตร แท้ที่จริงทั้งสองคนนี้เรียนในระบบมาก่อน เพียงแต่ว่าระบบไม่เพียงพอที่จะตอบโจทย์คำถามภายในใจของเขา เขาจึงออกมาหาคำตอบนอกระบบ และทุ่มเทให้กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ

สตีฟ จ็อบส์ ตามประวัติตอนอยู่ในมหาวิทยาลัยเล่าว่า เขาหลงใหลกับการเรียนวิชาประดิษฐ์ตัวอักษรมากๆ ซึ่งก็ไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไรใช้ทำอะไรได้บ้าง แต่เมื่อล่วงไปอีกประมาณ ๑๐ กว่าปี วิชาความรู้ประดิษฐ์ตัวอักษรจากมหาวิทยาลัยในระบบของเขานั้นก็กลายมาเป็นส่วนสำคัญของการประดิษฐ์ Font ตัวอักษรคอมพิวเตอร์ซึ่งสวยงามที่สุดเป็นแบบให้แก่ฝั่ง Microsoft สตีฟ จ๊อปส์บอกว่า Windows ไปลอกเลียนแบบ Font ของ Macintosh

ระหว่างสองท่าน คือ ท่านหนึ่งผ่านการศึกษามาตามระบบบาลี ไวยากรณ์ คัมภีร์มูลกัจจายน์ โมคคัลลาน สัททนีติ ปทรูปสิทธิ สิ่งที่อยู่เฉพาะหน้ามาเกือบตลอดทั้งชีวิตคือภาษาบาลี อ่านบาลี แปลบาลี ประมาณว่าเงยหน้าขึ้นมาใหม่ล่วงไปแล้ว ๕ ปี ครอบคลุมทุกมิติของภาษาบาลี เชี่ยวชาญชำนาญกระทั่งสนทนาออกมาเป็นภาษาบาลีได้อย่างไม่ติดขัด

ส่วนอีกท่านหนึ่งจบการศึกษาทางโลกมาตื่นเต้นกับคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีพื้นฐานการศึกษาภาษาบาลีมาก่อนเลย ศึกษาเอง เรียนรู้เอง มาพูดภาษาบาลีแปลภาษาบาลี หาญกล้าขนาดชี้บอกว่า “การศึกษาภาษาบาลีต้องเริ่มที่พุทธวจนะ... พระศาสดาเวลาพูดไม่ได้เรียงประธาน กิริยา กรรม อย่างที่พวกไวยากรณ์ตั้งกันไว้อย่างนี้นะ มันเป็นมาทีหลัง”

เมื่อทั้งสองท่านนี้แสดงความรู้ทางพระพุทธศาสนาออกมา ซึ่งจริงๆ อยู่ในรูปภาษาบาลี มิใช่ภาษาไทย ถามว่า เราจะให้น้ำหนักความเชื่อถือแก่ใคร คำตอบที่ชัดเจนย่อมอยู่ในใจของคนฉลาด

ถามว่า "เราปฏิเสธครูอาจารย์ผู้รู้วิญญูชนได้ไหม" ประมาณว่าอยากเป็นสยัมภูรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่อยากยกใครขึ้นเป็นครูอาจารย์ของตน

ตอบว่า "ไม่ได้ ไม่มีอะไรเกิดจากความว่างเปล่า" เพราะ "สยัมภู พระผู้เป็นเอง รู้เอง เห็นเอง แจ่มแจ้งเอง" ก็มีเพียงเฉพาะพระพุทธเจ้าและพระปัจเจกพุทธเจ้าเท่านั้น

แต่ทว่าช้าก่อน อย่าเพิ่งด่วนสรุปอะไรง่ายๆ อย่างนี้เร็วนัก ย้อนกลับไปดูพระพุทธเจ้าสมัยเป็นพระโพธิสัตว์ก่อน พระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีมาในภพชาตินั้นๆ ก็ยังเข้าไปหาสมณพราหมณ์ศึกษาหาความรู้ ดังตรัสในลักษณสูตรว่า

"เราเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เข้าไปหาสมณพราหมณ์สอบถามว่า ท่านผู้เจริญ กรรมที่เป็นกุศลเป็นอย่างไร กรรมที่เป็นอกุศลเป็นอย่างไร กรรมอะไรที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความทุกข์ตลอดกาลนาน กรรมอะไรที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขตลอดกาลนาน"

พระพุทธเจ้าสมัยเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีก็สั่งสมความรู้ภูมิปัญญาภูมิธรรมจากสมณพราหมณ์ครูอาจารย์ผู้สัมมาทิฐิทั้งหลายมาก่อน ก่อนจะสำเร็จเป็น "พระสยัมภู รู้เอง เห็นเอง แจ่มแจ้งเอง" ด้วยพระองค์เองในภายหลัง

เหล่านี้คือฐานวิชาความรู้ของพระองค์ มิใช่จู่ๆ ก็มาตรัสรู้เป็นพระสยัมภูเสียเมื่อไหร่

นี้คือหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ๑. ปรโตโฆสะ ๒. โยนิโสมนสิการ ดังพุทธดำรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย ปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ ๒ ประการนี้ คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ"

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์อธิบายไว้ดีว่า

๑. ปรโตโฆสะ : เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ ถ่ายทอด คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในที่นี้หมายเอาเฉพาะส่วนที่ดีงามถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้หรือคำแนะนำจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร

ข้อแรกนี้เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายนอก ได้แก่ปัจจัยทางสังคม อาจเรียกง่ายๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

๒. โยนิโสมนสิการ : การทำในใจโดยแยบคาย : การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดอย่างมีระเบียบ หมายถึง การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามที่

สิ่งนั้นๆ มันเป็นของมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับ

ข้อสองนี้เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล อาจเรียกง่ายๆ ว่า วิธีการแห่งปัญญา

แม้พระโพธิสัตว์ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณสำเร็จ เป็นพระสยัมภูพระผู้เป็นเอง รู้เอง เห็นเอง แจ่มแจ้งเองแล้ว แต่ลองย้อนกลับไปดูปฏิปทาที่ดำเนินของพระโพธิสัตว์ในอันติมชาติภพชาติสุดท้ายหน่อยสิว่าเป็นอย่างไร พระโพธิสัตว์มุ่งหน้าเข้าไปเรียนรู้ในระบบก่อน คือเรียนศึกษาฌานสมาบัติในสำนักอาฬารดาบส กาลามโคตร และอุทกดาบส รามบุตร ณ กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธก่อน ก่อนเสด็จออกมานอกระบบเรียนรู้ศึกษาทำความเพียรจนตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง

ดังพุทธดำรัสตอนหนึ่งในปาสราสิสูตรว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ต่อมาไม่นาน เราเรียนธรรมนั้นได้รวดเร็วชั่วขณะหุบปากเจรจาปราศรัยเท่านั้น เราก็กล่าวญาณวาทและเถรวาทได้ และทั้งเราทั้งผู้อื่น ก็ทราบชัดว่า เรารู้ เราเห็น...

ภิกษุทั้งหลาย อุททกดาบส รามบุตรทั้งที่เป็นสพรหมจารีของเรา ยกย่องไว้ในฐานะอาจารย์ และบูชาเราอย่างโอฬารด้วย

ประการฉะนี้ แต่เราคิดว่า ธรรมนี้ไม่เป็นไปเพื่อนิพพิทา วิราคะ นิโรธะ อุปสมะ อภิญญา สัมโพธะ และนิพพาน เพียงเป็นไปเพื่อเข้าถึงอากิญจัญญายตนสมาบัติเท่านั้น เราไม่พอใจเบื่อหน่ายธรรมนั้น จึงลาจากไป”

ตามพุทธดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่าพระศาสดาเองก็ทรงดำเนินตามระบบมาก่อน ถึงฝั่งแห่งความสำเร็จครบถ้วนกระบวนความตามวิชาความรู้ที่พึงมีอยู่ในระบบสมัยพุทธกาลนั้นทุกประการ แต่ยังไม่สมดังพระหฤทัยตกลงพระหฤทัยว่า มิใช่แนวทางเพื่อความดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง จึงเสด็จออกมา

ขอให้ข้อสังเกตพุทธดำรัสว่า “จึงลาจากไป” คือลาจากออกไปแบบเงียบๆ ไม่นำแนววิชาความรู้ที่ทรงเห็นว่ายังไม่ถึงฝั่งแห่งความสำเร็จนั้นมาวิพากษ์วิจารณ์ให้เสียหาย ตรงกันข้ามเมื่อพระองค์ทรงประสบความสำเร็จตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิ-ญาณแล้ว ก็ย้อนระลึกถึงอาฬารดาบส รามบุตร และอุทกดาบสกาลามโคตร ซึ่งเป็นบูรพาจารย์ของพระองค์นั่นเอง ทรงประสงค์จะเสด็จไปโปรดแสดงธรรม เพราะทรงเห็นว่า ทั้งสองอาจารย์นั้นฉลาดเฉียบแหลม จะรู้ทั่วถึงธรรมที่ทรงแสดงได้อย่างฉับพลันทันใด

ดังพุทธดำริตอนหนึ่งในพระวินัยปิฎกว่า

“อุทกดาบส รามบุตรนี้แล ฉลาด เฉียบแหลม มีปัญญาธุลีคือกิเลสในจักษุน้อยเป็นปกติมานาน ถ้ากระไร เราพึงแสดง

ธรรมแก่อุทกดาบส รามบุตรก่อน ท่านจะรู้ทั่วถึงธรรมนี้ได้ฉับพลัน”

แม้อุปติสสะคือพระสารีบุตรและโกลิตะคือพระมหา-โมคคัลลานะสมัยเป็นสองสหายเที่ยวเสาะแสวงหาโมกขธรรมด้วยกัน เมื่อได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วก็ยังระลึกถึงครูอาจารย์ของตนคือสญชัยปริพาชก ย้อนกลับมาหาชักชวนให้ไปพบพระศาสดาพร้อมกับตน มิได้หวนกลับมาตำหนิติเตียนเลย

นี้คือลักษณะอัธยาศัยของผู้ที่เป็นสัตบุรุษโดยแท้ ท่านจะให้เกียรติให้ความเคารพต่อเส้นทางที่ตนเดินผ่านมา ไม่มีลักษณะอัธยาศัยว่า “ได้ใหม่ลืมเก่า” ไม่กลับไปตำหนิติเตียนเลย

ดังนั้น เราจะเชื่อฟังใครยอมรับเลื่อมใสศรัทธาใคร ก็ควรพิจารณาส่วนในระบบนี้ก่อนเป็นประการสำคัญ ส่วนส่วนนอกระบบที่แสดงความคิดเห็นทัศนะทิฐิอะไรออกมา ก่อนเชื่อถือก็ควรหันกลับไปตรวจสอบในระบบด้วย และยิ่งไปกว่านั้นคือ ดูคุณธรรมขอท่านผู้นั้น คุณธรรมที่สำคัญที่สุดคือ “สัจจะ ความจริง” สัตย์ซื่อ ซื่อตรงต่อความจริง ไม่มีอะไรแอบแฝงซ่อนเร้นและสำนึกแห่งความรับผิดชอบชั่ว-ดี ถูก-ผิดต่อสังคมส่วนรวม มุ่งรักษาสมานฉันท์ความสามัคคีของประชาชน หากเห็นมุ่งแต่จะแสดงทิฐิมานะเอาชนะคัดคานอย่างเดียวไม่ยอมลดราวาศอก จะถูกจะผิดอย่างไรก็ไม่สนใจ ฉันต้องเป็นหนึ่งชนะเท่านั้น ถ้าออกมาในรูปนี้ยังหลงฟังหลงเชื่ออยู่ก็ไม่รู้จะว่าอย่างไร

ทีนี้มาดูกรณีตัวอย่าง คือท่านผู้อยู่ในกรณี ขออภัยข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากพาดพิงถึง เพราะถือเป็นการกล่าวถึงบุคคลที่สามซึ่งอยู่นอกจากหลักการ แต่นี้คือกรณีที่เกิดขึ้นเฉพาะ หลีกเลี่ยงได้ยาก (แต่ขอให้สังเกตว่าที่ผ่านมาข้าพเจ้าไม่เคยเอ่ยเจาะจงนามเลย ยังถือว่ามีมารยาทในการกล่าวอยู่) ซึ่งเราไม่ควรให้ปล่อยผ่านไปเปล่าๆ เสมือนสายลมหรือคลื่นกระทบฝั่ง ควรถือโอกาสเป็นกรณีศึกษา (Case study) เพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจต่อธรรมวินัยของพระศาสดามากยิ่งขึ้น

เหตุการณ์ครั้งนั้น ข้าพเจ้าเขียนต่อจากมีสมาชิกเฟซบุ๊กคนหนึ่งที่มาคอมเม้นท์และตอบข้อสงสัยของสมาชิกเฟซบุ๊กอีกคนหนึ่งว่า

ซื่อตรงต่อข้อจริง - เท็จ

จริงๆ ก็คือความซื่อตรง ไม่บ่ายเบี่ยงเลี่ยงหลบ ไม่คัดมาเฉพาะส่วนที่สนับสนุนตน หากเห็นส่วนขัดแย้งไม่สนับสนุนตนอ้างมาไม่ได้ก็หลบทำเฉไฉไปทางอื่น เอาอย่างอื่นมาพูดกลบ ทำกลบเกลื่อนเสีย “รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง : ศรีธนญชัย”

สำหรับผู้ที่มีความสัตย์ซื่ออยู่ภายในใจ เมื่อจะนำมาก็นำมาทั้งหมดครบถ้วนกระบวนความ ชี้ตรงประเด็น พร้อมทุกรายละเอียด

ต่อข้อสงสัยว่าปกปิดซ่อนเร้นอย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสโดยย่อเป็นนิกเขปบท ไม่อธิบายขยายความต่อ หมู่พระภิกษุทูลขอฟังคำอธิบาย พระพุทธองค์ตรัสบอกให้ไปหาพระสารีบุตร พระมหากัจจานะ เพื่อขอฟังคำอธิบาย หมู่พระภิกษุเหล่านั้นไปหาพระสารีบุตร พระมหากัจจานะได้ฟังคำอธิบายเรียบร้อยแล้ว นำคำอธิบายนั้นๆ กลับมากราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม้หากเราอธิบายก็จะอธิบายอย่างนั้นเหมือนกัน”

เรื่องที่จะให้รับฟังพระสาวกเช่นนี้ไม่นำมากล่าว บ่ายเบี่ยงเลี่ยงหลบ แต่เรื่องพระสารีบุตรกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า หมู่ภิกษุที่ไปเข้าพวกกับพระเทวทัตกลับใจมาหาพระผู้มีพระภาคต้องให้ลาสิกขาและอุปสมบทใหม่ พระพุทธเจ้าตรัสห้ามว่า “อย่าเลยสารีบุตร เธออย่าพึงพอใจให้ภิกษุเหล่านั้นอุปสมบทใหม่เลย จงปรับเพียงอาบัติถุลลัจจัยเถิด” พระพุทธเจ้ามิได้ตรัสตำหนิพระสารีบุตร เพียงแต่บอกข้อควรปฏิบัติ แต่กลับนำมาเล่าย้ำว่า พระสารีบุตรแท้ๆ ก็ยังถูกตำหนิ และถูกตำหนิอยู่หลายพระสูตร (ตัวท่านนั่นแหละกล่าว “อริยุปวาทะ” เสียเอง) แสดงว่าวาจาไม่ได้มาตรฐานเหมือนพระพุทธเจ้า ไม่ควรเชื่อถือไม่ควรรับฟัง ทั้งนี้ เพื่อย้ำประเด็นที่ตนต้องการคือ อย่าฟังคำสาวกสาวกภาษิต ต้องฟังคำตถาคต พุทธภาษิต อย่างเดียวเท่านั้น

นี้เองคือการบอกไปว่า อ้างเฉพาะส่วนที่สนับสนุนตน ส่วนขัดแย้งตนไม่นำมาอ้าง เพราะต้องการให้คนเห็นด้วยกับตน เชื่อตนอย่างเดียว โดยเฉพาะคนไม่รู้ข้อมูลจริง และคนรู้ข้อมูลด้านเดียวไม่รู้ทั้งสองด้าน ก็จะตกเป็นเหยื่อความเชื่อของตนไป จึงบอกได้ว่า "ไม่ซื่อตรงต่อความจริง"

นี้คือบทสรุปที่สำคัญที่สุดควรพิจารณามากๆ ว่า

"ใครก็ตามที่แสดงข้อมูลตามระบบ และต่อยอดทางความคิดแสดงทัศนคติอะไรออกมา มิใช่ห้ามมิให้รับฟัง ควรรับฟังและฟังให้ดีๆ ฟังว่า เรื่องที่แสดงออกมานั้นๆ ตรงตามข้อมูลในระบบอย่างเที่ยงตรงหรือไม่ บิดเบือนออกไปจากข้อมูลตามจริงหรือเปล่า คงความเป็นผู้มีสัจจะรักษาความจริง ซื่อตรงต่อความจริงมากน้อยขนาดไหน เพียงไร ความคิดทัศนคติเป็นสัมมาหรือมิจฉา"

ก่อนจะลงน้ำหนักความเชื่อปักใจเชื่ออย่างแท้จริง ขอเถิดท่านสาธุชนทั้งหลาย โปรดพิจารณา และพิจารณาโดยใช้ปัญญา อย่าใช้ศรัทธานำเลย.

๖ ความจริง - ความเข้าใจ

ความจริงไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกความเข้าใจ คุณจะรู้สึกเข้าใจอย่างไร ความจริงก็ยังคงค่าความจริงอยู่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนไปตามความรู้สึกความเข้าใจของคุณเลย

“ธาเรตีติ ธมฺโม สภาพที่ทรงไว้ตามจริง ชื่อว่า ธรรม”

และก็อาจเป็นไปได้ว่า ความรู้สึกความเข้าใจของคุณไม่ตรงความจริงไม่ตรงธรรมไม่ตรงวินัย หรือถ้าตรงก็เพียงบางส่วน มิใช่ทุกส่วน เรียกว่า เห็นความจริงเพียงบางส่วนเท่านั้น

“ยถาภูตญาณทัสสนะ : รู้เห็นตามความจริง มิใช่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ”

เพราะฉะนั้น คุณอย่าเพิ่งยึดมั่นถือมั่น อย่าเพิ่งมั่นอกมั่นใจว่า “ความรู้สึกความเข้าใจของฉันถูกต้องร้อยเปอร์เซ็น”

ความจริง คุณก็รู้สึกเข้าใจไปอย่างนั้นแหละตามสติปัญญาของคุณนั่นเอง

๖ พุทธวจนะ - ประเด็น

ประเด็นมิใช่พูดตามพุทธวจนะหรือไม่พูดตามพุทธวจนะ แต่ประเด็นอยู่ที่ว่าเข้าใจพุทธวจนะถูกต้องตรงตามพุทธวจนะ ตามพุทธประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะพุทธวจนะที่อยู่ในรูปคาถากรอบกะทัดรัดเพียงไม่กี่บาท ถ้อยคำน้อยแต่อมความไว้มาก ยิ่งลึกซึ้งยิ่งนัก ท่านอาจจะบอกตนว่า “ฉันอ่านแล้วเข้าใจ” แต่ความจริงเข้าใจไม่ถูกต้องรู้ทั่วถึงลึกซึ้งอะไรเลย

อรรถกถาไม่ได้บอกให้ท่านเชื่อตามอรรถกถา แต่อรรถกถากำลังอธิบายให้ท่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ต่างหาก แม้อรรถกถาจะอธิบายพุทธวจนะ แต่อรรถกถาก็ไม่ได้บิดเบือนพุทธวจนะให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนเลยแม้แต่น้อย ยังคงรักษาไว้เหมือนเดิม ยิ่งไปกว่านั้น ท่านควรขอบคุณอรรถกถาที่มาทำหน้าที่เป็นประดุจประทีปส่องอรรถะแห่งพุทธวจนะให้คุณได้เห็นชัด แจ่มแจ้ง ถูกต้อง ไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน

เรื่อง "พุทธวจนะ" นี้ ถ้าพระตถาคตยังทรงดำรงพระชนม์อยู่ถึงยุคปัจจุบันจะตรัสว่าอย่างไรหนอ จะตรัสอย่างนี้บ้างไหมหนอ

"ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าพยายามพูดตามตถาคตเลย อย่าเอาแต่คำตถาคตไปพูดแสดงเลย เธอทั้งหลายอย่าพยายามอ้างเอาคำตถาคตที่เข้าใจผิวเผินตื้นเขินไปทำให้พุทธบริษัทเข้าใจไขว้เขวเลย หากแต่เธอทั้งหลายจงพยายามประพฤติปฏิบัติเพื่อเข้าใจเข้าถึงคำตถาคตที่ลึกซึ้งรู้เห็นอย่างแจ่มแจ้งเถิด

'**นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา** พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า พระนิพพานอย่างยิ่ง (อุดมธรรม)' ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงปฏิบัติเพื่อ '**นิพฺพานสจฺฉิกิริยาย นิพฺพานสจฺฉิกรณตฺถาย**' กระทำให้เห็นพระนิพพานอย่างแจ่มแจ้ง ตามที่เธอทั้งหลายปฏิญาณต่อตถาคตในพระอุโบสถตั้งแต่วันแรกที่เธอทั้งหลายอุปสมบทเป็นภิกษุเถิด อย่ามัวมาทะเลาะวิวาทะ ยกวาทะ อวดอ้างวาทะกันอยู่เลย ทั้งนี้ เพื่อความดับทุกข์ของตัวเธอทั้งหลายนั่นเอง"

๖ พุทธวจนะ : รู้จำ - รู้จริง - รู้แจ้ง

แรกปฐมโพธิกาลล่วงไปได้หนึ่งสัปดาห์พระบรมศาสดาเสด็จไปประทับที่ใต้ร่มต้นอชปาลนิโครธ **เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ** ทรงเกิดความปริวิตกแห่งพระหฤทัยว่า

"อธิคโต โข มยายํ ธมฺโม คมฺภีโร ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ สนฺโต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโย อาลยรามา โข ปนายํ ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตา อาลยรามาย โข ปน ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย ทุทฺทสํ อิทํ ฐานํ ยทิทํ อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปาโท ... สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ อหญฺเจว โข ปน ธมฺมํ เทเสยฺยํ ปเร จ เม น อาชาเนยฺยุํ โส มมสฺส กิลมโถ สา มมสฺส วิเหสาติ ฯ"

"ธรรมที่เราได้บรรลุแล้วนี้ ลุ่มลึกคัมภีรภาพ เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต ไม่หยั่งลงสู่ความตรึกนึกคิด (รู้ด้วยการคำนึงคำนวณตามกระบวนการตรรกะคือเหตุผลไม่ได้) ละเอียด บัณฑิตพึงรู้แจ้ง คือ อิทัปปัจจยตาและปฏิจจสมุปบาทนี้ หมู่สัตว์เริงรมย์ ยินดี ชื่นชมในอาลัย (กามคุณ) รู้เห็นได้ยาก อีกทั้งธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง สลัดคืนอุปธิทั้งปวง สิ้นตัณหา ปราศจากความกำหนัด ดับเย็นสนิท หากิเลสเครื่องร้อยรัดมิได้ ก็ยากที่จะเห็นได้ ถ้าเราพึงแสดงธรรม สัตว์เหล่าอื่นไม่รู้ทั่วถึงธรรม เราก็จะเหน็ดเหนื่อยยากลำบากเสียเปล่า"

ตามที่ยกพระพุทธดำรัสที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกมาแสดงนี้ ถามว่า พระธรรมคำสอนจริงๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้นยากหรือง่ายต่อความรู้เห็นตามความเป็นจริง ย้อนกลับขึ้นไปอ่านพระพุทธดำรัสดูอีกทีก็ไม่ต้องลังเลเลยที่จะตอบว่า “ยาก” แต่ทว่าในเรื่องนี้ก็ควรจำแนกกล่าว จะกล่าวเพียงส่วนเดียวไม่ได้

พระธรรมคำสอนของพระศาสดานั้นขอแยกออกมาให้เห็นสองส่วนก่อน คือ

๑. โลกียธรรม

๒. โลกุตรธรรม

พระธรรมคำสอนที่แยกออกมาทางโลกียะในระดับศีลธรรมที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต เรารู้ได้ไม่ยาก เข้าใจได้ไม่ยาก และในระดับพื้นฐานศีลธรรมนี้ ทุกๆ ศาสนาก็ทำให้คนเป็นคนดีหรือถึงความดีในระดับหนึ่งได้ แม้จะไม่ใช่ความดีสากล เพียงความดีเฉพาะกลุ่มคนก็ตาม

แต่กระนั้นก็มีข้อแตกต่างในเรื่องรายละเอียดความลึกซึ้ง ยกตัวอย่างการงดเว้นจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่หนึ่งไม่ฆ่าสัตว์ คือ ปาณาติปาต คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ พระพุทธศาสนาให้คำจำกัดความว่า “สัตว์มีลมปราณ” คือ “มีลมหายใจเข้าออกทุกชนิด” มิได้เจาะจงว่าต้องเป็นมนุษย์อย่างเดียว เมื่อล่วงละเมิดด้วยการฆ่าหรือการปลงชีวิตย่อมเป็นบาปโดยไม่ต้องสงสัย แต่อีกศาสนาหนึ่งฝ่ายเทวนิยมกลับบัญญัติเฉพาะว่า “ห้ามฆ่าคน” และยังบอกว่า “สัตว์อยู่บนผืนดินแผ่นน้ำเรายกให้เป็นอาหารของพวกเจ้า”

คำบัญญัติที่ออกมาอย่างนี้พิจารณาดูรู้ได้ทันทีว่า มิใช่พระเจ้าบัญญัติ หากแต่เป็นมนุษย์บัญญัติกันเอาเองโดยอ้างพระเจ้า เพื่อหาทางออกให้แก่ตัวเองว่า "การฆ่าสัตว์อื่นๆ นอกจากมนุษย์ด้วยกันไม่บาป เพราะพระเจ้าประทานให้เป็นอาหารของพวกเราแล้ว" (หลายคนที่กินเนื้อสัตว์ก็มักกล่าวเช่นนี้ว่า "พวกสัตว์เกิดมาเป็นอาหารของพวกมนุษย์" ไม่ลองถามสัตว์ดูสักหน่อยว่า พวกมันเกิดมาพร้อมเป็นอาหารของพวกมนุษย์หรือไม่)

นอกจากนั้นยังมีรายละเอียดที่อรรถกถาจารย์อธิบายขยายความเพิ่มว่า การจะล่วงละเมิดศีลข้อปาณาติปาตต้องครบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง เช่น

๑. **ปาโณ** สัตว์มีชีวิต
๒. **ปาณสญฺญิตา** ความสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต
๓. **วธกเจตนา** เจตจำนงจงใจฆ่า
๔. **ปรกฺกมตา** ความพยายามฆ่า
๕. **เตน มรณํ** สัตว์ตายเพราะความพยายามฆ่านั้น

หากถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการเหล่านี้ โดยเฉพาะเจตนาฆ่า ศีลข้อ ๑ ปาณาติปาตก็ขาดโดยไม่ต้องสงสัย ซึ่งก็สอดคล้องกับพุทธวจนะว่า "เจตนาหํ กมฺมํ วทามิ : เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม" พระอรรถกถาจารย์มิได้อธิบายออกนอกประเด็นเลย

เหล่านี้คือรายละเอียดแห่งศีลธรรมที่พระพุทธศาสนาแสดงไว้ ซึ่งบอกได้ว่า แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ลึกซึ้งและครอบคลุมทุกความจริง

ธรรมะในระดับโลกียะนี้รู้ได้ไม่ยาก เข้าใจได้ไม่ยาก และปฏิบัติตามได้ไม่ยาก (แต่ก็มิได้บอกว่าง่ายเหมือนปอกกล้วยเข้าปาก รักษาศีลให้ครบบริบูรณ์ทั้ง ๕ ข้อมิใช่เรื่องง่ายเลย มักจะเว้าๆ แหว่งๆ กันอยู่เรื่อย) แต่ธรรมในระดับโลกุตระนั้นรู้ได้ยาก เข้าใจได้ยาก และปฏิบัติตามได้ยาก (แต่ก็มิได้หมายความว่ารู้เข้าใจปฏิบัติตามไม่ได้เลย รู้เข้าใจและปฏิบัติตามได้แต่ "ยาก" เท่านั้น)

ธรรมะประยุกต์ที่นิยมกันในช่วงเวลาที่ผ่านมา พระนำธรรมะในระดับศีลธรรมมาประยุกต์กล่าวสอนได้ จะยกตัวอย่างอย่างไรนอกจากพระพุทธศาสนา เช่น บาทหลวงผู้รักษาความสัตย์ปกปิดคนที่มาสารภาพบาปเป็นความลับไว้ยิ่งด้วยชีวิต แม้จะถูกฆ่าก็ยอมตาย จะนำไปประยุกต์สอนง่ายๆ อย่างไรก็ได้ แต่ขอให้รักษาระดับความพอเหมาะพอดีตามภาวะของความเป็นพระไว้สักหน่อย ร่วมสมัยได้ แต่อย่าให้ล้ำสมัยจนเกินไป จะกลายเป็นโทษที่น่าตำหนิติเตียนในสายตาของวิญญูชน

พูดให้เข้าใจง่ายๆ ว่า ระดับโลกียะ เราอธิบายธรรมะไปหาคนได้ ประยุกต์ธรรมะไปรับใช้สังคมได้

แต่ระดับโลกุตระ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ซึ่งเป็นปรมัตถธรรมโดยเฉพาะ ประยุกต์ไม่ได้เลย และนำไปกล่าวง่ายๆ ก็ไม่ได้ด้วย จะอธิบายปรมัตถธรรมไปหาคนไม่ได้ แต่ต้องให้คนพยายามศึกษาปฏิบัติเพื่อเข้าถึงปรมัตถธรรมสูงสุดนี้อย่างเดียวเท่านั้น

จึงขอความกรุณาอย่านำอริยสัจ ๔ ธรรมที่แก่นแกนกลางของพระพุทธศาสนาไปกล่าวว่า "พูดอริยสัจ ๔ ตามคัมภีร์ประเทศชาติไม่เจริญหรอก" นี้คือการกล่าวประทุษร้ายอริยสัจ ๔ ที่น่ากลัวเป็นบาปมหันต์ พระมีชื่อเสียงที่พูดก็ช่างกล้าหาญเหลือเกิน

ทีนี้มามองระดับความรู้กันหน่อย พระพุทธศาสนาจำแนกความรู้ออกมา ๓ ระดับ คือ

๑. รู้จักรู้จำ : สัญญา
๒. รู้จริงเข้าใจ : วิญญาณ
๓. รู้เห็นแจ่มแจ้ง : ปัญญา

(กรุณาไปดูรายละเอียดในคัมภีร์วิสุทธิมรรคที่ท่านยกตัวอย่างเหรียญกษาปณ์ว่าระดับความรู้ของเด็กเล็ก ชาวบ้าน และเหรัญญิกแตกต่างกันอย่างไร) ซึ่งก็ไปสัมพันธ์กับสุตะ จินตะ ภาวนา คือ รู้จักรู้จำสัมพันธ์กับสุตะ รู้จริงเข้าใจสัมพันธ์กับจินตะ รู้เห็นแจ่มแจ้งสัมพันธ์กับภาวนา

และเทียบได้กับทฤษดีความรู้ (Theory of Knowledge) ๓ คือ

๑. ประจักษนิยม (Empirical Knowledge)
๒. เหตุผลนิยม (Rational Knowledge)
๓. อัชฌัตติกญาณ (Intuitive Knowledge)

ถามว่า "ธรรมะระดับโลกุตระ อิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท เราจะรู้จักรู้จำรู้เข้าใจทำได้ไหม" ก็ตอบว่า "ทำได้" เพราะอยู่ในระดับเพียงสัญญา วิญญาณ คือ สุตะ จินตะ เท่านั้น แต่ถ้าต้องการรู้เห็นแจ่มแจ้งแทงตลอด ลำพังเพียงฟังและคิดตามเหตุผลอย่างเดียวจะเพียงพอไหม (กลายเป็น "พุทธปรัชญา" ถ้ายินดีแค่ฟังนึกคิดพิจารณาถกเถียงโต้แย้งแสดงทรรศนะ "view" ความเห็นกัน) ตอบได้เลยว่า "ไม่เพียงพอ" ต้องปฏิบัติกำหนดดูจนกว่าจะรู้เห็นอย่างแจ่มแจ้งแทงตลอดตามความเป็นจริง และเรื่องการปฏิบัติทำความเพียรเพื่อให้รู้เห็นแจ่มแจ้งแทงตลอด ก็ไม่ง่ายเลย ใช่ว่าเพียง ๒-๓ วัน สัปดาห์สองสัปดาห์ก็จะรู้เห็นอย่างแจ่มแจ้งแทงตลอด ดังนั้น จะมาพูดเอากันง่ายๆ ไม่ได้

ทีนี้มีภิกษุรูปหนึ่งไปอ่านเจอกฎอิทัปปัจจยตาว่า

อิมสฺมึ สติ อิทํ โหติ : เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี
อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ : เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้ย่อมเกิด
อิมสฺมึ อสติ อิทํ น โหติ : เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี
อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ : เพราะความดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้ย่อมดับไป

ความรู้ของท่านอยู่ในระดับสัญญารู้จักรู้จำหรือวิญญาณรู้จริงเข้าใจเท่านั้นเป็นอย่างมาก ท่านไม่ได้รู้เห็นแจ่มแจ้งแทงตลอดอะไรเลย แต่ท่านกลับนำเอาไปกล่าวแบบง่ายๆ ว่า

"ผู้ใดมนสิการบริกรรมว่า
'อิมสฺมึ สติ อิทํ โหติ : เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี
อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ : เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้ย่อมเกิด
อิมสฺมึ อสติ อิทํ น โหติ : เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี
อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ : เพราะความดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้ย่อมดับไป'
ผู้นั้นจะชำนาญเชี่ยวชาญในอิทัปปัจจยตาและปฏิจจสมุปบาท"

ท่านพูดง่ายไปหรือเปล่า ท่านเข้าใจอะไรผิดพลาดไปหรือเปล่า พิจารณาตามคำพูดนี้ ท่านจำได้และเข้าใจเพียงผิวเผินเท่านั้น แต่กลับกล่าวออกมาโดยไม่รู้พื้นฐานความรู้ของตนเองว่าอยู่ในระดับไหน ซึ่งเพียงแค่สัญญาจำได้เท่านั้น จะบอกว่าท่านกล่าวออกมาแบบโง่เขลารู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้หรือไม่ พระพุทธองค์เองก็มิได้ตรัสบอกง่ายๆ อย่างนี้เหมือนท่านเลย

พูดอย่างนี้อาจแรงไปทำให้แค้นเคืองกันเปล่าๆ แต่ถ้ากล่าวว่าท่านหลงผิดสำคัญผิดกล่าวออกมาก็ยังพอน่าให้อภัยได้ เพราะเคยมีตัวอย่างในอดีตครั้งพุทธกาลมาแล้ว

จากมหานิทานสูตร พระอานนท์กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภูตํ ภนฺเต ยาวคมฺภีโร จายํ ภนฺเต ปฏิจฺจสมุปฺปาโท คมฺภีราวภาโส จ อถ จ ปน เม อุตฺตานกุตฺตานโก วิย ขายตีติ ฯ”

“พระองค์ผู้เจริญ น่าอัศจรรย์จริง ไม่เคยปรากฏมาก่อน ปฏิจจสมุบาทนี้ลึกซึ้งสุดประมาณ และปรากฏเป็นของลึก ก็แหละถึงกระนั้น ก็ยังปรากฏแก่ข้าพระองค์เหมือนเป็นของตื้นนัก พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“มา เหวํ อานนฺท อวจ มา เหวํ อานนฺท อวจ คมฺภีโร จายํ ปฏิจฺจสมุปฺปาโท คมฺภีราวภาโส จ ฯ เอตสฺส อานนฺท ธมฺมสฺส อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมยํ ปชา ตนฺตากุลกชาตา คุณคณฺฐิกชาตา มุญฺชปพฺพชภูตา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ สํสารํ นาติวตฺตติ ฯ”

“เธออย่าพูดอย่างนั้น อานนท์ เธออย่าพูดอย่างนั้น อานนท์ ปฏิจจสมุบาทนี้ลึกซึ้งสุดประมาณ และปรากฏเป็นของลึก เพราะไม่รู้แจ่มแจ้งแทงตลอดธรรมปฏิจจสมุปบาทนั่นจริงๆ หมู่สัตว์นี้จึงเกิดความยุ่งเหยิงประดุจด้ายของช่างหูก เกิดเป็นปมประหนึ่งกระจุกด้าย เกิดเป็นเหมือนหญ้ามุงกระต่ายและหญ้าปล้อง จึงไม่พ้นอบาย ทุคติ วินิบาต สงสาร”

พระอานนท์ผู้สมบูรณ์ด้วยบุญญาภินิหารบำเพ็ญบุญกุศลมาตลอดแสนกัปเพื่อเป็นพุทธอุปัฏฐากและพระมหาสาวกยังสำคัญผิดไปได้ ท่านผู้นี้เชื่อว่าไม่อาจทัดเทียบกับพระอานนท์แม้น้อยนิด ไฉนจะไม่สำคัญผิดหลงผิด ก็ยังมองด้วยความน่าเห็นใจไม่กล่าวโทษสำหรับผู้สำคัญผิดมากนัก ทว่าท่านสำคัญผิดหลงผิดเพียงผู้เดียว ไม่นำไปเผยแพร่มลภาวะทางความคิดแก่ใครๆ ไม่เป็นไร แต่นี่กลับนำความสำคัญผิดหลงผิดเข้าใจผิดๆ แบบผิวเผินตื้นเขินไปแนะนำประชาชนมากมายด้วย โทษบาปมหันต์ก็เกิดขึ้น ไม่อยู่ในสายตาที่น่าสรรเสริญของวิญญูชนเลย

(ขอบอกว่า "วิญญูชน" มิใช่ตัวข้าพเจ้า หากจะยกให้เป็นวิญญูชนจริงๆ คือ ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต สำหรับข้าพเจ้า หากวิญญูชนดังท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์กล่าวท้วงติงตำหนิติเตียนมา ข้าพเจ้าจะหลบลี้หนีหน้าไปศึกษาหาความรู้อย่างน้อยๆ ๓ ปี จนกระทั่งมั่นใจจึงกล้าออกมาปรากฏตัวเผยแผ่พระธรรมอีก)

ทีนี้ถามว่า "ถ้อยคำกราบทูลนั้นท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากกล่าวในระดับไหน" ตอบได้ว่า "ในระดับสัญญาและวิญญาณ มิใช่ระดับปัญญารู้แจ้งเห็นจริงเลย" เพราะอะไร เพราะคุณสมบัติของพระอานนท์คือพระโสดาบันมิใช่พระอรหันต์ ย่อมสำคัญผิดได้ ถ้าเป็นพระอรหันต์จริงๆ ย่อมไม่กล่าวกราบทูลอย่างนี้แน่นอน (ไม่ปรากฏที่ไหนว่าพระสารีบุตรเคยกราบทูลแบบนี้เลย)

ถามว่า "พระดำรัสของพระพุทธองค์ตรัสออกมาในระดับไหน" ตอบได้ว่า "ในระดับปัญญารู้แจ้งเห็นจริง ในระดับพระปัญญาตรัสรู้เสียด้วยซ้ำ" ขอให้สังเกตคำพระบาลีที่ทรงใช้สื่อคือ "อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา" สองพระวจนะนี้ไม่ธรรมดาเลย โพธิ-โพธา โพธิญาณ : ตรัสรู้ ปฏิเวธ - ปฏิเวธา - ปฏิวิชฺฌิ : แจ่มแจ้งแทงตลอด ท่านใช้ในระดับอริยมรรคอริยผล "พระอรหัตผล" โดยเฉพาะ

พระพุทธองค์ทรงห้ามปรามพระอานนท์อย่างนี้ ถึงกับตรัสย้ำสองครั้งสองคราว่า "**มา เหวํ อานนฺท อวจ มา เหวํ อานนฺท อวจ** เธออย่าพูดอย่างนั้น อานนท์ เธออย่าพูดอย่างนั้นอานนท์" ถ้าพระพุทธองค์ยังดำรงพระชนม์อยู่จะตรัสกับท่านอย่างไร ทรงตำหนิติเตียนหรือยกย่องสรรเสริญ ขอให้พิจารณาดูเอาเอง

เมื่อธรรมคืออิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท ที่สุขุมลุ่มลึกคัมภีรภาพ ท่านยังกล่าวออกมาง่ายๆ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ท่านจะกล่าวเอามรรคผลนิพพานง่ายๆ ทราบว่า เพียงไปกวาดวิหารลานวัด ทำใจให้ว่างสงบ ท่องบ่นสาธยายพุทธวจนะก็ทำคุณสมบัติของความเป็นพระโสดาบันให้สำเร็จได้แล้ว (จริงเท็จประการใดขออภัยไว้ล่วงหน้า เรื่องนี้ยังไม่ได้สอบสวนว่าเป็นอย่างนั้นจริงๆ เพียงทราบจากคำบอกเล่าของอุบาสกผู้ห่วงใยพระศาสนาบางคน แต่ที่ฟังจากเสียงของท่านโดยตรงนานมาแล้ว

ก็พูดทำนองนี้เหมือนกัน ถึงกับมีหนังสือ "พุทธวจน คู่มือโสดาบัน" บอกให้คนไปตรวจดูคุณสมบัติของตนว่ามีความเป็นพระโสดาบันจริงหรือไม่ โดยไม่ต้องไปเที่ยวถามครูบาอาจารย์รูปนั้นรูปนี้ว่า โยมเป็นพระโสดาบันหรือเปล่า)

เมื่อเราต้องการรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องสร้างฐานความรู้เรื่องนั้นให้ดีเสียก่อน โดยเฉพาะฐานความรู้พุทธวจนะ ซึ่งจริงๆ ไม่อยู่ในรูปภาษาไทย หากแต่อยู่ในรูปภาษาบาลีล้วนๆ

สมัยเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดพิชยญาติการาม ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชจำพรรษาอยู่ที่วัดชนะสงคราม คณะ ๑๑ ข้าพเจ้าเป็นสามเณรลูกคณะถวายการรับใช้สนองงานเป็นบางครั้ง เจ้าประคุณสมเด็จสมัยนั้นกล่าวกับข้าพเจ้าว่า "พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าถึงพร้อมด้วยอรรถะ (เนื้อหา) และพยัญชนะ (ตัวอักษร) การรู้เข้าถึงพระธรรมคำสอนนั้นต้องรู้เข้าถึงทั้งสองส่วน แต่ทุกวันนี้เราไม่สามารถรู้เข้าถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแม้แต่บทพยัญชนะ" (พระบาลี พยัญชนะ : คำ อรรถะ : ความ ถ้าไม่รู้คำจะนำไปสู่รู้ความไม่ได้)

ด้วยเหตุนี้เจ้าประคุณสมเด็จฯ จึงกลับไปฟื้นฟูการร่ำเรียนบาลีใหญ่ คือคัมภีร์มูลกัจจายน์ โมคคัลลาน สัททนีติ ปทรูปสิทธิ

ตั้งสำนักบาลีศึกษาพุทธโฆษ ณ จังหวัดนครปฐมขึ้นมา โดยเห็นว่าบาลีที่เรียนมาตามระบบสนามหลวง ป.ธ. ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๙ ยังไม่เพียงพอ ข้าพเจ้าเองผู้ผ่านระบบบาลีสนามหลวงมาก่อนก็ทราบว่าไม่เพียงพอจริงๆ

อาจารย์พระคันธสาราภิวงศ์ (พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร) เจ้าอาวาสวัดท่ามะโอสำนักตักกสิลาบาลีใหญ่องค์ปัจจุบันก็เคยกล่าวกับข้าพเจ้าเหมือนกันว่า

"หลวงพี่ ผมว่าวิทยาศาสตร์เป็นฐานของการเรียนวิชาแพทย์แผนปัจจุบัน เช่นเดียวกัน พระอภิธรรมก็เป็นฐานของการอ่านพระไตรปิฎก ก่อนยังไม่ได้เรียนพระอภิธรรม ผมอ่านพระไตรปิฎกไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่พอเรียนพระอภิธรรมจบแล้วมาอ่านพระไตรปิฎกใหม่ผมก็เข้าใจได้ดี"

ข้าพเจ้าเองยอมรับว่าเป็นจริงตามที่อาจารย์พระคันธสาราภิวงศ์กล่าวทุกประการ เมื่ออ่านมูลปริยายสูตร สักกปัญหสูตร รู้ว่าตนงงๆ ไม่ค่อยรู้เรื่อง หากไม่อ่านคำอธิบายของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ และอ่านอรรถกถาอธิบายขยายความประกอบ ยิ่งไปอ่านชาดกบางเรื่อง เช่น เตมิยชาดก มหาชนกชาดก เวสสันดรชาดก ซึ่งปรากฏเป็นพุทธคาถาโดยเฉพาะ (เวสสันดรชาดกประดับด้วย ๑,๐๐๐ พระคาถา) แต่ปฏิเสธอรรถกถา จะไม่รู้เรื่องเลยว่าต้นสายปลายเหตุเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบเป็น

อย่างไร เพราะพุทธคาถาเป็นมาติกาแม่บทหนึ่งๆ เหมือนภาพนิ่งๆ หนึ่งๆ ที่ไม่ปะติดปะต่อกัน พระอรรถกถาจารย์มาเชื่อมต่อภาพนิ่งโยงใยสัมพันธ์กันไปเป็นภาพเคลื่อนไหวเหมือนฉายภาพยนตร์เรื่องหนึ่งให้เราได้ชมตั้งแต่ต้นจนจบได้อย่างสะดวก นี้คือความดีคุณูปการของอรรถกถาที่เราไม่อาจจะปฏิเสธได้เลย

ตามที่ยกประเด็นนี้ขึ้นมากล่าว โดยมุ่งหมายเพื่อบอกว่าท่านหรือผู้ใดใครก็ตามที่ไม่มีพื้นฐานการศึกษาภาษาบาลีดีพอ หรือเรียนพระอภิธรรมเป็นพื้นฐานมาก่อน แต่กลับยกตนขึ้นกล่าวอ้างว่า ข้าพเจ้าเข้าใจพุทธวจนะในพระสูตรต่างๆ ได้ดีกว่าคนอื่นๆ ซึ่งแท้จริงเข้าใจอย่างผิวเผินทำพระพุทธวจนะให้ตื้นเขิน ควรกลับไปพิจารณาตัวเองเสียใหม่

ประเด็นสุดท้ายที่อยากจะให้ร่วมอภิปรายกันอีก คือ ต้องฟังคำตถาคตอย่างเดียว อ่านคำตถาคตอย่างเดียว ยึดถือคำตถาคตอย่างเดียว ไม่ควรฟังคำสาวก อ่านคำสาวก ยึดถือคำสาวก แม้เป็นอัครสาวกหรืออสีติมหาสาวกก็ตาม

ตามที่ฟังมาดูเหมือนว่าภิกษุรูปนั้นจะเน้นย้ำเรื่องนี้โดยเฉพาะมาเป็นเวลายาวนานแล้ว และถึงกับปฏิเสธอรรถกถาออกไปอย่างไม่มีเยื่อใย มิหนำซ้ำมองว่าต่ำต้อยด้อยค่าไม่ควรแก่การเชื่อถือ ท่านมักจะกล่าวอ้างพุทธดำรัสจากอังคุตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาตนี้อยู่เรื่อยๆ จนกลายเป็นแผ่นเสียงตกร่องไปแล้วว่า

"เมื่อผู้อื่นกล่าวพระสูตรที่ตถาคตภาษิตไว้ซึ่งลึกล้ำ มีอรรถอันลึกล้ำ เป็นโลกุตระ ปฏิสังยุตด้วยสุญญตธรรม ไม่ตั้งใจฟังให้ดี ไม่เงี่ยหูลงสดับ ไม่เข้าไปตั้งจิตไว้เพื่อจะรู้ทั่วถึง อนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นไม่เข้าใจธรรมที่ตนควรเล่าเรียนท่องขึ้นใจ แต่เมื่อผู้อื่นกล่าวพระสูตรที่กวีได้รจนาไว้ เป็นคำกวี มีอักษรวิจิตร มีพยัญชนะวิจิตร มีในภายนอก ซึ่งสาวกได้ภาษิตไว้ ย่อมตั้งใจฟังเป็นอย่างดี เงี่ยหูลงสดับ เข้าไปตั้งจิตไว้เพื่อจะรู้ทั่วถึง อนึ่ง ภิกษุเหล่านั้นย่อมเข้าใจธรรมที่ตนควรเล่าเรียน ท่องขึ้นใจ ภิกษุเหล่านั้นเรียนธรรมนั้นแล้ว ไม่สอบสวน ไม่เที่ยวไต่ถามกันและกันว่า พยัญชนะนี้อย่างไร อรรถแห่งภาษิตนี้เป็นไฉน ภิกษุเหล่านั้นไม่เปิดเผยอรรถที่ลี้ลับ ไม่ทำอรรถที่ลึกซึ้งให้ตื้น และไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยหลายอย่างเสีย ภิกษุทั้งหลายบริษัทนี้เรียกว่า บริษัทดื้อด้าน ไม่ได้รับการสอบถามแนะนำ..."

พุทธดำรัสจากอังคุตรนิกายนี้ ถอดความออกมาให้อ่านเข้าใจง่ายๆ ว่า "พระวจนะของตถาคตลึกซึ้งระดับโลกุตระ พระภิกษุไม่พากันฟัง กลับไปฟังถ้อยคำของนักกวีที่รจนาไว้ซึ่งไพเราะสละสลวย เป็นสาวกภาษิตที่สาวกกล่าวเอาไว้ แต่งกันขึ้นมาในภายหลัง พระภิกษุนั้นชื่อว่าใช้ไม่ได้ ไม่เปิดเผยอรรถที่ลึกซึ้ง"

สำหรับข้าพเจ้าฟังพุทธดำรัสเหล่านี้แล้วก็ไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าจะห้ามมิให้ฟังสาวกภาษิตวจนะถ้อยคำที่สาวกของพระองค์กล่าว เช่น พระสารีบุตร พระปุณณมันตานีบุตร เลย

จะต้องฟังพระวจนะของพระองค์อย่างเดียวเท่านั้น เพราะในพระสูตรอื่นๆ ก็ทรงบอกพระภิกษุทั้งหลายให้ไปฟังอรรถาธิบายจากพระสารีบุตรบ้าง พระมหากัจจานะบ้าง และทรงรับรองว่าเป็นจริงตามนั้นในภายหลัง ทรงยอมรับ "สาวกภาษิต" ถึงขนาดตรัสว่า "ถ้าให้ตถาคตอธิบายตถาคตก็จะอธิบายอย่างนั้นเหมือนกัน"

ก่อนจะลงความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างจริงจัง เรามีความจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องดูบริบททางสังคมเสียก่อน คือ ก่อนพระพุทธองค์จะตรัสเรื่องนี้ บริบททางสังคมเป็นอย่างไร เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น

ในเรื่องนี้เป็นไปได้ไหมว่า พระภิกษุกลุ่มหนึ่งไปหลงฟังชอบใจถ้อยคำของสาวกศาสดาอื่นนอกจากพระพุทธศาสนาที่กล่าวหรือประพันธ์เป็นบทกวีอย่างสละสลวยไพเราะเพราะพริ้งจนไม่อยากฟังพระวจนะของพระองค์หรือถ้อยคำพระสาวกของพระองค์ระดับอัครสาวกหรืออสีติมหาสาวก

ถ้าเราจะดูบริบททางสังคม เราจะดูได้จากที่ไหน คำตอบคือ "อรรถกถา" ถ้าไม่มีอรรถกถาเราจะไม่มีทางรู้บริบททางสังคมได้เลย เพราะพระพุทธเจ้าก็มิได้ตรัสไว้ทุกเรื่อง ความรู้บางเรื่องเราต้องสืบค้นหากันเอาเอง

เมื่อข้าพเจ้าไปตรวจค้นดูในอรรถกถาปรากฏพระอรรถกถาจารย์แก้บทไขขยายความไว้ว่า

"บทว่า สาวกภาสิตา ได้แก่ ที่พวกสาวกของพาหิรกศาสดาเหล่านั้นกล่าวไว้" คำว่า "พาหิรก" แปลว่า "ภายนอก"

ตามที่ข้าพเจ้าคาดการณ์ไว้ไม่ผิดเลย เป็นอย่างนั้นจริงๆ คือ "สาวกภาสิตา" ในที่นี้ ท่านหมายถึงคำพูดหรือถ้อยคำที่สาวกของศาสดาอื่นนอกจากพระพุทธศาสนากล่าวไว้ มิได้หมายถึงคำพูดหรือถ้อยคำที่สาวกของพระพุทธองค์กล่าวไว้แต่อย่างใด

เราคิดกันง่ายๆ ถ้าพระศาสดาของพวกเราจำกัดคำสอนไว้เฉพาะพระองค์ว่า "พวกเธอต้องฟังแต่คำตถาคตเท่านั้น ห้ามฟังคำสาวกของตถาคต" พระศาสนาของพระพุทธองค์จะขยายแผ่กว้างไกลออกไปได้อย่างไร

ประเด็นที่น่าอภิปรายต่อไปคือ ฟังธรรมจากพระตถาคตเท่านั้นหรือจึงจะได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล ฟังธรรมจากพระสาวก เช่น พระปุณณมันตานีบุตร ไม่สามารถได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผลใช่ไหม

ถามว่า พระสารีบุตรสมัยเป็นอุปติสสปริพาชกฟังธรรมจากใครได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล ตอบว่า ฟังธรรมจากพระอัสสชิได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล นับแต่นั้นพระสารีบุตรก็ยกพระอัสสชิขึ้นเป็นปฐมอาจารย์ จะเอนกายลงนอนที่ไหนก็หันศีรษะไปทางทิศที่พระอัสสชิอยู่ เพื่อถวายความเคารพแสดงความกตัญญู

ข้อมูลนี้มาจากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ท่านอาจจะยังไม่เชื่อไม่ยอมรับฟัง แม้โดยปริยายใดๆ ถ้าเช่นนั้นลองอ่านข้อมูลจากพระไตรปิฎกโดยตรงสักหน่อยเป็นไร

ถามว่า พระอานนท์พุทธอุปัฏฐาก ได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล เพราะฟังธรรมจากใคร ตอบว่า เพราะฟังธรรมจากพระปุณณมันตานีบุตร (สมัยเป็นพระนวกะเพิ่งบวชใหม่ๆ)

ดังปรากฏเรื่องในอานันทสูตร จากพระสุตตันตปิฎก เล่ม ๙ สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรคว่า

"พระอานนท์กล่าวกับเพื่อนภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย ท่านพระปุณณมันตานีบุตร มีอุปการะมากแก่พวกเราเหล่าพระใหม่ ท่านกล่าวสอนพวกเราด้วยโอวาทอย่างนี้ว่า

ท่านอานนท์ เพราะถือมั่น จึงมีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะไม่ถือมั่น จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะถือมั่นอะไร จึงมีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะไม่ถือมั่นอะไร จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะถือมั่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงมีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะไม่ถือมั่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่า เป็นเรา

ท่านอานนท์ เปรียบเสมือนสตรีหรือบุรุษรุ่นหนุ่มรุ่นสาวมีนิสัยชอบแต่งตัว ส่องดูเงาหน้าของตนที่กระจกหรือที่ภาชนะ

น้ำ อันใสบริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะยึดถือจึงเห็น เพราะไม่ยึดถือจึงไม่เห็น ฉันใด

ท่านอานนท์ เพราะถือมั่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงมีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา เพราะไม่ถือมั่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฏฐิว่าเป็นเรา ฉันนั้นเหมือนกันแล (กล่าวในระดับวิปัสสนาญาณมิใช่แค่คำพูดธรรมดาๆ แสดงให้เห็นว่า พระปุณณมันตานีบุตรอาจให้พระอานนท์เจริญวิปัสสนาจนวิปัสสนาญาณแก่กล้าแล้วจึงให้ฟังธรรมเพื่อบรรลุมรรคผล)

ท่านอานนท์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง

พระอานนท์ : ไม่เที่ยงครับ

พระปุณณมันตานีบุตร : เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเที่ยงหรือไม่เที่ยง

พระอานนท์ : ไม่เที่ยงครับ

พระปุณณมันตานีบุตร : เพราะเหตุนี้แล อริยสาวกผู้สดับแล้ว เห็นอยู่อย่างนี้ ฯลฯ รู้ชัดว่า ฯลฯ กิจอื่น เพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี (**วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตาย** อยู่จบพรหมจรรย์ ทำกิจที่สมควรทำแล้ว กิจเพื่อความเป็นอย่างอื่นอีกย่อมไม่มี คือบทสรุปของพระอรหันต์ พระปุณณมันตานีบุตรแสดงธรรมหวังผลพระอรหัตผล แต่พระอานนท์บรรลุเพียงโสดาปัตติผล)

อาวุโสทั้งหลาย ท่านพระปุณณมันตานีบุตรมีอุปการะมากแก่พวกเราเหล่าพระใหม่ ท่านสอนพวกเราด้วยโอวาทนี้ ก็เราได้ตรัสรู้ธรรม เพราะฟังธรรมเทศนานี้ของท่านพระปุณณ-มันตานีบุตร”

ตามที่กล่าวมานี้ ท่านรู้ดีว่า ฟังธรรมจากพระสาวกรูปนี้ ท่านจะได้ดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผลอย่างแน่นอน แต่กลับคิดว่า “คำสาวกไม่ใช่คำตถาคต เราไม่เอาเราไม่ฟังอย่างเด็ดขาด เราจะฟังแต่คำตถาคตเท่านั้น” ท่านจะได้ชื่อ “เลือกเอาโทษตัดประโยชน์ทิ้ง” หรือไม่

พุทธคาถาในปฐมาปุตตกสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ ว่า

ทิฏฺเฐ ธมฺเม จ โย อตฺโถ　　โย จตฺโถ สมฺปรายิโก
อตฺถาภิสมยา ธีโร　　ปณฺฑิโตติ ปวุจฺจตีติ ฯ

ธีรชน เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒
คือประโยชน์ภพนี้และประโยชน์ภพหน้า
ท่านจึงเรียกว่า “บัณฑิต”.

มังคลัตถทีปนีอธิบายต่อว่า

“เย เทฺว อตฺเถ ฉินฺทนฺติ เทฺว อนตฺเถ อาทิยนฺติ เต พาลา นาม ฯ เต หิ เทฺว อนตฺเถ ลนฺตีติ พาลา เทฺว อตฺเถ

ลนนฺตีติ พาลาติ จ วุจฺจนฺติ ฯ

ชนจำพวกใด ตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ ถือเอาแต่สิ่งมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ ชนจำพวกนั้นชื่อว่า พาล ความจริง ท่านเรียกชนจำพวกนั้นว่า พาล เพราะถือเอาสิ่งมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ และเรียกว่า พาล เพราะตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒"

ท่านเอย ท่านรู้จักพระตถาคตดีสักเพียงใด พระตถาคตทรงเป็นนัก **"อัตถกามตา"** คือ ทรงมุ่งประโยชน์เกื้อกูลแก่เวไนยสัตว์ พระองค์ไม่เคยกักประโยชน์หวงประโยชน์ไว้กับพระองค์เพียงผู้เดียวเลย ประโยชน์ของใครจะเกิดจากใคร พระองค์ทรงยินดีเสมอ (กรุณาดูรายละเอียดความเป็นนักอัตถกามตาของพระพุทธองค์ในอภัยราชกุมารสูตร)

และนี้ก็คือบทสรุป อรรถธรรมะวินัยใด ศีลสิกขาบทไหน ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขความเจริญ นำความสงบสุขร่มเย็นเป็นระเบียบเรียบร้อยมาให้แก่หมู่คณะ สังคมสงฆ์ สังคมพุทธมามกะ แม้จะแสดงบัญญัติในภายหลัง ไม่ใช่พุทธ-ภาษิตโดยตรงก็ตาม เป็นสาวกภาษิต พระอรหันตสาวกทั้งหลาย "สายเถรวาท" อุตสาหะพากเพียรร่วมกันสืบทอดมาเป็นเวลายาวนานหลายศตวรรษแล้ว ก็จงอย่าเพิกเฉยละทิ้งเลย ยกขึ้นแสดงประกาศสวดสาธยายในท่ามกลางสงฆ์ ท่ามกลางพุทธบริษัทเถิด อย่าได้ตัดคัดออกแม้เพียงบทเดียว

...ศีล ๒๒๗ ข้อ ไม่ยกขึ้นสวด คัดเลือกเหลือเพียง ๑๕๐ ข้อเท่านั้น ท่านอ้างว่าไม่ได้ตัดออกยังคงรักษาไว้เหมือนเดิมทุกประการ แต่ก็ถือว่าไม่ได้ให้ความสำคัญ เพราะเมื่อไม่ยกขึ้นสวดทบทวนกันอยู่บ่อยๆ ทุกวันพระอุโบสถปาติโมกข์ ๑๕ ค่ำเหมือนก่อน ก็จะรางเลือนไปเสียเปล่า (ข้อหลังๆ อภิสมาจาร เสขิยวัตร ๗๕ ไม่ได้ทำให้เสียเวลามาก) และจะมีค่าเท่ากับ ๒,๐๐๐ กว่าข้อ ซึ่งไม่รู้ว่าคืออะไรบ้าง ไม่ตัดก็เท่ากับตัด ตัดทิ้งไปโดยปริยาย...

(พระทรงจำพระปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อด้วยวิริยะอุตสาหะ ขึ้นนั่งบนอาสน์สงฆ์สวดมาเป็นเวลายาวนาน วันนี้จะให้ท่านหยุดสวดยกเลิก ๗๗ ข้อเสีย จะถือว่าเป็นการกีดกันทำบาปอกุศลกับท่านหรือไม่ กรณีนี้ถ้าพระรูปนั้นสามารถทำสำเร็จคัด ๗๗ ข้อออกได้จริง กฎมหาเถรสมาคมที่ตราออกมาเพื่อปกครองพระภิกษุสามเณรทั่วสังฆมณฑลก็คัดออกได้ทั้งหมดเช่นกัน ถือว่ายิ่งกว่าศีล ๗๗ ข้อ ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติเสียอีก เพราะเป็นสิ่งแปลกปลอมแทรกเข้ามาในพระพุทธศาสนาภายหลัง).

๖ จริงหรือ “ประเพณี” ไม่มีใน “พุทธวจนะ”

สมัยพระบรมศาสดาพร้อมพระอริยสงฆ์สาวกจำนวนประมาณ ๒๐,๐๐๐ รูป เสด็จกลับไปกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อโปรดพระพุทธบิดาและพระประยูรญาติทั้งหลาย โดยได้เสด็จไปประทับ

ที่นิโครธารามรมณียสถาน ณ สถานที่แห่งนั้นมหาเมฆได้ตั้งเค้าขึ้นโปรยปรายสายฝนโบกขรพรรษ (Red rain : ฝนสีแดง) ตกลงมาท่ามกลางสมาคมแห่งพระประยูรญาติสร้างความน่าพิศวงอัศจรรย์ใจอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

พระบรมศาสดาทรงปรารภเรื่องฝนโบกขรพรรษนั้นยกมหาชาติเวสสันดรชาดก ซึ่งประดับด้วย ๑,๐๐๐ พระคาถา ขึ้นสาธกแสดง นำความปลาบปลื้มโสมนัสศรัทธาเลื่อมใสมาให้แก่พระพุทธบิดาและพระประยูรญาติเป็นอย่างมาก

แต่ครั้นธรรมเทศนา "มหาชาติเวสสันดรชาดก" จบลงแล้วพระประยูรญาติเจ้าศากยะทั้งหลายก็ได้แต่เพียงถวายอภิวาทพระศาสดาทูลลาจากไป ไม่กราบทูลอาราธนาอะไรเลย ด้วยดำริว่า "พระผู้มีพระภาคของพวกเราไม่เสด็จไปสู่ตระกูลของพวกเราจะเสด็จไปไหน"

รุ่งเช้าของวันใหม่พระบรมศาสดาทรงดำริว่า "เราควรไปพบพระบิดาก่อน หรือออกรับอาหารบิณฑบาตก่อน" ทรงอนุสรถึงพุทธประเพณีคือธรรมเนียมปฏิบัติของพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ทราบว่า "พระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ เสด็จออกรับบิณฑบาตก่อนไปพบพระพุทธบิดา"

ช่วงสำคัญนี้ ข้าพเจ้าเคยประพันธ์เป็นบทกวีไว้ว่า

เมื่อรุ่งเช้าเจ้าพุทธะนวลระหง　　พร้อมหมู่สงฆ์พราวพร่างอย่างเปิดเผย
เยื้องแช่มช้าน่าชมภิรมย์เชย　　ใครไหนเอ่ยอาจเทียบมาเปรียบปาน
โอ้...พระพิสุทธิ์พุทโธโมลีโลก　　ผู้ผ่านโศกผ่านหลงในสงสาร
พาหมู่สงฆ์องค์ครบมาพบพาน　　พวกชาวบ้านแตกตื่นมาชื่นชม
ทรงมารับถึงถิ่นบิณฑบาต　　ช่างผุดผาดนวลระหงองค์ปฐม
นี่แหละนะพระพุทโธวโรดม　　ประชาชมแซ่ซ้องดังก้องไกล

พระภูมินทร์ปิ่นเกล้าทราบราวเรื่อง　　ทรงขัดเขืองขุ่นข้องถูกต้องไฉน
รีบเสด็จออกพลัน ณ ทันใด　　มุ่งเข้าไปถามโอ้องค์โสภา
ไยพระองค์ทรงทำให้ช้ำนี้　　หม่อมฉันนี้อับอายแสนขายหน้า
มาเดินไยในแคว้นแดนพารา　　ขอภิกษานั้นหม่อมฉันตรม
จึงตรัสตอบพจมานไขขานว่า　　ขอพระพุทธบิดาอย่าขื่นขม
นี่คือประเพณีที่น่าชม　　ขององค์สมเด็จเชษฐ์เกศโลกา

ไม่เคยมีที่ไหนไยมาบอก　　อย่ามาหลอกหม่อมฉันให้หวั่นผวา
ตั้งแต่วันเกิดดับนับกาลมา　　ขัตติยามิเคยของอนง้อใคร
มิทรงหันผันผายภิปรายตอบ　　นั่นคือชอบของพระองค์ที่ทรงไว้
แต่นี้คือวงศ์สืบสานผู้ผ่านภัย　　ของพระพุทธอำไพเรืองไรรอง

จึงองค์พระประเทืองผู้เรืองเดช　　ทรงโปรดเทศน์ธรรมให้ไม่หม่นหมอง
จนสดใสในธรรมตามทำนอง　　ได้สมปองพบธรรมชุ่มฉ่ำตา
พระภูมินทร์ปิ่นพุทธผู้ผุดผาด　　ขอรับบาตรพุทธองค์พระทรงค่า
โปรดเกื้อกูลกราบทูลอาราธนา　　เข้าสู่นิเวสนาปรีดาจริง ฯ

ตามที่เล่าพุทธประวัติช่วงนี้โดยย่อจากความจำสมัยเป็นสามเณรที่เรียนหนังสือ มิได้กลับไปสืบค้นข้อมูลเดิมนำมาเล่าจริงๆ อาจจะคลาดเคลื่อนได้ ขอความกรุณาให้มองผ่านไปก่อน เพราะเพียงการนำข้อมูลจากความจำเดิมมาเล่าแสดงคร่าวๆ นี้ เพื่อต้องการยกประเด็นว่า "พระพุทธองค์ทรงทำตามพุทธประเพณีของพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ" นำมาอภิปราย

แม้พระบรมโพธิสัตว์ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใหม่แล้ว ก็มิได้ทรงเป็นไปในลักษณะว่า "คิดใหม่ ทำใหม่" ทั้งหมดเลยทีเดียว บางเรื่องบางเหตุการณ์พระพุทธองค์ก็ยังย้อนกลับไปพิจารณาดูว่า "บุรพประเพณีของบุรพพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ทรงทำกันมาอย่างไร"

เมื่อทรงอนุสรถึงบุรพประเพณีของบุรพพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ทราบว่า "เสด็จออกรับอาหารบิณฑบาตภายในพระนครก่อนไปพบพระพุทธบิดา" พระพุทธองค์ก็ทรงยินดีปฏิบัติตามมิได้แข็งขืนแต่ประการใด ทั้งนี้ นั่นคือ "พุทธวงศ์" ที่สืบสานมายาวนานตามลำดับนั่นเอง

ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงน้ำพระหฤทัยที่ไม่มีอัตตามานะทิฐิเลย ทรงปรารภถึงและยินดีปฏิบัติตาม เพราะหากพระหฤทัยเต็มด้วยอัตตามานะทิฐิย่อมทรงคัดค้านแข็งขืนไม่ประสงค์ทำตาม "ล้มเลิกของเก่า คิดใหม่ ทำใหม่" อย่างแน่นอน

เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงผู้อุกอาจกระทำการคัดแยก "สาวกภาษิต" ที่พระอรหันตขีณาสพสังคีติกาจารย์สืบทอดมาว่าเพราะเหตุไร ตอบได้ว่า เพราะอัตตามานะทิฐิที่ไม่เคารพใน "ประเพณีของเถรวาท" หรือ "ประเพณีในเถรวงศ์" ที่พระอรหันตขีณาสพสังคีติกาจารย์อนุรักษ์และสืบทอดมาด้วยมติเป็นเอกฉันท์ ซึ่งก็สืบทอดมาถึงตนให้ได้ศึกษาเรียนรู้อยู่แท้ๆ แต่กลับปฏิเสธไม่ยอมรับนับถือ เรียกอีกนัยหนึ่งได้ว่า "อกตัญญู"

เรื่องวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามมิใช่เฉพาะเพียงพุทธประเพณี ยังมีวัฒนธรรมประเพณีดีงามของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาอีกมากมาย เราอาจจะไม่เห็นด้วยมองว่างมงาย แต่ก็ควรพิจารณาดูว่า วัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ สักหน่อยไหมว่า ดีอย่างไร เกิดประโยชน์อย่างไร ทำไมคนโบราณจึงยังรักษาและสืบทอดกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน ครั้นจะไปชี้ชัดตัดสินเพียงเพราะไม่มีในพุทธวจนะ ยกเลิกเสียอย่าทำอย่าปฏิบัติตาม ก็ดูเหมือนจะไม่ให้ความยุติธรรมกับวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นเลย

ขอยกตัวอย่าง ประเพณีบูชาข้าวพระพุทธของชาวพุทธ ประเพณีการไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนที่เรียกว่า "ไหว้เจ้า" เราควรมองเห็นความดีประโยชน์อะไรของการทำตามประเพณีทั้งสองนี้ ประเพณีบูชาข้าวพระพุทธ ซึ่งทราบกันดีอยู่แล้วว่าพระพุทธเจ้ามิได้เสด็จมาเสวยเลย แต่ถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูต่อพระพุทธเจ้าทางไตรทวาร กาย วาจา ใจให้ปรากฏ

เห็น เพราะเพียงคำว่า "กตัญญู" อยู่ภายในใจ แต่ไม่ "กตเวทิตา" กระทำตอบให้เห็นก็ไม่รู้ว่าจะกตัญญูจริงหรือเปล่า

อีกอย่างหนึ่ง คำพูดนี้ก็ชัดเจนอยู่ในตัวโดยไม่ต้องอธิบาย คือคำว่า "บูชา"

"อิมัง สูปะพยัญชะนะสัมปันนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ ฯ : ข้าพเจ้าขอบูชาถวายโภชนะ พร้อมด้วยกับแกง และน้ำประเสริฐนี้แด่พระพุทธเจ้า"

บูชาก็คือบูชา เหมือนเราจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย นั่นคือการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ เรียกว่า **"อามิสบูชา"** พระพุทธเจ้าเองก็ตรัสบอกว่าเกิดบุญกุศลแก่ผู้ทำการบูชาสักการะ แต่ถ้าจะให้ดีไปกว่านั้นตามที่ทรงสรรเสริญจริงๆ คือ **"ปฏิปัตติบูชา"** บูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม

การไหว้บรรพบุรุษก็เหมือนกัน ชาวจีนถือความกตัญญูเป็นธรรมสำคัญมาก ถึงวันตรุษจีนก็ได้โอกาสแสดงออก แม้การไหว้ศาลพระภูมิเจ้าที่ทุกเช้าก็เหมือนกัน มิใช่เรื่องเสียหายงมงายอะไร ถือว่าแสดง "อปจายนธรรม : ธรรมคือความอ่อนน้อม" ไม่จองหองเย่อหยิ่ง แม้กับสิ่งที่เป็น Unseen มองไม่เห็น สังคมไทยเราก็กันบาปโทษไว้ด้วยคำพูดว่า "ไม่เชื่ออย่าลบหลู่" เพื่อยับยั้งมิให้ล่วงละเมิดโดยเร็ว

ส่วนเทพาอารักษ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาก็บอกว่า มีจริง ไม่ใช่ไม่มีจริง ภุมมัฏฐเทวดา อากาสเทวดา รุกขเทวดา ยิ่งไปกว่านั้น พระพุทธศาสนายังให้เจริญกรรมฐานอีกสายหนึ่ง ชื่อ "เทวตานุสติ : ระลึกถึงเทวดา มนสิการคุณธรรม เช่น จาคะ เป็นต้น ของคนที่ไปเกิดเป็นเทวดา (มิใช่บวงสรวงบูชาบนบาน ศาลกล่าววิงวอนขอ)" เทวดาทั้งหลายรู้ว่าคนนี้รู้จักอ่อนน้อม กราบไหว้ก็เอ็นดูช่วยปกปักรักษาคุ้มครอง

ถ้าเราไม่เห็นด้วยกับประเพณีบางอย่าง มองในสายตาว่า งมงาย จะทำอย่างไร ยิ่งถ้าเขาสืบทอดกันมายาวนาน ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะถ่ายถอน ต้องหาวิธีแบบ "บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ขุ่น" ทีเดียว เพราะมิฉะนั้นจะเกิดการต่อต้านคัดค้าน นอกจากจะไม่ยอมรับทำตามแล้ว ยังตั้งตนเป็นปฏิปักษ์อีกต่างหาก ขอให้ดูพระพุทธเจ้าที่ทรงทำเป็นตัวอย่างในสิงคาลกสูตร

ครั้งนั้น เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสก แล้วทรงถือบาตรและจีวรเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ ได้ทอดพระเนตรเห็นสิงคาลกคฤหบดีบุตร ลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ออกจากกรุงราชคฤห์ มีผ้าชุ่มผมเปียกประคองอัญชลี นอบน้อมทิศทั้งหลาย คือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบนอยู่ ตรัสถามว่า

"คฤหบดีบุตร ท่านลุกขึ้นแต่เช้า ออกจากกรุงราชคฤห์ มีผ้าชุ่มผมเปียกประคองอัญชลีนอบน้อมทิศทั้งหลาย คือ ทิศเบื้อง

หน้า ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบนอยู่ เพราะเหตุอะไรหนอ”

สิงคาลกคฤหบดีบุตรทูลว่า

“พระองค์ผู้เจริญ คุณพ่อของข้าพระพุทธเจ้า เมื่อใกล้จะตายได้สั่งความไว้อย่างนี้ว่า ‘ลูกรัก เจ้าพึงนอบน้อมทิศทั้งหลาย’ ข้าพระพุทธเจ้าสักการะเคารพนับถือบูชาคำของคุณพ่อ จึงลุกขึ้นแต่เช้าออกจากกรุงราชคฤห์ มีผ้าชุ่มผมเปียก ประคองอัญชลีนอบน้อมทิศทั้งหลาย คือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบนอยู่ พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “คฤหบดีบุตร แล ในวินัยของพระอริยะ อริยชนทั้งหลายไม่พึงนอบน้อมทิศ ๖ กันอย่างนี้”

สิงคาลกคฤหบดีบุตรทูลถามว่า “พระองค์ผู้เจริญ ในวินัยของพระอริยะท่านอริยชนทั้งหลายนอบน้อมทิศ ๖ กันอย่างไร ขอประทานโอกาส ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงแสดงธรรมแก่ข้าพระพุทธเจ้าตามที่ในวินัยของพระอริยะอันท่านอริยชนทั้งหลายนอบน้อมทิศ ๖ กันนั้นเถิด พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “คฤหบดีบุตร ถ้าอย่างนั้น ท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี เราจักกล่าว อริยสาวกละกรรมกิเลสทั้ง ๔ ได้แล้ว ไม่ทำบาปกรรมโดยฐานะ ๔ และไม่เสพทางเสื่อมแห่งโภคะ ๖ อริยสาวกนั้นเป็นผู้ปราศจากกรรมอันลามก ๑๔ อย่างนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ปกปิดทิศ ๖ ย่อมปฏิบัติเพื่อชำนะโลกทั้งสอง และเป็นอันอริยสาวกนั้นปรารภแล้วทั้งโลกนี้และโลกหน้า เบื้อง

หน้าแต่ตายเพราะกายแตก อริยสาวกนั้นย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์...” (กรุณาอ่านรายละเอียดในสิงคาลกสูตร ได้ประโยชน์ดีมาก)

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงใช้พระวจนะอะไรเอ่ยเอื้อยกับสิงคาลกมาณพ ทรงใช้พระวจนะว่า **“น โข คหปติปุตฺต อริยสฺส วินเย เอวํ ฉ ทิสา นมสฺสิตพฺพา ฯ** : คฤหบดีบุตร แล ในวินัยของพระอริยเจ้าอริยชนไม่พึงนอบน้อมทิศ ๖ กันอย่างนี้”

พระวจนะว่า “โข : แล น นมสฺสิตพฺพา : ไม่พึงนอบน้อม” คือพระวจนะที่แสดงถึงความอ่อนโยนเปี่ยมด้วยพระเมตตาภายในพระหฤทัยบอกแบบ “บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ขุ่น” มิใช่ในลักษณะ “หักด้ามพร้า” ว่า **“เอตญฺหิ อกุสลํ บาปํ สาวชฺชํ จ น กาตพฺพํเยว** : เพราะนั่นเป็นบาปอกุศลพร้อมด้วยโทษความผิด เธอห้ามทำอย่างเด็ดขาด” (ไม่ได้แต่งบาลีนาน ขอแสดงภูมิสักหน่อย)

อนึ่ง การใช้พระวจนะเช่นนั้นตรัสบอกสิงคาลกมาณพแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถชาญฉลาดในอุบายโกศลขององค์พระศาสดา เราเหล่าพระภิกษุพุทธสาวกชั้นหลังสุด ก่อนพูดหรือทำอะไร ควรพิจารณาคล้อยตามพุทธปฏิปทานี้หรือไม่พิจารณาดูหน้าดูหลังก่อนดีไหมว่า

“ถ้าพูดหรือทำออกไปอย่างนี้ คนเขาจะต่อต้านคัดค้าน สร้างความแตกแยกในหมู่คณะ”

หากพิจารณาเห็นว่า “เกิดการต่อต้านคัดค้าน และสร้างความแตกแยกในสังคมอย่างแน่นอน” ซึ่งตอนนี้ก็ปรากฏชัดเจนแล้วว่า “เกิดการต่อต้านคัดค้าน สร้างความแตกแยก ทำให้พระมหาเถระทั้งหลายสายปกครองผู้กอปรด้วยเมตตาหนักอกหนักใจ พุทธศาสนิกชนก็คลุมเครือคลอนแคลน” ยังขืนพูดขืนแสดงตามอัตตามานะทิฐิของตนนั้นอีก จะถือว่าเป็นการกระทำของผู้ฉลาดในอุบายโกศลหรือไม่

ทีนี้ถามว่า “ปาพจน์ ๒ คือ ธรรม - วินัย ที่พระสังคีติกาจารย์ร่วมกันสืบทอดมาถึงเราเหล่าภิกษุพุทธสาวกชั้นหลังสุดตามระบบสังคายนา ๑-๓ และ ๔-๖ (ฉัฏฐสังคีติมหาสังคายนาสากลนานาชาติ ณ ย่างกุ้ง ประเทศพม่า พระโสภณมหาเถระมหาสีสยาดอ เป็นประธานสงฆ์ เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงมาถึงกึ่งพุทธกาล ๒,๕๐๐ ปี) จะถือว่าเป็น ‘มรดกธรรม’ ตาม ‘เถรประเพณี’ หรือ ‘เถรวงศ์’ ได้หรือไม่”

ตอบได้อย่างมั่นใจว่าเป็น “เถรประเพณีและเถรวงศ์” ซึ่งสืบทอดกันมาอย่างเป็นระเบียบแบบแผนและงดงามด้วยความพร้อมเพรียงของหมู่พระภิกษุสงฆ์สายเถรวาททั้งหมด

ดังกล่าวตอบมานี้บางท่านอาจมองไม่เห็นวิริยะอุตสาหะของพระสังคีติกาจารย์ คือไม่เห็นความสำคัญสักเท่าไหร่นัก แต่ควรมองเห็นความสำคัญว่า มรดกธรรมที่สืบทอดมาถึงเราปรากฏอยู่ในตู้พระไตรปิฎกซึ่งตั้งอยู่เฉพาะหน้านี้ เราเหล่าภิกษุพุทธสาวกชั้นหลังสุดจะทำอย่างไรกับมรดกธรรมนั้น คล้อยตามร่วมแรงร่วมใจพากันสืบสานสืบทอดกันต่อไปอีก หรือไม่คล้อยตามไม่เชื่อไม่ชอบใจตัดคัดแยกฉีกส่วนนั้นส่วนนี้ออก (สาวกภาษิต) เหลือไว้เฉพาะส่วนที่ตนชอบใจ (พุทธภาษิต) ถ้าไม่คล้อยตามไม่เชื่อไม่ชอบใจก็ไม่เป็นไรตามสิทธิส่วนบุคคลเถิด ท่านก็ไม่ได้บอกว่าคุณต้องคล้อยตามต้องเชื่อต้องชอบใจนี่นา แต่ขอความกรุณาอย่ามาตัดคัดแยกฉีกส่วนนั้นส่วนนี้ของท่านที่ทำเอาไว้ดีแล้วออกเลย

เรื่องสำคัญที่สุดนี้เราเหล่าคณะพุทธบริษัท ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกายอมรับเคารพยำเกรงในฉันทามติและการสืบทอดมาของพระสังคีติกาจารย์สายเถรวาทเถรวงศ์ไม่อาจรับได้

ความจริง ระหว่างสองส่วนนี้ คือ

๑. เราสืบทอดมรดกธรรมไปตามประเพณีตามอนุรักษ์รักษาไม่ให้เกิดการบิดเบือนผิดพลาดคลาดเคลื่อน

๒. เราเข้าไปใช้มรดกธรรมนั้น คือ นำมรดกธรรมไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดมรรคเกิดผล ทำความสิ้นทุกข์ให้แก่ตนเอง

พระศาสดาทรงสรรเสริญผู้นำมรดกธรรมไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดมรรคเกิดผลทำความสิ้นทุกข์ให้แก่ตนเองมากกว่า ดังปรากฏตัวอย่าง "เรื่องภิกษุสองสหาย" ในพระธรรมบทภาคที่ ๑ ขอนำมาเล่าโดยย่อว่า

กุลบุตร ๒ สหายชาวกรุงสาวัตถีเกิดศรัทธาเลื่อมใสเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อทราบธุระในพระพุทธศาสนานี้ว่ามีอยู่ ๒ คือ

๑. คันถธุระ : ธุระหน้าที่ร่ำเรียนศึกษา

๒. วิปัสสนาธุระ : ธุระหน้าที่ปฏิบัติเจริญวิปัสสนา

รูปหนึ่งมีฉันทะในการศึกษาเล่าเรียนจึงแยกตัวออกไปเรียนปริยัตินวังคสัตถุศาสน์ บำเพ็ญเพียรทางคันถธุระ จนภายหลังเชี่ยวชาญชำนาญแตกฉานก้าวขึ้นไปเป็นอาจารย์ใหญ่ของหมู่คณะถึง ๑๘ คณะ มีสานุศิษย์ฝ่ายปริยัติมากมาย

ส่วนอีกรูปหนึ่งเห็นว่าตนย่อหย่อนทางการศึกษาไม่มีฉันทะ จึงขอแยกตัวออกไปอยู่ในป่าปฏิบัติวิปัสสนาเพียงรูปเดียว บำเพ็ญเพียรทางวิปัสสนาธุระ จนบรรลุอรหัตผลสำเร็จเป็นพระอรหันตขีณาสพ พระโยคาวจรที่ปฏิบัติตามคำสอนของท่านบรรลุอรหัตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์ สานุศิษย์ฝ่ายวิปัสสนาก็มีมากมายเหมือนกัน

กาลต่อมาวันหนึ่ง พระภิกษุ ๒ สหาย คือ คันถิกภิกษุและวิปัสสกภิกษุต้องมาเผชิญหน้ากันท่ามกลางสานุศิษย์ทั้งสองฝ่ายที่ประชุมกันอยู่อย่างเนืองแน่น ด้วยความสงสัยของคันถิกภิกษุเป็นนักหนาว่า

"ภิกษุสหายของเราไม่รู้จักคาถาแม้ประกอบด้วย ๒ บท ถือบังสุกุลจีวรเข้าป่าแต่ในคราวบวชแล้ว กลับได้ลูกศิษย์ลูกหามากมาย คราวนี้ละเราจะถกถามปัญหา"

พูดง่ายๆ ตามยุคสมัยนี้ว่า พระปริยัติคิดข่มพระปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นเหตุให้ตนตกลงสู่อบายภูมิ เพราะถือว่าเบียดเบียนพระสุปฏิปันโน

พระศาสดาทราบวาระจิตอันตรายนั้นแล้ว ทรงประสงค์อนุเคราะห์เธอช่วยฉุดดึงออกมาจากขอบปากขุมนรก จึงเสด็จไปโปรดประทับบนบวรพุทธอาสน์ท่ามกลางภิกษุสองสหายซึ่งนั่งอยู่บนอาสนะทั้งสองข้างพร้อมสานุศิษย์ของตนมากมาย และตรัสถามปัญหาทางปฏิบัติเริ่มไต่ตั้งแต่ระดับปฐมฌานขึ้นไปกระทั่งถึงที่สุดโลกุตรธรรมอรหัตมรรคอรหัตผล กลายเป็นว่าพระปฏิบัติทูลถวายคำตอบแด่พระศาสดาได้ถูกต้องทุกข้อถ้วนทุกประการ ส่วนพระปริยัติเสียงแห้งนิ่งเงียบงงงันทูลถวายคำตอบไม่ได้แม้เพียงข้อเดียว

เมื่อสัททสัญญาณสาธุการแก่พระปฏิบัติอรหันตขีณาสพ พระศาสดาทรงให้เป็นไปในฐานะทั้ง ๔ จบลง สานุศิษย์ของพระปริยัติประหนึ่งผู้ถือคัมภีร์เปล่านั้นก็กล่าวโทษว่า

"พระศาสดาทรงทำกรรมอะไรกันนี่ พระองค์ได้ประทานสาธุการแก่พระมหัลลกเถระ หลวงตาแก่ๆ ผู้ไม่รู้เรื่องอะไรในฐานะทั้ง ๔ ส่วนท่านอาจารย์ของพวกเรา ผู้จำทรงพระปริยัติธรรมไว้ได้ทั้งหมด เป็นหัวหน้าภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป พระองค์มิได้ทรงทำแม้มาตรว่าความสรรเสริญ"

พระศาสดาตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า

"ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอกล่าวอะไรกันหรือ"

เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเนื้อความนั้นแล้ว จึงประทานพุทธดำรัสว่า

"ภิกษุทั้งหลาย อาจารย์ของพวกเธอเป็นเช่นกับผู้รักษาโคทั้งหลาย (รักษาประเพณีสืบทอดปริยัติวงศ์) เพื่อค่าจ้างรางวัลในศาสนาของเราเท่านั้น ส่วนบุตรของเราเป็นเช่นกับเจ้าของผู้บริโภคปัญจโครสตามความชอบใจ"

ครั้นแล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

พหุมฺปิ เจ สหิตํ ภาสมาโน
น ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต
โคโปว คาโว คณยํ ปเรสํ
น ภาควา สามญฺญสฺส โหติ ฯ
อปฺปมฺปิ เจ สหิตํ ภาสมาโน
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี

ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ

สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต

อนุปาทิยาโน อิธ วา หุรํ วา

ส ภาควา สามญฺญสฺส โหติ ฯ

หากว่านรชนกล่าวคำพร้อมกับประโยชน์แม้มาก
แต่ไม่ทำกรรมที่สมควรทำ ประมาทแล้วไซร้
นรชนคนนั้นมิได้ส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็นสมณะเลย
ประดุจนายโคบาลนับจำนวนฝูงโคของคนอื่น
มิได้ส่วนแห่งปัญจโครส (นมสด นมส้ม เปรียง เนยใส เนยข้น)
หากว่านรชนกล่าวคำพร้อมกับประโยชน์แม้น้อย
แต่ย่อมประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม
ละราคะ โทสะ และโมหะแล้ว รู้ทั่วถึงโดยชอบ
จิตหลุดพ้นด้วยดีแล้ว ไม่ถือมั่นในโลกนี้หรือในโลกหน้า
นรชนคนนั้นย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็น
สมณะ ฯ

พุทธคาถาที่ตรัสสรุปจบในอวสานกาลสุดท้ายนี้ช่างชัดเจนเหลือเกิน ภิกษุชั้นหลังสุดรูปนั้นได้แต่กล่าวคำตถาคต กล่าวตามพุทธวจนะ ปฏิบัติเพื่อสิ้นกิเลสอาสวะหรือเปล่าหนอ หรือเพียงกล่าวคำตถาคต กล่าวตามพุทธวจนะมากมายเพื่อกดข่มเอาชนะคนอื่น เพื่อยกตนขึ้นเหนือคนอื่นๆ หนอ ขออภัยคงจะใช่แน่ๆ

ภิกษุนั้นพร้อมบริวารของตนจัดอยู่ในกลุ่มคนประเภท "พวกจับพระคัมภีร์ไล่ตีหัวคน"

ช่วงสุดท้ายนี้ข้าพเจ้าใคร่ขออภิปรายเรื่อง "การเรียนพระปริยัติธรรมว่าควรเริ่มที่ตรงไหน ไปถึงไหน เป้าหมายสุดท้ายปลายทางคืออะไร" สักหน่อย

ก่อนจะพูดแสดงอะไรออกไป ประมาณว่าอยากทำการใหญ่ สร้างเทรนด์ใหม่ให้เป็นที่นิยมแพร่หลาย จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องหันกลับมามองจุดที่ตนยืนอยู่ ห้วงเวลานี้ตนยืนอยู่ตรงไหน ใกล้หรือไกลจากพุทธวจนะมากน้อยขนาดไหน เพียงไร

"พุทธวจนะ" มรดกธรรมคำสอนของพระศาสดาเปรียบเหมือนสายน้ำใสสะอาดที่ต้นสายเริ่มก่อร่างตั้งแต่สมัยพระพุทธองค์ยังทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่ และเริ่มก่อร่างเป็นรูปแบบชัดเจนหลังพุทธกาลนับปีพ.ศ. พุทธศักราช ๑ ไหลเรื่อยมาจนถึงปีพ.ศ. พุทธศักราช ๒๕๕๗ สายน้ำใสสะอาดแห่งพระพุทธศาสนานี้ไหลบ่ามาเรื่อยๆ ตามระเบียบการสังคายนาของพระสังคีติกาจารย์สายเถรวาทที่สามัคคีพร้อมเพรียงกันทำอย่างเป็นระบบ และยังคงจะไหลต่อไปอีกยาวไกล

ณ วันนี้เวลานี้เรายืนอยู่ที่จุดไหน ที่ต้นสายหรือปลายสาย คำตอบคือ เรายืนอยู่ที่ปลายสาย มิใช่ต้นสาย

เมื่อพิจารณาเห็นอย่างแน่ชัดว่า เรายืนอยู่ที่ปลายสาย มิใช่ต้นสาย ควรหรือไม่ที่เราจะค่อยๆ ทวนสายน้ำใสสะอาดแห่งพระพุทธศาสนานี้ขึ้นไปหาต้นสายที่อยู่เบื้องบนสูงสุด โดยเริ่มเรียนจากครูอาจารย์สอนนักธรรมบาลีที่สั่งสอนตามพระธัมม-ปทัฏฐกถา มังคลัตถทีปนี สมันตปาสาทิกา อรรถกถา ปกรณ์-วิเสสวิสุทธิมรรค อภิธัมมัตถวิภาวินี เพื่อเป็นฐานความรู้ใช้เป็นกุญแจดอกสำคัญนำเข้าไปไขตู้พระไตรปิฎกเปิดออกอ่านพุทธวจนะจริงๆ (ขนาดได้กุญแจดอกสำคัญนำเข้าไปไขตู้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเปิดออกอ่าน ข้าพเจ้าตอนนั้นจบเปรียญธรรม ๙ ประโยค มาใหม่ๆ หมาดๆ ก็ยังแปลไม่ออกหลายศัพท์)

แท้ที่จริงการเรียนจากปลายสายทวนย้อนขึ้นไปหาต้นสายนี้ก็มิได้ว่างเปล่าจากพุทธคาถาพุทธวจนะเลย เพราะท่านได้สอดแทรกพุทธคาถาพุทธวจนะอยู่ในที่นั้นที่นี้เสมอ อีกทั้งยังมีครูอาจารย์ค่อยกำกับสอนแนะนำอยู่ช่วยรับประกันไว้ซึ่งความเข้าใจถูกต้อง

ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่เรียนศึกษาตามระบบก็จะค่อยๆ ซึมซับรับพุทธคาถาพุทธวจนะประกอบด้วยคำอธิบายขยายความจากอรรถกถาจากครูอาจารย์ไปทีละเล็กละน้อย จนกระทั่งกลายเป็นพื้นฐานความรู้กลายเป็นภูมิคุ้มกันความเข้าใจผิด มิให้คิดเตลิดออกนอกจากท่าน้ำพุทธธรรม

ถามว่า เราเริ่มเรียนจากพุทธวจนะโดยตรงได้ไหม (พุทธวจนะลักษณะที่เรียกว่า Top down เจาะหัวกระจายหาง ทำได้เพียงผู้เดียว คือ พระพุทธเจ้า) ประมาณว่านั่งบนเครื่องบินมาจากไหนไม่รู้กระโจนลงที่ต้นสายเลย (ไม่รู้ว่ากระโจนลงถูกตรงต้นสายจริงๆ หรือเปล่า) เกิดอัตราเสี่ยงอันตรายน่ากลัวมากๆ นั่นก็คือความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนออกไปจากตัวเนื้อหาสาระแท้ของพุทธวจนะ

แต่ก่อนระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเคยมีผู้เสนอแนวทางใหม่ว่า

“ควรยกเลิกระบบการเรียนบาลีแบบเก่านี้เสีย เริ่มเรียนที่พระไตรปิฎกโดยตรงเลย”

ข้าพเจ้าเป็นสามเณรสมัยนั้นเรียนบาลี ป.ธ. ๔ ป.ธ. ๕ ไม่ประสีประสาได้ยินแล้วก็เห็นคล้อยตามอยู่เหมือนกัน แต่มาถึงบัดนี้ข้าพเจ้ามองเห็นแล้วว่า “การเข้าไปเรียนเข้าไปศึกษาอ่านพุทธวจนะโดยตรง โดยเฉพาะพุทธวจนะภาษาไทย มิใช่ภาษาบาลี โดยไม่มีพื้นฐานด้านความรู้ภาษาบาลีดีมาก่อนว่าเกิดโทษภัยอะไร” ช่างน่ากลัวจริงๆ ความมิจฉาทิฐิเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนทยอยออกมาให้เห็นอยู่เรื่อยๆ

ข้าพเจ้าถือว่าตนโชคดีที่ได้เรียนศึกษามาตามระบบบาลีแบบเก่า (ความรู้ภาษาบาลีแบบเก่าของข้าพเจ้าช่วยไว้ได้มาก

เมื่อข้าพเจ้าสงสัยว่า สำนวนแปลภาษาไทยอย่างนี้ถูกหรือไม่ ก็จะเข้าไปตรวจสอบเทียบเคียงกับภาษาบาลีโดยตรง ทำให้รู้ชัดตัดสินใจได้ว่าควรแปลออกมาอย่างไรให้ถูกต้อง) ค่อยๆ ย้อนศรไล่ทวนสายน้ำใสสะอาดแห่งพระพุทธศาสนาเริ่มจากปลายสายขึ้นไปหาต้นสายที่อยู่เบื้องบนสูงสุดคือ "พุทธวจนะ" ที่อยู่ในตู้พระไตรปิฎกนั่นเอง

ข้าพเจ้าช่างโชคดีและโชคดีจริงๆ ที่ยังคงสามารถรักษาความเป็น "สัมมาทิฐิ" เอาไว้ได้อย่างปลอดภัย.

๖ พุทธวจนะ - เทียบคำต่อคำความต่อความ

เมื่อข้าพเจ้าฟังท่านผู้ยึดมั่นถือมั่นพุทธวจนะพูดแสดงพุทธวจนะ "คำตถาคต" อย่างนั้นอย่างนี้ แม้เพียงไม่กี่ประโยคด้วยความที่ข้าพเจ้าคุ้นชินสำนวนแปลภาษาบาลีอยู่ จึงทราบว่านั่นคือคำต่อเสริมเติมแต่งของท่านผู้นั้นเอง ไม่ใช่พุทธวจนะล้วนๆ เรียกว่า "เสริมใส่พระโอษฐ์"

ท่านผู้นั้นปฏิญาณตนว่า ยึดมั่นคำตถาคต พูดตามคำตถาคต ฟังคำตถาคตเท่านั้น และที่สำคัญปฏิเสธคำเสริมเติมแต่งในภายหลังอย่างสิ้นเชิง แต่กลายเป็นว่า ตัวท่านไม่ซื่อตรงต่อคนฟัง คือให้คนฟังฟังคำเสริมเติมแต่งของตนเอง ตนนั่นแหละที่กล่าว

คำเสริมเติมแต่งเสียเอง

เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อพุทธวจนะจริงๆ และยุติธรรมต่อตัวท่านว่า ข้าพเจ้ามิได้ปรักปรำกล่าว เรามาเทียบดูคำต่อคำความต่อความของพุทธวจนะและของท่านผู้นั้นว่าตรงกันมากน้อยขนาดไหน คำอะไรบ้างแทรกเสริมเติมแต่งเข้ามา ซึ่งบอกได้ว่า "ไม่พึงประสงค์เลย"

พระผู้ยึดมั่นถือมั่นพุทธวจนะ : ภิกขุทั้งหลาย ภิกขุทั้งหลายจักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ ภิกขุทั้งหลายจักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานศึกษาสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัดอยู่เพียงใด ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิกษุทั้งหลายหวังได้ไม่มีความเสื่อมเลยอยู่เพียงนั้น

พุทธวจนะจริง : **ยาวกีวญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขู อปญฺญตฺตํ น ปญฺญเปสฺสนฺติ ปญฺญตฺตํ น สมุจฺฉินฺทิสฺสนฺติ ยถาปญฺญตฺเตสุ สิกฺขาปเทสุ สมาทาย วตฺติสฺสนฺติ วุฑฺฒิเยว ภิกฺขเว ภิกฺขูนํ ปาฏิกงฺขา โน ปริหานิ ฯ** ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกภิกษุจักไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้แล้ว จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ตามที่ได้บัญญัติไว้แล้ว อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น.

คำที่แปลผิดเล็กๆ น้อยๆ ไม่ถือเป็นประเด็น เช่นคำที่ท่านกล่าวว่า สมาทานศึกษา คำว่า “ศึกษา” ตรงกับภาษาบาลีว่า “สิกฺขิสฺสนฺติ” มิใช่คำว่า “วตฺติสฺสนฺติ” ในที่นี้ท่านแปลว่า “ประพฤติ” ซึ่งแปลโดยอรรถ ถ้าแปลโดยพยัญชนะตรงตัวจะแปลว่า “เป็นไป” วตฺต วตฺติ จกฺกวตฺติ : กงล้อเป็นไป สำหรับผู้ไม่รู้ภาษาบาลีอนุโลมให้ผ่านไปก่อน ยกผลประโยชน์ให้แก่ความไม่รู้ (สำหรับข้าพเจ้าเซ้นบาลีมีอยู่จะซึ้งกับคำว่า “เป็นไป” นี้มากกว่า สมาทานในสิกขาบททั้งหลายเป็นไป หมุนไป เคลื่อนคล้อยไป รู้สึกได้ความหมายดีกว่าลึกซึ้งกว่าคำว่า “ประพฤติ”)

แต่คำที่ถือเป็นประเด็นและแสดงให้เห็นว่าไม่รู้ไม่เข้าใจพระพุทธศาสนา คือคำว่า “เคร่งครัด” เทียบคำพูดให้ดูอีกที

“จักสมาทานศึกษาสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัดอยู่เพียงใด”

“จักสมาทานประพฤติอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ตามที่ได้บัญญัติไว้แล้วอยู่เพียงใด”

ในพุทธวจนะวรรคนั้นจริงๆ ไม่มีคำว่า “เคร่งครัด” และที่ท่านผู้นั้นเสริมเติมคำนี้เข้ามาก็ไม่ใช่เพราะพูดด้วยสัญญาคลาดเคลื่อน แต่เขียนมาอ่านโดยเฉพาะ แสดงว่ามีความจงใจใช้คำว่า “เคร่งครัด” แทรกเสริมเติมเข้ามาจริงๆ

เพราะเหตุใดจึงแทรกเสริมเติมคำนี้เข้ามา มองเจตนาตามที่บ่งชี้มาโดยตลอด ท่านผู้นั้นต้องการย้ำประเด็นให้ฟังแต่คำตถาคตเท่านั้น มิให้ฟังคำสาวก หรือคำของคนอื่นๆ (แต่ฟังคำที่ท่านพูดได้ ฟังแต่คำที่ท่านพูดเองเท่านั้น แท้จริงผลที่ต้องการคือเชื่อถือเลื่อมใสตัวท่านมากกว่าเชื่อถือเลื่อมใสพุทธวจนะ) และเพราะเหตุใดจึงบอกว่าแสดงให้เห็นว่าไม่รู้ไม่เข้าใจพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาวางท่าทีแบบ “สัจจานุรักษ์” คือ “ตามรักษาความจริง” ก็จริง แต่พระศาสดาก็ไม่ถึงกับทรงบัญญัติอะไรแบบจับตัววางตาย ปักธงไว้ให้ยึดมั่นถือมั่นอยู่อย่างนั้นตลอดขยับเขยื้อนไม่ได้เลย ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงๆ ในกาลต่อมาก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระศาสดาจะไม่อาจตรัสบอกพระอานนท์ว่า

“อากงฺขมาโน อานนฺท สงฺโฆ มมจฺจเยน ขุทฺทานุ-ขุทฺทกานิ สิกฺขาปทานิ สมูหเนยฺย ฯ”

“อานนท์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์หวังอยู่จะพึงถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสียก็ได้” (พระวินัยปิฎกเล่มที่ ๗)

ถ้าบอกให้เคร่งครัดยึดมั่นถือมั่นอย่างนั้น ครั้นตรัสอย่างนี้ในภายหลัง พระศาสดาจะเป็นฝ่ายเสียหาย ถูกสาวกโต้แย้งได้เข้าทำนองถ่มน้ำลายรดฟ้า

แต่เรื่องนี้ดังเคยกล่าวคือ ควรดูบริบททางสังคมบ้างว่าเป็นอย่างไร พิจารณาดูพุทธประสงค์บ้างว่าทรงประสงค์อย่างไรในขณะนั้นจึงตรัสอย่างนั้น

อย่างไรก็ตาม ธรรมและวินัย (โย โว อานนฺท ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต) พระพุทธองค์ทรงแสดงและบัญญัติอยู่บนพื้นฐานของมัชฌิมาปฏิปทา คือระดับมาตรฐานความเป็นกลางดำเนินไปอย่างกลางๆ กระทั่งถึงจุดหมายปลายทางแห่งความสำเร็จ โดยเฉพาะพระวินัยนั้น ถ้าบัญญัติแบบเคร่งครัดจับตัววางตายกลายเป็นว่า "กฎเหล็ก" พระภิกษุทั้งหลายก็คงจะเหยียดแข้งเหยียดขาออกไปไหนมาไหนไม่ได้เลย เคร่งครัดเกิดเคร่งเครียดกันเปล่าๆ

(ข้อควรระมัดระวังสำหรับคนเคร่งต้องเคร่งครัดทำเกินไปจากพุทธบัญญัติ ประเดี๋ยวจะได้เป็นเหมือนพระเทวทัตชูวัตถุ ๕ ประการทำสังฆเภทแยกสงฆ์กลุ่มหนึ่งออกไปปกครองเอง ทำอนันตริยกรรม หมกไหม้อยู่ในมหานรกอเวจี)

ดูตัวอย่างที่ทรงประสงค์คุมกำเนิดภิกษุณีสงฆ์ทรงบัญญัติครุธรรม ๘ ประการ ซึ่งเสมือนกฎเหล็กนั้น พระอุปัชฌาย์ฝ่ายภิกษุณีชื่อว่า **"ปวตฺตินี"** ทำการอุปสมบทภิกษุณี ๑ รูปแล้ว ต้องเว้นไปอีก ๒ ปี จึงจะทำการอุปสมบทใหม่ได้ เมื่อพุทธบัญญัติออกมาอย่างนี้ ล่วงกาลผ่านไปๆ ภิกษุณีสงฆ์ก็สูญหายไปโดยปริยายภายในระยะเวลาเพียง ๕๐๐ ปีเท่านั้น

แต่สำหรับภิกษุสงฆ์ไม่ทรงประสงค์ให้เป็นอย่างนั้น สิกขาบทแต่ละสิกขาบทจึงทรงบัญญัติให้พอเหมาะพอดีตามสมควรแก่โทษานุโทษ มิใช่โทษเล็กปรับหนัก โทษหนักปรับเล็ก นั่นก็คือความเป็นมัชฌิมาปฏิปทาที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินมาตลอดพระชนมชีพ

พระผู้ยึดมั่นถือมั่นพุทธวจนะ : สุตตันตะเหล่าใดที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ จะเป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอนมีอักษรสละสลวยมีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่เนีย เธอไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี่ยหูฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน อย่าฟังด้วยดีนะ อย่าเงี่ยหูฟังนะ อย่าสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนนะ

นี่อาตมาก๊อปปี้คำพระพุทธเจ้ามาบอกเลย เพราะภิกขุในครั้งพุทธกาลใช้การก๊อปปี้คำพระพุทธเจ้าแล้วพูดต่อพูดต่อใครจะถามอะไรมาก็ตามจะบอกว่า พุทธเจ้าพูดอย่างนี้ คำถามนี้มาเหรอ พุทธเจ้าพูดอย่างนี้ ทุกคนจะถ่ายถอดแต่คำศาสดาคำของตถาคต (คำพูดอธิบายเองประโยคหลังนี้ข้าพเจ้าอยู่ในพระพุทธศาสนามา ๓๐ กว่าปี เพิ่งเคยได้ยิน)

พุทธวจนะจริง : **ภิกฺขู เย เต สุตฺตนฺตา กวิกตา กาเวยฺยา จิตฺตกฺขรา จิตฺตพฺยญฺชนา พาหิรกา สาวกภาสิตา เตสุ ภญฺญมาเนสุ น สุสฺสูสนฺติ น โสตํ โอทหนฺติ น อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐาเปนฺติ ฯ**

ภิกษุในบริษัทใดในธรรมวินัยนี้ เมื่อผู้อื่นกล่าวพระสูตรที่กวีรจนาไว้เป็นคำกวี มีอักษรวิจิตร มีพยัญชนะวิจิตร มีในภายนอก เป็นสาวกภาษิต ไม่ตั้งใจฟังด้วยดี ไม่เงี่ยหูลงสดับ ไม่เข้าไปตั้งจิตไว้เพื่อจะรู้ทั่วถึง.

เทียบให้ดูก็รู้ว่าแทรกเสริมเติมแต่งเข้ามามาก เช่น “จะเป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน” “อักษรสละสลวย” “เป็นเรื่องนอกแนว”

คำพูดแบบนี้ถือว่าพาดพิงคัดง้างหลวงพ่อพุทธทาสซึ่งท่านคัดลอกเอาพุทธวจนะของท่านมาหลายเล่ม (ทั้งหมดมากกว่า) เพราะหลวงพ่อพุทธทาสก็ชอบแต่งกวีและแต่งออกมามากมายทั้งกลอนแปดและโคลงสี่สุภาพ จนได้รับการขนานนามว่า “กวีไชยา”

และที่สำคัญคือคำว่า “เป็นเรื่องนอกแนว” ภาษาบาลี คือ “พาหิรกา” แปลว่า “มีในภายนอก” พระอรรถกถาจารย์หมายถึงนักบวชภายนอกพระพุทธศาสนาพากันแต่งกวีด้วยถ้อยคำสละสลวยไพเราะเพราะพริ้ง ไม่ใช่พระภิกษุในพระพุทธศาสนานี้แต่งมิฉะนั้น พระวังคีสะที่ได้รับการยกย่องว่าเลิศด้านกวี และจัดเป็นปฏิภาณกวีที่กล่าวออกมาเฉพาะหน้าก็ผิด ถูกพระพุทธเจ้าตรัสห้ามเหมือนกัน เพราะเป็นสาวกภาษิต

เมื่อภิกษุสาวกรูปหนึ่งเกิดอารมณ์สุนทรีย์เนื้อความปรากฏแจ่มแจ้ง และในเนื้อความนั้นก็กอปรด้วยอรรถด้วยธรรมพร้อมจะออกมาเป็นปฏิภาณกวีทันที พระพุทธองค์จะห้ามไหมว่า "อย่านะภิกษุ เธออย่ากล่าวออกมาเป็นกวี เดี๋ยวจะกลายเป็นเรื่องนอกแนว"

พระพุทธองค์ย่อมไม่ทรงห้าม เพราะนั่นคือฉันทะอัธยาศัยของพระภิกษุรูปนั้นที่สั่งสมมาเป็น "ของพิเศษ" เฉพาะตน ดังปรากฏในสุภาษิตสูตรที่ ๕ จากพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕ ว่า

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะลุกขึ้นจากอาสนะ ทำผ้าห่มเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลีเฉพาะพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาค เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์ ข้าแต่พระสุคต เนื้อความนี้ย่อมแจ่มแจ้งกะข้าพระองค์"

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "เนื้อความนี้จงแจ่มแจ้งกะเธอเถิดวังคีสะ"

ครั้งนั้นแล ท่านพระวังคีสะได้ทูลสรรเสริญพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาทั้งหลายอันสมควร ณ ที่เฉพาะพระพักตร์ว่า

"บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาที่ไม่เป็นเหตุยังตนให้เดือดร้อน และไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น วาจานั้นแลเป็นสุภาษิต บุคคลพึงกล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักที่ชนทั้งหลายชื่นชมแล้ว ไม่ถือเอา

คำที่ชั่วช้าทั้งหลาย กล่าวแต่วาจาอันเป็นที่รักแก่ชนเหล่าอื่น คำสัตย์แล เป็นวาจาไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของมีมาแต่เก่าก่อน สัตบุรุษทั้งหลายเป็นผู้ตั้งมั่นแล้วในคำสัตย์ที่เป็นอรรถและเป็นธรรม พระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาใด ซึ่งเป็นวาจาเกษมเพื่อให้ถึงพระนิพพาน เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ พระวาจานั้นแลเป็นวาจาสูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย” (พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๕)

ตามที่เทียบคำต่อคำความต่อความให้อ่านกันนี้ (ความจริง ข้าพเจ้าไม่คิดทำตั้งแต่ต้น เพราะเหมือนเป็นการมาจับผิดเพ่งโทษกัน คนจะมองว่ามาเอาผิดกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ แต่เมื่อพิจารณาดูแล้ว ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย กระเทือนถึงความคลาดเคลื่อนของพระสัทธรรม)

สรุปได้ว่า ท่านผู้กล่าวประสงค์ย้ำประเด็นพุทธวจนะเท่านั้นว่า “ต้องฟังคำตถาคต พูดตามคำตถาคต อย่าเสริมเติมแต่งถ้อยคำใหม่” พูดไปพูดมาย้ำไปย้ำมา สุดท้ายตนนั่นแหละเสริมเติมแต่งถ้อยคำใหม่เสียเอง “ปลอมปน” และบิดเบือนทำให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนออกนอกลู่นอกทาง.

๖ ทุพพจนะ - บริวารวุ่น

เรื่องพระอานนท์บรรลุธรรมจากการฟังธรรมของพระปุณณมันตานีบุตร และยังบรรลุอรหัตผลสำเร็จเป็นพระอรหันต์หลังพุทธปรินิพพานล่วงแล้ว ๓ เดือน น่าพิจารณา

พระอานนท์เป็นพระพุทธอุปัฏฐากติดตามถวายการปรนนิบัติรับใช้พระพุทธองค์แทบทุกย่างก้าว กำหนดจดจำพระธรรมทุกคำทุกตัวอักษรจากพระพุทธองค์ ถึงกับทูลขอพรก่อนปฏิญาณตนเป็นพระพุทธอุปัฏฐากเต็มตัวว่า

"มาดแม้นว่าพระตถาคตเสด็จไปแสดงธรรม ณ สถานที่ใดโดยที่ข้าพระองค์มิได้ตามไปฟังอยู่ ณ สถานที่นั้น ขอพระตถาคตได้โปรดเสด็จกลับมาแสดงแก่ข้าพระองค์อีกครั้งด้วยเถิด"

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันข้อครหาติฉินนินทา ถ้ามีคนมาถามข้ออรรถข้อธรรมนั้นๆ แต่ตัวท่านพระอานนท์ผู้พระพุทธอุปัฏฐากอยู่รับใช้ใกล้ชิดแท้ๆ กลับไม่ทราบไม่รู้เรื่องอะไรเลย

พระสูตรทั้งหมดล้วนเป็นผลงานแห่งการทำหน้าที่พระพุทธอุปัฏฐากของพระอานนท์ ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นผลพวงหรือผลพลอยได้ก็ว่าได้ แต่กลับมีประโยชน์มหาศาลในภายหลัง

พระอานนท์สดับตรับฟังพุทธวจนะต่อเบื้องพระพักตร์พระพุทธองค์โดยตรง ทั้งพระสุรเสียงสำเนียงอากัปกิริยาของ

พระพุทธองค์ก็ปรากฏเห็นชัดเจน แต่เพราะเหตุไรจึงไม่บรรลุอรหัตผลเลย ขณะที่พระภิกษุกลุ่มอื่นๆ มานั่งสดับตรับฟังด้วยความเคารพบรรลุอริยมรรคอริยผลระดับนั้นระดับนี้ กระทั่งอรหัตมรรคอรหัตผลก็มี ดังเช่น พระสารีบุตรสมัยเป็นพระนวกะนั่งถวายงานพัดอยู่หลังพระปฤษฎางค์ ฟังธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ทีฆนปริพาชกซึ่งเป็นหลานของตน ชื่อ “ทีฆนขสูตร” ณ ถ้ำสุกรขาตา ก็บรรลุอรหัตผลสำเร็จสาวกบารมีญาณทันที (ท่านอุปมาเหมือนรับประทานข้าวที่เขาคดออกจากหม้อวางบนภาชนะเพื่อคนอื่น)

หากบอกว่า พระพุทธองค์มีความสามารถในตัวพระองค์เองที่ทำให้ผู้สดับตรับฟังรู้เห็นแจ่มแจ้งแทงตลอด เพราะเหตุไรพระอานนท์จึงไม่รู้เห็นแจ่มแจ้งแทงตลอดเลย ทำได้อย่างมากคืออยู่ในขั้นสัญญาทรงจำหรือวิญญาณรู้จริงเข้าใจเท่านั้น

ครั้นจะบอกด้วยเหตุผลว่า พระอานนท์เป็นพระพุทธอุปัฏฐากจึงมีความปลิโพธกังวลอยู่ ก็ดูกระไร เพราะอยู่ใกล้พระผู้ไร้ความวิตกกังวล ไฉนจะวิตกกังวลเล่า อีกอย่างตัวท่านเองก็มีคุณสมบัติเป็นพระอริยบุคคลอยู่ ย่อมไม่ใช่วิสัยที่จะตกไปสู่อำนาจความวิตกกังวลได้ง่ายๆ

เรื่องนี้ลึกซึ้งมาก กล่าวถึงเหตุปัจจัยโดยเฉพาะว่า ถึงพร้อมหรือยังไม่ถึงพร้อม สอดคล้องหรือยังไม่สอดคล้อง

ในมหาปรินิพพานสูตร พระพุทธองค์ตรัสถึงพระอานนท์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายใดได้มีแล้วในอดีตกาล ภิกษุอุปัฏฐากของพระผู้มีพระภาคทั้งหลายเหล่านั้นอย่างยิ่งเพียงนี้เท่านั้น คือเหมือนอานนท์ของเรา พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายใดจักมีในอนาคตกาล ภิกษุอุปัฏฐากของพระผู้มีพระภาคทั้งหลายเหล่านั้นอย่างยิ่งเพียงนี้เท่านั้น คือเหมือนอานนท์ของเรา”

ตามพุทธดำรัสนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสบอกคุณสมบัติของพระอานนท์นั่นเอง คุณสมบัตินั้นคือความเป็นพระโสดาบันไม่ยิ่งไม่หย่อนไปกว่านี้ ซึ่งตัวท่านบำเพ็ญบารมีมาตั้งความปรารถนาเพื่อเป็นพระพุทธอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ จึงต้องมาถวายการปรนนิบัติรับใช้พระพุทธองค์ด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมกอปรด้วยเมตตามหากุศล คือมาสั่งสมบุญกุศลจากการถวายการปรนนิบัติรับใช้พระพุทธองค์เพื่อความเต็มรอบแห่งบารมีบรรลุอรหัตผลนั่นเอง และต้องบรรลุหลังพุทธปรินิพพาน

สุดท้ายกลายมาเป็นองค์สำคัญในการทำปฐมสังคายนา ตามธรรมเนียมในพุทธวงศ์ พระมหากัสสปะต้องเว้นที่เฉพาะไว้สำหรับพระอานนท์ผู้เป็นเสขบุคคลอยู่ (เสขบุคคลคือบุคคลยังต้องศึกษาไม่สำเร็จกิจอรหัตผล เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี มิได้เป็น อเสกขบุคคล คือพระอรหันต์ผู้สำเร็จกิจ

อรหัตผลอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว) ขาดไม่ได้เลย วางเงื่อนไขไว้ว่าพระอานนท์ต้องสำเร็จกิจแห่งความเป็นพระอรหันต์ก่อนเท่านั้นจึงจะรับเข้าสู่สมาคมแห่งปฐมสังคายนา

และแล้วพระมหากัสสปะประธานสงฆ์พระผู้ถือธุดงควัตรอยู่ในป่ามาตลอด และพระอรหันตขีณาสพทรงปฏิสัมภิทาญาณทั้งหลายพร้อมร่วมกันทำปฐมสังคายนาก็ไม่ผิดหวังกับพระอานนท์เลยที่บรรลุอรหัตผล ก่อนวันปฐมสังคายนาเพียงชั่วข้ามคืน

ช่วงเวลาแห่งการบรรลุโสดาปัตติผลของพระอานนท์จากการฟังธรรมของพระปุณณมันตานีบุตรในพรรษาแรกนั้น คือช่วงเวลาแห่งเหตุปัจจัยพร้อมและสอดคล้องกับพระปุณณมันตานีบุตรจริงๆ ขณะเหตุปัจจัยพร้อมและเกิดภาวะสอดคล้องกันอยู่เช่นนี้จะเป็นไปได้หรือที่พระพุทธองค์ตรัสว่า

"อานนท์ เธอจะฟังธรรมจากปุณณมันตานีบุตรไม่ได้นะเธอต้องฟังธรรมจากเราตถาคตเพียงผู้เดียวเท่านั้น"

หรือมีใครบางคนซึ่งยึดมั่นถือมั่นกับพุทธวจนะมากๆ ในยุคปัจจุบันบังอาจพูดออกมาว่า

"พระอานนท์ฟังธรรมจากพระปุณณมันตานีบุตรบรรลุโสดาปัตติผลไม่มีค่าความเป็นพระโสดาบันสมบูรณ์หรอก เพราะไม่ได้ฟังวจนะพระธรรมจากพระตถาคตโดยตรง ต้องฟังวจนะพระธรรมจากพระตถาคตอย่างเดียวเท่านั้น จึงจะบรรลุโสดา-

ปัตติผลมีค่าความเป็นพระโสดาบันสมบูรณ์”

จะฟังดูประหลาดไปสักหน่อยไหม

และถ้ากล่าวออกไปได้เช่นนี้จริงๆ และก็มักกล่าวอยู่เสมอๆ จนกลายเป็นแผ่นเสียงตกร่องไปแล้วว่า

“ฟังคำตถาคตเท่านั้น ฟังคำตถาคตเท่านั้น ไม่ควรฟังคำพระสาวก อย่าฟังคำสาวก เพราะคำนั้นๆ ของสาวกอื่นๆ แม้พระสารีบุตรก็ยังควรแก่การตำหนิ ไม่ได้มาตรฐานเท่ากับคำตถาคตเลย”

ท่านจะได้ชื่อว่า กีดกันบุญทำบาปอกุศลกับคนที่เขามีเหตุปัจจัยพร้อมและสอดคล้องกันหรือไม่

และนี่เองคือประเด็นที่ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวตามพุทธวจนะที่ไม่ผิดเพี้ยนเลย ซึ่งปรากฏอยู่ในจังกมสูตร สมัยที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏ ตรัสถามพระภิกษุทั้งหลายและทรงบอกถึงพระภิกษุบางรูปบางกลุ่ม เช่น พระสารีบุตรและภิกษุบริวารที่ร่วมเดินจงกรมกันอยู่ว่า

“นั่นคือกลุ่มภิกษุผู้มีปัญญามาก”

กระทั่งถึงรองบ๋วยห่วยที่สุด คือ พระเทวทัตและภิกษุบริวารที่ร่วมเดินจงกรมกันอยู่ว่า

“นั่นคือกลุ่มภิกษุที่ปรารถนาชั่ว”

และตรัสสรุปในท้ายพระสูตรเป็นพุทธวจนะพระธรรมคำสอนที่ควรตระหนักรู้ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันโดยธาตุเทียว คือสัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยเลว ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับสัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยเลว สัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยดี ย่อมคบค้ากัน ย่อมสมาคมกันกับสัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยดี ทั้งในอดีตและอนาคตก็เหมือนกัน"

ข้าพเจ้ารู้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า ย่อมเกิดการเคลื่อนไหวสร้างสีสันของกลุ่มสาวกของภิกษุรูปนั้นที่ต้องออกมาปกป้องพระอาจารย์ของตนเองและคัดง้างคนอื่นที่ออกมาชี้แจงโดยธรรม ถึงขนาดขัดเคืองโกรธแค้นและอาจใช้วาจาเผ็ดร้อนตอบโต้

ข้าพเจ้าวางใจจนถึงที่สุดแล้วว่า

"พระเทวทัตก็มีบริวาร มิใช่เรื่องแปลกที่ภิกษุรูปนั้นก็มีบริวาร ย่อมมีบริวารเป็นของตนเอง ตัวท่านและบริวารของท่านไม่ได้แตกต่างกันโดยธาตุอัธยาศัยเลย ดูตัวท่านก็เหมือนดูบริวาร ดูบริวารก็เหมือนดูตัวท่านอย่างยากจะแยกกันออก"

ขออภัย ข้าพเจ้ายังไม่ได้บอกเลยว่า "พาล" หรือ "บัณฑิต" แต่กำลังจะบอกว่า

"จะเลื่อมใสใคร ศรัทธาใคร เชื่อใครฟังใคร เลือกอยู่กับใคร ไปกับใคร เชิญตามอัธยาศัย"

คุณศักดิ์เกษม ฆราวาสญาติโยมผู้เข้าใจเหตุปัจจัยเป็นอย่างดี โยมอุปัฏฐากจากร้านอาหารแซฟฟร่อน ริมถนนพระอาทิตย์ เมื่อวานนี้มาถวายภัตตาหารเพลตามปกติ กล่าวกับข้าพเจ้าน่ารับฟังมากว่า

"ท่านไม่ได้บอกให้คุณเชื่อ แต่ท่านบอกให้คุณฟัง".

เกณฑ์วินิจฉัยตัดสิน

เมื่อจะตัดสินพระธรรม แหล่งข้อมูลมากที่สุดและชัดเจนมากที่สุดอยู่ที่ไหน ตอบว่า อยู่ที่พระสุตตันตปิฎก ตัดสินที่พระสุตตันตปิฎก

เมื่อจะตัดสินพระวินัย แหล่งข้อมูลมากที่สุดและชัดเจนมากที่สุดอยู่ที่ไหน ตอบว่า อยู่ที่พระวินัยปิฎก ตัดสินที่พระวินัยปิฎก

จะจับปลาแต่ขึ้นไปหาบนภูเขา มิประหลาดไปหน่อยหรือ.

๒ ควันหลง...วินิจฉัยจากพระวินัยปิฎก

เมื่อเจ้าที่เจ้าถิ่นอยู่ครอบครองพื้นที่ตรงนี้มาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน และที่สำคัญเจ้าที่เจ้าถิ่นได้หยั่งรากวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดีงามลงบนพื้นที่ตรงนี้ เพื่อให้ลูกหลานอนุชนคนรุ่นหลังประพฤติปฏิบัติและอนุรักษ์ตามรักษาสืบทอดกันต่อไป

แต่ทว่าล่วงมาถึงวันหนึ่งกลับมีอาคันตุกะแขกแปลกหน้ามาสร้างบ้านปลูกเรือนลงบนพื้นที่ของบรรพบุรุษแท้ๆ ยังไม่ทันไรก็กลับมาชี้บอกว่า วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ไม่ได้นั้นไม่ถูก ต้องโละทิ้งทั้งหมด พยายามป่าวประกาศเพื่อคัดแยกวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดีงามของเจ้าที่เจ้าถิ่นซึ่งเป็นบรรพบุรุษสร้างบ้านแปงเมืองอย่างวิริยะอุตสาหะเสียเลือดเสียเนื้อกันมาออกหมด เราจะถือว่าอาคันตุะแขกแปลกหน้าประหนึ่งเป็นมนุษย์ต่างด้าวดาวอังคารคนนั้นกระทำการถูกต้องหรือไม่

ดุจเดียวกัน บนพื้นที่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทที่เหล่าท่านพระเถระประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมกันมายาวนานหลายศตวรรษ เหล่าพระเถระผู้มีความถิระมั่นคงในธรรมนั้นเป็น "ธรรมวาที" หยั่งรากธรรม-วินัย พุทธภาษิต สาวกภาษิต อรรถกถา ฎีกา โยชนา มิลินทปัญหา ปกรณ์วิเสสวิสุทธมรรค อภิธัมมัตถวิภาวินี ลงบนพื้นที่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทนี้

เพื่อให้ลูกหลานพุทธบริษัทภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา อนุชนคนรุ่นหลังศึกษาปฏิบัติและอนุรักษ์ตามรักษาสืบทอดกันต่อไป

แต่ทว่าล่วงมาถึงวันหนึ่ง ภิกษุอาคันตุกะอธรรมวาทีแปลกหน้ารูปหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่บนพื้นที่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทไม่พึงพอใจ เพราะเหตุผลง่ายๆ ว่า “ไม่มีในพุทธวจนะ” บอกว่า นี้ไม่ใช่ นั้นไม่ถูก แต่งเติมเสริมต่อกันมาในภายหลัง คัดแยกสาวกภาษิต อรรถกถา ฎีกา โยชนา มิลินทปัญหา ปกรณ์วิเสส วิสุทธิมรรค อภิธัมมัตถวิภาวินีที่เหล่าพระเถระธรรมวาทีสืบทอดมาดีแล้วออก เราจะถือว่าภิกษุอาคันตุกะอธรรมวาทีรูปนั้นกระทำการถูกต้องหรือไม่

ถูกต้องไม่ถูกต้องอย่างไร ขอให้ดูพุทธดำรัสที่พระพุทธองค์ทรงชี้ชัดตัดสินในพระวินัยปิฎกที่ข้าพเจ้าลงทำวัตรเช้านี้ยกขึ้นอ่านว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ก็วันปวารณาของพวกภิกษุเจ้าถิ่นในศาสนานี้เป็นวัน ๑๔ ค่ำ ของพวกภิกษุอาคันตุกะ (ภิกษุอาคันตุกะจากที่อื่นมาอธิษฐานอยู่จำพรรษาร่วมกับภิกษุเจ้าถิ่น) เป็นวัน ๑๕ ค่ำ ถ้าพวกภิกษุเจ้าถิ่นมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุอาคันตุกะพึงอนุวัตรคล้อยตามพวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้ามีจำนวนเท่ากัน พวกภิกษุอาคันตุกะพึงอนุวัตรคล้อยตามพวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้าพวกภิกษุอาคันตุกะมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นพึงอนุวัตรคล้อย

ตามพวกภิกษุอาคันตุกะ

ภิกษุทั้งหลาย ก็วันปวารณาของพวกภิกษุเจ้าถิ่นในศาสนานี้เป็นวัน ๑๕ ค่ำ วันปวารณาของพวกภิกษุอาคันตุกะเป็นวัน ๑๔ ค่ำ ถ้าพวกเจ้าถิ่นมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุอาคันตุกะพึงอนุวัตรคล้อยตามพวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้ามีจำนวนเท่ากัน พวกภิกษุอาคันตุกะก็พึงอนุวัตรคล้อยตามพวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้าพวกภิกษุอาคันตุกะมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นพึงอนุวัตรคล้อยตามพวกภิกษุอาคันตุกะ

ภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง วันปวารณาของพวกภิกษุเจ้าถิ่นในศาสนานี้เป็นวัน ๑ ค่ำ วันปวารณาของพวกภิกษุอาคันตุกะเป็นวัน ๑๕ ค่ำ ถ้าพวกภิกษุเจ้าถิ่นมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นไม่ปรารถนาก็ไม่ให้ความสามัคคีแก่พวกภิกษุอาคันตุกะ พวกภิกษุอาคันตุกะพึงไปปวารณานอกสีมาเถิด ถ้ามีจำนวนเท่ากัน พวกภิกษุเจ้าถิ่นไม่ปรารถนาก็ไม่ต้องให้ความสามัคคีแก่พวกภิกษุอาคันตุกะ พวกภิกษุอาคันตุกะพึงไปปวารณานอกสีมาเถิด ถ้าพวกภิกษุอาคันตุกะมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นพึงให้ความสามัคคีแก่พวกภิกษุอาคันตุกะ หรือพึงไปเสียนอกสีมาเถิด”

ตามพุทธดำรัสนี้ว่า

"วันปวารณาของพวกภิกษุเจ้าถิ่นในศาสนานี้เป็นวัน ๑ ค่ำ ของพวกภิกษุอาคันตุกะเป็นวัน ๑๕ ค่ำ ถ้าพวกภิกษุเจ้าถิ่นมีจำนวนมากกว่า พวกภิกษุเจ้าถิ่นไม่ปรารถนาก็ไม่ให้ความสามัคคีแก่พวกภิกษุอาคันตุกะ พวกภิกษุอาคันตุกะพึงไปปวารณานอกสีมาเถิด"

สำหรับภิกษุอาคันตุกะอธรรมวาทีรูปนั้น บทชี้ชัดตัดสินวินิจฉัยจะออกมาว่าอย่างไรหนอ จะออกมาอย่างนี้ไหมหนอ

"ภิกษุอาคันตุกะอธรรมวาทีแปลกหน้าเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่พระพุทธศาสนาสายเถรวาท เธอเพียงรูปเดียวแปลกแตกแถวออกนอกแนว พระภิกษุทั้งหลายผู้ศึกษาเรียนรู้มาดีไม่มีรูปใดเห็นด้วยคล้อยตามเธอเลย เราเหล่าพระภิกษุทั้งหลายมากมายไม่ให้พื้นที่อยู่ในพระพุทธศาสนาสายเถรวาทนี้แก่เธอภิกษุอาคันตุกะอธรรมวาทีเอ๋ย เธอจงปลีกหลีกหนีออกไปเสียจากพื้นที่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทนี้โดยเร็วเถิด".

วัชชีธรรม - อปริหานิยธรรม (ทิฏฐุชุกรรม : ทำความเห็นให้ตรง)

ก่อนลงน้ำหนักชี้ชัดตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ควรหรือไม่ที่เราจะมองเรื่องนั้นโดยรอบด้าน เรียกว่า "มองแบบองค์รวม" ไม่มองเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เรียกว่า "มองแบบแยกส่วน" คำตอบ คือ เราควรมองให้รอบด้าน มองให้ครอบคลุม มองแบบองค์รวม ทั้งนี้ เพื่อให้ความยุติธรรมต่อเรื่องนั้นหรือบุคคลนั้น อีกทั้งตัวเราก็จะได้ชื่อว่า "ยุติธรรม" คือความเที่ยงธรรมที่มาจากอุเบกขา ซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางไม่เอนเอียงไปตำหนิติว่าข้างโน้นกล่าวโทษข้างนี้

สำหรับคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ออกมาเป็น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ก็เหมือนกัน เราชาวพุทธควรมองแบบองค์รวมก่อนว่าคืออะไร เพื่ออะไร

คืออะไร คือ ทิฏฐธัมมิกธรรรม ธรรมที่ทำประโยชน์สุขในโลกนี้ สัมปรายิกธรรม ธรรมที่ทำประโยชน์สุขในโลกหน้า และปรมัตถิกธรรม ธรรมที่ทำประโยชน์สุขในโลกอย่างยิ่งคือโลกุตรภูมิ บรรลุพระนิพพานดับสนิทถึงความสิ้นทุกข์อันเป็นนิรันดร์ : ตามนัยประโยชน์ ๓ ทิฏฐธัมมิกัตถะ ๑ สัมปรายิ-กัตถะ ๑ ปรมัตถะ ๑

เพื่ออะไร คือ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขของพหูชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย : พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย...เทวมนุสฺสานํ ฯ

ทีนี้ก็มามองว่า เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายจะปฏิบัติตามศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระ-ธรรมขันธ์นั้นได้หรือไม่ คำตอบก็ชัดเจนอยู่แล้วว่า “ไม่ได้” จะได้ก็เพียงบางส่วนมิใช่ทุกส่วน

พระบรมศาสดาเองก็ทรงแสดงธรรมตามอำนาจบุรพจริยาของบุคคลนั้น หรือประทานกรรมฐานตามจริตของพระโยคาวจรผู้หยั่งลงสู่ความเพียร เรียกว่า “จริตานุกูล : เกื้อกูลแก่จริต” มิได้ทรงแสดงธรรมหรือประทานกรรมฐานว่าจะต้องปฏิบัติตามให้ได้ทั้งหมด จึงจะได้ชื่อว่า สาสนทายาท : ทายาทแห่งคำสอน ธรรมทายาท : ทายาทแห่งธรรมของพระองค์

การมองธรรมตามระบบแบบองค์รวม เราควรให้ความสำคัญก่อน จึงค่อยมามองแบบแยกส่วน ซึ่งควรให้ความสำคัญเหมือนกัน คือความสำคัญฉลาดเลือกของเราว่าจะรับเอาธรรมส่วนไหนที่เหมาะมาประพฤติวัตรปฏิบัติเฉพาะตน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สุขเพื่อความสิ้นทุกข์ของตัวเรานั่นเอง โดยนัยหมายถึง “โอปนิยโก” น้อมธรรมนำเข้ามาหาตน มิใช่น้อมธรรมนำเข้าไปหาคนอื่น กระทั่งบีบบังคับคนอื่นให้เชื่อและต้องทำตามตนอย่างเดียว

ข้าพเจ้ามองว่าคนที่น้อมธรรมนำเข้าไปหาคนอื่น บังคับคนอื่นให้เชื่อตนทำตามตน มิใช่คนฉลาดในธรรมเลย ขณะที่ปฏิญาณว่าตนได้สดับอริยธรรมอนัตตามาแท้ๆ แต่กลับปฏิบัติตรงข้ามแบบอัตตา ออกถ้อยวาจาเที่ยวไปตำหนิติเตียนบังคับเคี่ยวเข็ญคนนั้นคนนี้

อาคันตุกะอธรรมวาทีภิกขุเอ๋ย เคยคิดบ้างไหมว่า เธอบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นี้ เธออยู่ในชั้นไหน ควรปฏิบัติตนอย่างไร คำตอบก็ชัดที่สุด เธออยู่ในชั้นหลังล่วงกึ่งพุทธกาลมาแล้ว และชั้นสุดท้ายปลายแถวหลังสุดของพระอริยสาวกทั้งหลาย

เมื่อเธอรู้ว่าตนอยู่ที่ตรงไหนแล้ว ควรทำตนอย่างไร ควรพลิกเปลี่ยนศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าทำเป็นเทรนด์ใหม่ สร้างกระแสใหม่ หรือควรเลือกสมาทานเอาเฉพาะธรรมส่วนใดส่วนหนึ่งของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติขัดเกลากิเลสตน ทำอัตตาของตนให้ต่ำลง มิใช่ทำอัตตาของตนให้กร่างเต็มโต หรือหากนำธรรมไปเผยแผ่ก็เหมือนกัน ควรยิ่งที่จะทำตามนัยนี้

ก่อนอภิปรายหัวข้อธรรมตามนัยนี้ในรายละเอียด เรามาดูอปริหานิยธรรม : ธรรมที่มิได้เป็นไปเพื่อความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญโดยถ่ายเดียว ตั้งแต่ต้นจนจบหน่อยสิว่า อะไรคืออะไร ความเป็นมาเป็นไปอย่างไร มิใช่ลัดเข้าหาจับเอาเพียงข้อใด

ข้อหนึ่ง แล้วเที่ยวไปไล่ตีหัวคนอื่น ตามที่อาคันตุกะอธรรมวาที ภิกขุรูปนั้นชอบพูด “ไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ ไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว” นำไปข่มขู่คนอื่นอยู่บ่อยๆ

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับบนภูเขาคิชฌกูฏ เขตพระนครราชคฤห์ สมัยนั้น พระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ทรงปรารถนาจะเสด็จไปปราบแคว้นวัชชี ท้าวเธอรับสั่งอย่างนี้ว่า “เราจักตัดพวกเจ้าวัชชีผู้มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก อย่างนี้ๆ จักให้แคว้นวัชชีพินาศถึงความวอดวาย” จึงตรัสเรียกวัสสการพราหมณ์ อำมาตย์ผู้ใหญ่ในมคธรัฐมารับสั่งว่า “พราหมณ์ ท่านจงไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า ตามคำของเรา ทูลถามถึงอาพาธน้อย พระโรคเบาบาง ความกระปรี้กระเปร่า พระกำลัง การประทับอยู่สำราญว่า ‘พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ขอถวายบังคมพระบาททั้งสองของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า ทูลถามถึงอาพาธน้อย พระโรคเบาบาง ความกระปรี้กระเปร่า พระกำลัง การประทับอยู่สำราญ’ และจงทูลอย่างนี้ว่า ‘พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ปรารถนาจะเสด็จไปปราบแคว้นวัชชี ท้าวเธอรับสั่งอย่างนี้ว่า เราจักตัดพวกเจ้าวัชชีผู้มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากอย่างนี้ๆ จักให้แคว้นวัชชีพินาศถึงความวอดวาย’ เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงพยากรณ์

แก่ท่านอย่างไร ท่านพึงจำข้อนั้นมาบอกเรา พระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่ตรัสคำที่ไม่จริงเลย”

วัสสการพราหมณ์ อำมาตย์ผู้ใหญ่ในมคธรัฐ รับพระราชดำรัสของพระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร แล้ว เทียมยานที่ดีๆ ขึ้นยานออกจากพระนครราชคฤห์ตรงไปยังภูเขาคิชฌกูฏ จนสุดภูมิประเทศเท่าที่ยานจะไปได้ จึงลงจากยานเดินเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนาปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการสนทนาปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควร กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ขอถวายบังคมพระบาททั้งสองของท่านพระโคดมด้วยเศียรเกล้า ทูลถามถึงอาพาธน้อย พระโรคเบาบาง ความกระปรี้กระเปร่า พระกำลัง การประทับอยู่สำราญ ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร ทรงปรารถนาจะเสด็จไปปราบแคว้นวัชชี ท้าวเธอรับสั่งอย่างนี้ว่า เราจักตัดพวกเจ้าวัชชีผู้มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมากอย่างนี้ๆ จักให้แคว้นวัชชีพินาศถึงความวอดวาย”

สมัยนั้น ท่านพระอานนท์ ยืนถวายงานพัดพระผู้มีพระภาคอยู่ ณ เบื้องพระปฤษฎางค์ พระผู้มีพระภาครับสั่งกะท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ เธอได้ยินมาอย่างไร

๑. พวกเจ้าวัชชีจักหมั่นประชุมกันเนืองๆ อยู่เพียงใด พึง

หวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น

๒. พวกเจ้าวัชชีจักพร้อมเพรียงกันประชุม จักพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงกระทำอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๓. พวกเจ้าวัชชีจักไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติอยู่ในวัชชีธรรมของเก่าตามที่บัญญัติไว้แล้วอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น

๔. พวกเจ้าวัชชีจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาท่านที่เป็นผู้ใหญ่ของพวกเจ้าวัชชี และจักเชื่อฟังถ้อยคำของท่านเหล่านั้นอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๕. พวกเจ้าวัชชีจักไม่ฉุดคร่าขืนใจสตรีหรือกุมารีในสกุลให้อยู่ร่วมด้วยดีอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น

๖. พวกเจ้าวัชชีจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ของพวกเจ้าวัชชีทั้งภายในภายนอก และจักไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยกระทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไปอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น

๗. พวกเจ้าวัชชีจักจัดแจงไว้ดีแล้ว ซึ่งความอารักขาป้องกันคุ้มครองอันเป็นธรรม ในพระอรหันต์ทั้งหลาย ด้วยตั้งใจ

ว่า ไฉนหนอ พระอรหันต์ที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น และที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นผาสุกในแว่นแคว้น ดังนี้ อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม เพียงนั้น

พระอานนท์กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินได้ฟังมาตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสบอกทุกประการ พระพุทธเจ้าข้า" (ข้อความนี้ผู้เขียนเชื่อมต่อเรื่องเอง ไม่มีในพระสูตร)

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว วัสสการพราหมณ์อำมาตย์ผู้ใหญ่ในมคธรัฐได้ทูลว่า "ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ พวกเจ้าวัชชีประกอบด้วยอปริหานิยธรรม แม้ข้อหนึ่งๆ ก็ยังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม จะป่วยกล่าวไปไยถึงอปรินิยธรรมทั้ง ๗ ข้อเล่า พระเจ้าแผ่นดินมคธ พระนามว่า อชาตศัตรูเวเทหิบุตร ไม่ควรกระทำการรบกับเจ้าวัชชี นอกจากจะปรองดอง นอกจากจะยุให้แตกกันเป็นพวกๆ ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ข้าพเจ้ามีกิจมาก มีกรณียะมากจะขอลาไปในบัดนี้" พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "พราหมณ์ ท่านย่อมทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด" วัสสการพราหมณ์ อำมาตย์ผู้ใหญ่ในมคธรัฐ ชื่นชมยินดีพระภาษิตของพระผู้มีพระภาค ลุกจากอาสนะหลีกไปแล้ว

ครั้งนั้น เมื่อวัสสการพราหมณ์อำมาตย์ผู้ใหญ่ในมคธรัฐหลีกไปไม่นาน พระผู้มีพระภาครับสั่งกะท่านพระอานนท์ว่า

“อานนท์ เธอจงเดินไปบอกภิกษุทุกรูปซึ่งอยู่อาศัยในพระนครราชคฤห์ให้มาประชุมกันในอุปัฏฐานศาลา” ท่านพระอานนท์รับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว เดินไปบอกพระภิกษุทุกรูปซึ่งอยู่อาศัยในพระนครราชคฤห์ให้ประชุมกันในอุปัฏฐานศาลา เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ กราบทูลว่า “พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุสงฆ์ประชุมกันแล้ว ขอพระองค์ทรงทราบกาลอันควรในบัดนี้เถิด”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงลุกจากอาสนะเสด็จเข้าไปยังอุปัฏฐานศาลา ประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงอปริหานิยธรรมทั้ง ๗ แก่พวกเธอ พวกเธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว”

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย

๑. พวกภิกษุจักหมั่นประชุมกันเนืองๆ อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๒. พวกภิกษุจักพร้อมเพรียงกันประชุม จักพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์พึงกระทำอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๓. พวกภิกษุจักไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ จักไม่ถอนสิ่ง

ที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติอยู่ในสิกขาบท ทั้งหลายตามที่ได้บัญญัติไว้แล้วอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๔. พวกภิกษุจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระ ผู้รัตตัญญู บวชนาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก และจักเชื่อฟังถ้อยคำของท่านเหล่านั้นอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๕. พวกภิกษุจักไม่ลุอำนาจแก่ตัณหาอันจะก่อให้เกิดภพใหม่ซึ่งบังเกิดขึ้นแล้วอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๖. พวกภิกษุจักเป็นผู้ยินดีในเสนาสนะป่าอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

๗. พวกภิกษุจักเข้าไปตั้งสติไว้ในภายในว่า ไฉนหนอเพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลเป็นที่รักที่ยังมิได้มา พึงมาเถิด และที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นผาสุก ดังนี้ อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ภิกษุทั้งหลาย อปริหานิยธรรมทั้ง ๗ นี้ จักตั้งอยู่ในหมู่ภิกษุ และหมู่ภิกษุจักสนใจในอปริหานิยธรรมทั้ง ๗ นี้ อยู่เพียงใด หมู่ภิกษุพึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ตามที่ยกวัชชีธรรม-อปริหานิยธรรมจากมหาปรินิพพานสูตรมาแสดงนี้ วัชชีธรรม-อปริหานิยธรรมนั้นมิได้มีเพียงข้อเดียวตามที่อาคันตุกะอธรรมวาทีภิกขุรูปนั้นยกมาพูดย้ำอยู่บ่อยๆ อปริหานิยธรรมมีทั้งหมดถึง ๗ ข้อด้วยกัน

ขอถามหน่อยเถอะ อาคันตุกะอธรรมวาทีภิกขุเอ๋ย เธอปฏิญาณว่าเคารพรักศรัทธาพระศาสดาตถาคตมากที่สุด เธอปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ ข้อหรือเปล่า โดยเฉพาะข้อที่ ๕ "พวกภิกษุจักไม่ลุอำนาจแก่ตัณหาอันจะก่อให้เกิดภพใหม่ซึ่งบังเกิดขึ้นแล้วอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น" ไม่เห็นเธอยกมาย้ำพูดบ้างเลย

คำกราบทูลพระศาสดาของวัสสการพราหมณ์ผู้เป็นต้นเรื่องนี้ว่า

"ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ พวกเจ้าวัชชีประกอบด้วยอปริหานิยธรรม แม้ข้อหนึ่งๆ ก็ยังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม จะป่วยกล่าวไปไยถึงอปริหานิยธรรมทั้ง ๗ ข้อเล่า"

นำมามองอปริหานิยธรรมที่พระพุทธองค์ประทานแก่ภิกษุทั้งหลายได้เช่นกันว่า

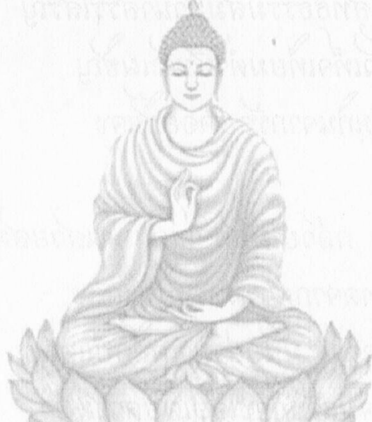
"พวกภิกษุประกอบด้วยอปริหานิยธรรม แม้ข้อหนึ่งๆ ก็ยังหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม จะป่วยกล่าวไปไยถึงอปรินิยธรรมทั้ง ๗ ข้อเล่า"

ขอประทานพุทธานุญาตสมมุติ ขอสมมุติว่า “หากพวกภิกษุไม่ตระหนักข้อที่ว่า “ไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่ได้บัญญัติไว้แล้ว” อาจจะละเลยไปสักหน่อย (ปัจจุบันนี้พระฝ่ายมหายานก็ไม่ตระหนักถึงอปริหานิยธรรมข้อนี้แล้ว ละเลยไปกันมาก) แต่ที่เหลือ ๖ ข้อพวกภิกษุประพฤติตามได้ทั้งหมดเลย จะหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมไหม คำตอบร้อยเปอร์เซ็นอยู่แล้ว หวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อม ดังที่ยกคำพูดของวัสสการพราหมณ์มาเปรียบเทียบ อย่าว่าแต่ ๖ ข้อ ๗ ข้อนั้นเลย เพียงข้อเดียว ข้อที่ ๕ นั่นแหละที่พวกภิกษุสมาทานประพฤติได้จริงๆ ก็หวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียวไม่มีเสื่อม พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน

นี้แลคือข้อสรุปของเราเหล่าพระภิกษุในชั้นหลังสุดท้ายปลายแถว ซึ่งยังเป็นปุถุชนสมมุติสงฆ์มิใช่อริยชนอริยสงฆ์ว่า

“ควรมองภาพรวมทั้งหมด ก่อนมองภาพย่อยแบบแยกส่วน ฉลาดเลือกเอาเฉพาะพระธรรมคำสอนส่วนใดส่วนหนึ่งมาสมาทานประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขเพื่อความสิ้นทุกข์ของตนตลอดกาลนาน

หรือเพราะความที่พวกเราเหล่าพระภิกษุมาอยู่รวมกลุ่มรวมคณะกันก็เลือกอปริหานิยธรรมข้อใดข้อหนึ่ง เช่น หมั่นประชุมกันเนืองๆ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์ควรกระทำ ก็ย่อมหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อม.”

กำลังใจจากกล้วยไม้

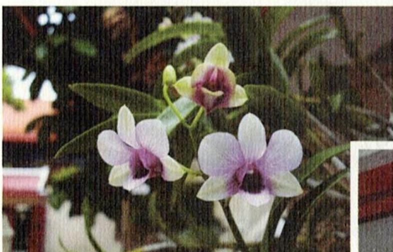
ดอกกล้วยไม้แย้มงามยามเย็นย่ำ
สุริย์ค่อยลอยลงต่ำค่ำมืดหนอ
ก่อนสู่รุ่งอรุณใหม่ใฝ่เฝ้ารอ
เพื่อมาต่อเติมฝันพลันก้าวเดิน

บนวิถีทางผู้กล้าย่างอย่าหยุด
เพื่อพิสุทธิ์ธรรมสัมมาน่าสรรเสริญ
ไยกลัวเท็จเทียมต่ำช้าท้าเผชิญ
ใจต้องเกินจากร้อยคอยชี้แจง

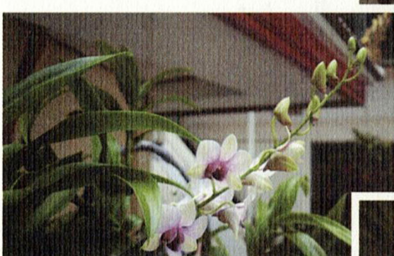
กล้วยไม้ชูดอกเด่นเห็นสวยสด
ไยรันทดจากความจริงยิ่งแถลง
'วิจิกิจฉา' นั้นอย่ามาเคลือบแคลง
หากแจ่มแจ้งก็จงเอ่ยเผยความมา

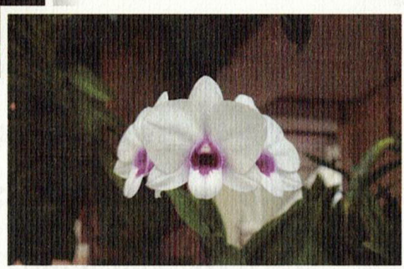
หน้าศาลากล้วยไม้เห็นยามเย็นนี้
มองวิถีบนเส้นทางเดินข้างหน้า
ต้องสืบสาวก้าวต่อไปไม่ร้างลา
จนถึงท่าพุทธธรรมที่อำไพ ฯ

บัวแท้บานยามเที่ยง

เริ่มวันที่ ๑ เดือนใหม่ใจเป็นสุข
ความหมองทุกข์มีบ้างค่อยห่างเหิน
เพราะเคร่งเขียนธรรมะมากล้าเผชิญ
เพื่อชวนเชิญสาธุชนชมความจริง

พลอยเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าพากายหมอง
คอยประคองต่อไปให้สุขุมนิ่ง
ตามเขียนถ้อยร้อยคำชี้นำจริง
ย้ำอย่างยิ่งอย่าบิดเบือนแชเชือนเลย

บัวยังเห็นแย้มบานยามกาลเที่ยง
ไม่หลบเลี่ยงสุริย์สรวงดวงใหญ่เอ๋ย
ความร้อนแรงแสงส่องมาหาได้เคย
หลีกรี้เฉยเอาตัวรอดขอปลอดภัย

'ความดี' กับ 'ความกล้า' ควรมาคู่
ถึงวันสู้อยู่นิ่งเฉยเมยไฉน
ตามดูอยู่รู้จริงเท็จแท้อะไร
คนจริงใช่หลีกเร้นเห็นหวาดกลัว

วันที่ ๑ นี้หนามาเสร็จสิ้น
ตามระบิลพระจอมไตรน้อมใส่หัว
'ปรัปวาท' จ้วงจาบหยาบเกินตัว
ย่อมรู้ทั่วกันเห็นว่าเป็นภัย

'บทความเพื่อพุทธวจนะ' ณ วันนี้
พร้อมเต็มที่เปิดเผยพลันหาหวั่นไหว
เป็นหนังสือสื่อความจริงยิ่งออกไป
ช่วยกันไหมพุทธบริษัทขจัดเท็จ

ขอพุทธานุภาพกำราบชั่ว
ธรรมานุภาพทราบทั่วแท้ดังเพชร
สังฆานุภาพปราบอธรรมพลันสำเร็จ
ให้แล้วเสร็จสรรพลับดับชื่อลง

เกิดบัวงามยามเที่ยงเพียงพบเห็น
พาเยี่ยมเย็นอยู่ภายในใจประสงค์
เกิดชาวพุทธผู้เที่ยงธรรมจิตดำรง
ช่วยสืบส่งมรดกธรรมเป็นตำนาน ๆ

ได้ปีตินํ้าตาคลอ

บทส่งท้าย

ในแนว - นอกแนว

"โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตฺถา"

"อานนท์ ธรรมใดที่เราตถาคตแสดง และวินัยใดที่เราตถาคตบัญญัติแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยการที่เราล่วงลับไป"

พระวจนะประโยคบาลีนี้คือพุทธดำรัสก่อนพุทธปรินิพพานที่พระพุทธองค์ตรัสบอกพระอานนท์ บ่งชี้ชัดว่า ไม่มีพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง แม้ถึงพร้อมด้วยวัยวุฒิอายุพรรษามากทรงภูมิธรรมภูมิปัญญาเป็นที่เคารพบูชาของเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ดังเช่นพระมหากัสสปเถระ ประธานสงฆ์ทำปฐมสังคายนาจะมาเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ได้ นอกจากธรรมวินัยที่ทรงแสดงและบัญญัติไว้ดีแล้วนั้น ซึ่งขยายผลออกมาเป็นกลุ่มกองพระวจนะประโยคหนึ่งๆ ที่อ่านได้ใจความ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ และ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั่นเอง ก็คือ พระศาสดา ๘๔,๐๐๐ องค์ของเหล่าพุทธบริษัททั้งหลาย

ภิกษุบริษัทชาวพุทธแนวหน้าผู้ผ่านการศึกษาเรียนรู้นักธรรมบาลีมาตามระบบมีพื้นความรู้ดีแล้ว สามารถตรงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ๘๔,๐๐๐ องค์ที่สถิตอยู่ในตู้พระไตรปิฎก (มิลินท

ปัญหาบอกว่า “พระไตรปิฎก” คือธรรมกายที่แท้จริง ธรรมกาย : กองแห่งธรรม องคาพยพแห่งธรรม) เปิดออกอ่าน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ได้ด้วยตนเอง และนำออกไปเผยแผ่แก่อุบาสกบริษัทอุบาสิกาบริษัทชาวพุทธแนวหลังได้

และหรืออุบาสกบริษัทอุบาสิกาบริษัทผู้สร้างภูมิความรู้ดีมีความเป็นสัมมาทิฐิก็สามารถตรงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ๘๔,๐๐๐ องค์เปิดตู้พระไตรปิฎกออกอ่าน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั้นได้เช่นกัน ควรอย่างยิ่งอ่านคำอธิบายขยายความประกอบความเข้าใจถูกจากอรรถกถาจารย์เถราจารย์ด้วย โดยไม่ต้องไปรอฟังจากวาจาของภิกษุรูปใดรูปหนึ่งซึ่งไม่มีฐานความรู้นักธรรมบาลี นักธรรมตรีก็เรียนไม่จบ แต่ทำตนเป็นคนรู้ดียกตนขึ้นเหนือความรู้ครูอาจารย์ท่านอื่นๆ (ถ้าท่านเรียนจบนักธรรมตรี ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะกล่าวหาบริภาษว่า นักธรรมตรี โท เอก บาลีประโยค ป.ธ. ๑-๒ - ป.ธ. ๙ เรียนเดรัจฉานวิชา ถ้อยคำแต่งใหม่ไม่มีในพุทธวจนะ พวกพระป.ธ. ๙ จบมาไม่รู้พุทธวจนะ พูดกันไปคนละเรื่อง และลามแรงเล่นไปถึงมจร. มมร. ว่าสอนเดรัจฉานวิชา กล่าวหาพระนิสิตว่าเป็นพวกเอาเปรียบเบียดบังสังคม)

บัดนี้ภิกษุรูปนั้นซึ่งที่ถือว่าอาคันตุกะแปลกหน้ามาใหม่ไม่มีฐานความรู้นักธรรมบาลีดังกล่าวกลับสถาปนาตนขึ้นเป็นนายกสร้างเทรนด์ใหม่สร้างมาตรฐานใหม่ โดยอ้างเอาธรรมวินัย “พุทธวจนะ” อย่างนั้นอย่างนี้ขึ้นมาชี้แนะชี้นำ (ทำตนประหนึ่ง

เป็นศาสดาเสียเอง) ชาวพุทธหลายคนหลงเคลิ้มคล้อยตาม เพราะเห็นว่า "ท่านเจตนาดี" ต้องการให้คณะพระสงฆ์ไทยธรรมยุต-มหานิกายรวมแดนร่วมทำสังฆกรรมในพระอุโบสถขอบเขตขัณฑสีมาเดียวกัน (จะมาสังคายนาทำตนเป็นพระมหากัสสปะ ๒ หรือเปล่าก็ไม่รู้ ขนาดพระมหากัสสปะแท้ๆ ยังไม่สามารถทำได้เลย หลังปฐมสังคายนาเสร็จแล้ว ก็แยกออกเป็น ๒ สายคือ "สายเถรวาท" และ "สายอาจริยวาท" ทันที) วินิจฉัยตัดสินไม่ยาก หากถือตำรา "พุทธวจนะ" เล่มเดียวกัน ไม่มีปัญหาไม่ทะเลาะวิวาทแตกแยกออกเป็นสองฝักสองฝ่าย

คำว่า "เจตนาดี" "เจตนาบริสุทธิ์" เราก็รับกันได้ด้วยความยินดี ถ้าเจตนาดีแต่ขาดความรอบคอบรอบรู้ไม่รู้รอบด้าน รู้เพียงครึ่งๆ กลางๆ ผลที่ออกมากลายเป็นว่าเจตนาดีนั้นแหละกลับมาสร้างความหายนะแปลกแยกแตกต่างทะเลาะวิวาทบาดหมาง ด่าทอบริภาษด้วยผรุสวาทหยาบคาย เราจะรับกันได้ด้วยความยินดีอีกไหม

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าจะเจตนาดีได้อย่างไรที่มาสร้างความแตกแยกออกเป็นกลุ่มเป็นคณะของคนในสังคมพุทธมามกะ

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าจะเจตนาดีได้อย่างไรที่ "พุทธวจนะ" กลายไปเป็นโลโก้ขายสินค้าทำพุทธพาณิชย์อย่างชัดเจน ประทับแบรนด์ตรา "พุทธวจนะ" แม้แต่ที่ขนมเค้ก กล่องใส่ด้ามปากกา และที่หมอนพิงหลังของภิกษุรูปนั้น

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าจะเจตนาดีได้อย่างไรที่ภิกษุรูปนั้นกล่าวก้าวล่วงจ้วงจาบนักธรรมบาลีตรี โท เอก ป.ธ. ๑-๒ - ป.ธ. ๙ รวมถึง มจร. มมร. ว่าเรียนเดรัจฉานวิชา ทำน้ำมนต์ พ่นน้ำหมากขากเสลด

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าจะเจตนาดีได้อย่างไรที่ภิกษุรูปนั้นยกตนข่มคนอื่น ตำหนิติเตียนแม้แต่อัครสาวกเบื้องขวาพระสารีบุตรว่ามีถ้อยคำผิดพลาดเชื่อถือไม่ได้ กล่าวถึงพระราชาคณะชั้นพรหมที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานพระราชทินนามว่า "พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)" พระเดชพระคุณท่านผู้เป็นปูชนียบุคคลของพระพุทธศาสนิกชนทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ได้รับการยกย่องจากประเทศศรีลังกาว่าเป็น "พระอรรถกถาจารย์แห่งยุคสมัย" ซึ่งเป็นคำสรรเสริญยกย่องสูงสุดที่หาได้ยาก พุทธบริษัทสงสัยอรรถสงสัยธรรมอันใดในพระไตรปิฎกก็ไปเรียนถามขอคำอธิบายได้จากพระเดชพระคุณท่าน แต่ภิกษุรูปนั้นกลับเรียกพระเดชพระคุณท่านว่า "ท่านประยุทธๆ" เสียงและภาพจากคลิปวิดีโอว่า

"...แล้วที่อัดเราไว้น่วมล่ะ ไม่มาขอโทษบ้างเลยเออ (เสียงหัวเราะชอบใจ) และหนองป่าพงก็ยังเชื่อท่านประยุทธ์อยู่ ถ้าหนองป่าพงเชื่อท่านประยุทธ์ หนองป่าพงก็เปลี่ยนความเชื่อด้วยนะ หนองป่าพงต้องเปลี่ยนความเชื่อตามท่านประยุทธ์ใหม่ในตัวพุทธธรรมล่าสุดด้วย ใช่ไหม อ้าวถ้าเชื่อแล้วว่าท่านถูกก็ต้อง

เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาตามท่านน่ะ (ทำท่าทางประกอบมือพลิกไปพลิกมา) เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามท่านอย่างนี้ อา...”

ออกนามตรงๆ เจาะจงว่า “ท่านประยุทธ์ๆ” เผยแพร่คลิปวิดีโอนี้สู่สาธารณะ ดูหมิ่นเหยียดหยามประหนึ่งเรียกพระนวกะบวชใหม่ไม่กี่พรรษา

ข้าพเจ้ามองไม่เห็นว่าจะเจตนาดีได้อย่างไรที่กลุ่มคนผู้ได้รับการกล่อมกรอกหูอยู่ทุกวัน จนคล้อยเคลิ้มคลั่งด่าบริภาษพระราชาคณะชั้นเทพพร้อมกับพระผู้ทรงความรู้อีกรูปหนึ่งร่วมสนทนาโดยธรรมออกรายการทีวีว่า “ไอ้”

“พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงตรัสไว้แล้วว่าอย่าไปเงี่ยโสตลงฟังคำแต่งใหม่ ไอ้พระสององค์นี้แหละที่ไม่เข้าใจ”

ข้าพเจ้าไม่เข้าใจเลยว่าการแสดงออกอย่างนี้จะบ่งถึงเจตนาดีเจตนาบริสุทธิ์ได้อย่างไร ขอคำอธิบายจากท่านผู้เข้าใจหน่อย

เพราะคำด่าบริภาษแสดงความไม่เข้าใจว่า

“พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงตรัสไว้แล้วว่าอย่าไปเงี่ยโสตลงฟังคำแต่งใหม่ ไอ้พระสององค์นี้แหละที่ไม่เข้าใจ พุทธวจนคือคำของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ฟังคำพระพุทธเจ้าแล้วจะให้ฟังคำของใคร พระพุทธเจ้าคือสัพพัญญูผู้รู้จริง อรรถกถาคือคำแต่งใหม่ พุทธวจนมีอยู่ในพระไตรปิฎกทุกเล่ม แต่ในพระไตรปิฎกทุกเล่มไม่ได้มีแต่พุทธวจน เพราะเจือปนไปด้วยคำแต่งใหม่”

เพราะถ้อยคำด่าบริภาษเหล่านี้เองเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าอยู่นิ่งเฉยไม่ได้ เกรงว่าจะมีอีกหลายคนตกเป็นเหยื่อความเชื่อแบบนี้ และกลายเป็นกระบอกเสียงไปด่าคนอื่นแทนภิกษุรูปนั้นที่เห็นต่างจากตน ข้าพเจ้าต้องมานั่งเจ็บเมื่อยเคล็ดคอปวดตาเขียนชี้แจงแสดงความจริงอธิบายอีกครั้ง (บางคนบอกว่าข้าพเจ้ามาทะเลาะวิวาท วิสัยของพระควรทะเลาะวิวาทด้วยหรือ ข้าพเจ้าจะทะเลาะวิวาทไปทำไมหนอ เหนื่อยก็เหนื่อย หนักก็หนัก อัตราเสี่ยงสร้างศัตรู เปลืองตัวลำบากใจ ดีก็แค่เสมอตัว มองเจตนาของตนดู ข้าพเจ้าก็รู้ว่า ตนมิได้มีเจตนาทะเลาะวิวาทเลย ผู้ฉลาดย่อมรู้ว่า ข้าพเจ้าให้ความรู้และความกระจ่าง)

ก่อนจะร่วมกันอภิปรายตามประเด็นนี้ ขอย้อนกลับไปดูอุเทศบทที่ยกขึ้นไว้เบื้องต้นว่า

“โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตฺถา”

“อานนท์ ธรรมใดที่เราตถาคตแสดง และวินัยใดที่เราตถาคตบัญญัติแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยการที่เราล่วงลับไป”

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงลับไปแล้วจริงๆ ธรรม-วินัยที่ยกขึ้นเป็นศาสดา ๘๔,๐๐๐ องค์ ก็เปรียบเป็นต้นไม้ใหญ่ที่พร้อมจะผลิดอกออกผลแผ่กิ่งก้านสาขา

ออกไปอีก ออกไป ออกไป ออกไปไกลและไกล

ธรรมชาติของต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านสาขาร่มครึ้มให้ร่มเงาร่มเย็นก็เป็นเรื่องธรรมดาว่านกหนูปูปีกจะเข้ามาอาศัย เหลือบ ริ้น ปลิงมาเกาะกัดดูดเลือดกิน ทั้งสิ่งที่เรียกว่า “กาฝาก” มาเกาะเกิดขึ้นก็ยากจะปฏิเสธ วัชพืชนานาชนิดก็ชิงแทรกเกิดปกคลุมทำลายต้นไม้ใหญ่นั้น

มองในแง่วิวัฒนาการ “Evolution” คงต้องเป็นไปในทำนองนี้ ยากจะหลีกเลี่ยงได้ วิวัฒนาการ “วัฒนะ : เจริญ” มักไปพร้อมกับ “หายนะ : เสื่อม” เสมอ

ทีนี้ต่อมาๆ ในกาลภายหลัง ต้นไม้ใหญ่คือธรรมวินัยนี้ทั้งพยายามยืนหยัดรักษากิ่งก้านสาขาแท้ของตนไว้ ทั้งเหลือบ ริ้น ปลิงก็มารุมเกาะกัดดูดเลือดกินกันขโยงใหญ่ ทั้งวัชพืชนานาชนิดก็ชิงแทรกเกิดปกคลุมหนาขึ้นเรื่อยๆ จนยากจะแยกออกจากกัน ทว่าผู้รู้วิญญูชนก็สามารถแยกออกให้เห็นได้ว่าอะไรคืออะไร อะไรแท้อะไรเทียม แต่ภิกษุอาคันตุกะมาใหม่ในชั้นหลังทั้งหลายนี่สิแยกไม่ออก ไม่รู้ว่าอะไรคืออะไร แท้หรือเทียม มิหนำซ้ำยังเข้าใจว่าตนทำถูกปฏิบัติถูกเสียอีก ซึ่งเราก็เห็นกันอยู่ชัดๆ ว่า พระยุคหลังๆ บางรูปบางสำนักก็ไปนิยมอักขระ ลงเลขยันต์ ทำตะกรุดผ้ายันต์เครื่องรางของขลัง อาบน้ำมนต์ พ่นน้ำหมาก ขากเสลดตามครูบาอาจารย์ของตนที่สืบๆ กันมา (รวมถึงไปเรียนโหราศาตร์เป็นพระหมอดูด้วย) แม้คำสอนที่ปลอมปนเข้ามาในกาลภายหลัง

นอกเหนือไปจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา เช่น หนังสือของพระหรือของคฤหัสถ์ที่ขาดองค์ความรู้ธรรมะอย่างเป็นระบบแต่งด้วยถ้อยคำสละสลวยวิจิตร แสดงทรรศนะความเห็นที่ออกนอกธรรมนอกวินัย "ธรรมคำคม" ที่เอ่ยถึงพระพุทธเจ้าน้อยมาก แทบไม่มีพุทธวจนะอยู่เลย ศาสตร์สาขาวิชาการทางโลก วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น หรือแม้แต่คำสอนนอกพระพุทธศาสนา เช่น คริสตธรรมคัมภีร์ คัมภีร์อัลกุรอาน ก็ยังไปสนใจอ่านสนใจศึกษา มิหนำซ้ำหลงชอบอกชอบใจ ไม่สนใจอ่านศึกษาพระธรรมคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกทั้งๆ ที่เป็นพุทธภาษิตและสาวกภาษิตแท้ๆ

พระพุทธเจ้าสัพพัญญูผู้มีจักขุมาทีฆทัสสีมองเห็นการณ์ไกลอย่างแจ่มแจ้ง ย่อมทรงทราบว่า ภัยอันตรายเหล่านี้จะเกิดขึ้น ธรรมวินัยของแท้ที่เป็นพุทธภาษิตและสาวกภาษิตก็จะเสื่อมถอย และถึงกับอันตรธานสูญหายไป จึงตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายเอาไว้ก่อนล่วงหน้าปรากฏพุทธดำรัสในพระสูตรหนึ่ง ชื่อ "อาณิตสูตร" ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ตะโพนชื่ออานกะของพวกกษัตริย์ผู้มีพระนามว่า ทสารหะ ได้มีแล้ว เมื่อตะโพนแตกพวกกษัตริย์ทสารหะได้ตอกลิ่มอื่นลงไป

สมัยต่อมา โครงเก่าของตะโพนชื่ออานกะก็หายไป ยังเหลือแต่โครงลิ่ม แม้ฉันใด ภิกษุทั้งหลาย พวกภิกษุในอนาคต เมื่อ

เขากล่าวสุตตันตะที่ตถาคตกล่าวแล้ว ซึ่งลึก มีอรรถลึกเป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรมอยู่ จักไม่ปรารถนาฟังจักไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อรู้ และจักไม่สำคัญธรรมเหล่านั้น ว่าควรเล่าเรียนศึกษา แต่ว่าเมื่อเขากล่าวสุตตันตะ (หลักสูตร) ที่นักปราชญ์รจนาไว้ ร้อยกรองไว้ มีอักษรวิจิตร พยัญชนะวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิตอยู่ จักปรารถนาฟังด้วยดี จักเงี่ยโสตลงสดับ จักเข้าไปตั้งไว้ซึ่งจิตเพื่อรู้ และจักสำคัญธรรมเหล่านั้นว่าควรเรียนศึกษา

ภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะเหล่านั้นที่ตถาคตกล่าวแล้ว ซึ่งลึก อรรถลึก เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรม จักอันตรธานสูญหายไป ฉันนั้นเหมือนกัน

เพราะเหตุดังนี้นั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อเขากล่าวสุตตันตะที่ตถาคตกล่าวแล้ว ซึ่งลึก อรรถลึกเป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรมอยู่ พวกเราจักฟังด้วยดี จักเงี่ยโสตลงสดับ จักเข้าไปตั้งไว้ซึ่งจิตเพื่อรู้ และจักสำคัญธรรมเหล่านั้นว่าควรเรียนศึกษา ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้เถิด”.

พระสูตรนี้นี่เองที่ภิกษุอาคันตกะแปลกหน้ามาใหม่รูปนั้นกล่าวอ้างโจมตีอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรคที่พระอรหันตขีณาสพสังคีติกาจารย์สายเถรวาทยอมรับว่านับเนื่องอยู่ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นข้อมูลแรกระดับปฐมภูมิ

(Primary source) ส่วนอรรถกถาเป็นข้อมูลรองระดับทุติยภูมิ (Secondary source)

ข้อมูลปฐมภูมิคือพระไตรปิฎกเปรียบเป็นเพชรเม็ดงาม ข้อมูลทุติยภูมิคืออรรถกถาเปรียบเป็นเรือนทองที่รองรับเพชรเม็ดงามคือพระไตรปิฎกนั้นทำหน้าที่ขับเด่นให้สว่างวาววับ มิได้ทำหน้าที่ลดแสงสว่างลงเลย (บางแห่งอธิบายขยายความทำให้สว่างเกินไปเสียด้วยซ้ำ)

แต่ภิกษุอาคันตุกะแปลกหน้ามาใหม่รูปนั้นกลับปฏิเสธอรรถกถาข้อมูลทุติยภูมินี้อย่างไม่มีเยื่อใย มิหนำซ้ำดูหมิ่นเหยียดหยาม

ทำไมหนอภิกษุอาคันตุกะแปลกหน้ามาใหม่รูปนั้นจึงปฏิเสธอรรถกถาออกไปอย่างสิ้นเชิง เพราะพุทธดำรัสนี้ใช่ไหม

"โครงเก่าของตะโพนชื่ออานกะก็หายไป ยังเหลือแต่โครงลิ่ม แม้ฉันใด ภิกษุทั้งหลาย พวกภิกษุในอนาคต เมื่อเขากล่าวสุตตันตะที่ตถาคตกล่าวแล้ว ซึ่งลึก อรรถลึกเป็นโลกุตตระประกอบด้วยสุญญตธรรมอยู่ จักไม่ปรารถนาฟัง จักไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อรู้ และจักไม่สำคัญธรรมเหล่านั้นว่า ควรเรียนศึกษา แต่ว่าเมื่อเขากล่าวสุตตันตะ (หลักสูตร) ที่นักปราชญ์รจนาไว้ ร้อยกรองไว้ มีอักษรวิจิตร พยัญชนะอันวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิตอยู่ จักปรารถนาฟังด้วยดี จักเงี่ยโสตลงสดับ"

โดยเฉพาะพุทธดำรัสว่า "อักษรวิจิตร พยัญชนะวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิต (เปลี่ยนเป็นคำพูดของตนว่า "เป็นเรื่องนอกแนว เป็นสาวกภาษิต") ท่านก็ตกใจกับพุทธดำรัสนี้ "ตายละ ถ้าภิกษุสาวกในพระศาสนานี้แต่งถ้อยคำใหม่ที่ไพเราะสละสลวยสวยงามก็จะเข้ามาแทรกเสริมบดบังธรรมะโลกุตระ-สุญญตธรรมของพระศาสดา และธรรมะโลกุตระสุญญตธรรมนั้นก็จะไม่เหลือเนื้อเดิมแท้ไว้ ค่อยๆ เลือนรางอันตรธานสูญหายไป เพราะคนจะไม่ฟังคำพระศาสดา มัวแต่ไปฟังอย่างอื่นอะไรก็ไม่รู้"

เสร็จแล้วก็มองไปที่อรรถกถาว่าเป็นสาวกภาษิตแต่งใหม่แทรกเสริมเติมแต่งเข้ามาใหม่ในภายหลังนับว่าเป็นอันตรายต่อพระสัทธรรมของพระศาสดาซึ่งจะทำให้เลือนรางอันตรธานสูญหายไป จึงตัดคัดอรรถกถาออกปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง ชนิด "ผีไม่เผาเงาไม่เหยียบ" รวมทั้งเที่ยวไปตำหนิติเตียนพระเถระพระภิกษุแม้ทรงธรรมทรงความรู้ในธรรมวินัยเชี่ยวชาญชำนาญระดับครุกาจารย์ในยุคปัจจุบัน ดังเช่น ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่พากเพียรศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่นๆ ร่วม ๑๐ ปี เขียนตำราเสมือนรวมพระไตรปิฎก ๔๕ เล่มอยู่ในเล่มเดียวให้ได้อ่านโดยสะดวก มอบไว้เป็นดัชนีชี้เข้าหาพระไตรปิฎก ชื่อหนังสือ "พุทธธรรม" ว่า ห้ามอ่านห้ามศึกษาเช่นเดียวกับอรรถกถาที่ตนเคยปรามาส

และแล้วก็สร้างของเก่าให้เป็นของใหม่เป็นเทรนด์ใหม่ชื่อ "พุทธวจน" พิทักษ์รักษาอย่างเต็มเหนี่ยว เที่ยวป่าวประกาศว่าต้องฟังคำตถาคตอย่างเดียว ต้องอ่านพุทธวจนะอย่างเดียว อย่าฟังคำสาวก อย่าอ่านข้อเขียนบทความอื่นๆ ของใครในภายหลังโปรโมทประชาสัมพันธ์กันยกใหญ่ ชู "พุทธวจนปิฎก ๓๓ เล่ม" ว่าเป็นหนังสือชุดแรกของโลกขึ้นอยู่เหนือพระไตรปิฎกชุดอื่นๆ มหาจุฬาฯ มหามกุฏฯ ต้องตกขอบ

ตามที่ข้าพเจ้าถอดความคำพูดของภิกษุรูปนั้นออกมาแต่งถ้อยคำใหม่ให้ได้สำนวนนุ่มสักหน่อย (คงไม่ถูกกล่าวหา) ก่อนที่ชาวพุทธบางคนจะเห็นคล้อยตาม เรามาพิจารณาพระสูตรนี้อย่างเป็นกลางๆ ตรงไปตรงมาดีไหม ท่านเห็นอย่างนั้น เราจะเห็นอย่างนี้ได้ไหม โดยคล้อยตามท่านวางคัมภีร์อรรถกถาไว้ก่อน ยังไม่ต้องเข้าไปตรวจดูว่าพระอรรถกาจารย์ที่เริ่มตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระสารีบุตร พระมหากัจจานะ ท่านแก้บทไขขยายความไว้อย่างไร

ก่อนพิจารณาพุทธดำรัสหรือพุทธวจนะเหล่านี้ ควรมองที่องค์ผู้ตรัสแสดงก่อนคือพระศาสดาว่าเป็นอย่างไร โดยภาพรวม ส่วนภาพย่อยกรณีจำเพาะขอให้มองผ่านไปก่อน ไม่ควรเอาภาพย่อยกรณีจำเพาะนั้นมาตัดสินเป็นบทสรุป

พระบรมครูผู้ศาสดาของเหล่าพุทธบริษัทนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะหนึ่งที่โดดเด่นเป็นพิเศษคือ พระมหากรุณา (กรุณา-

มหณฺณโว ทรงพระกรุณาดุจห้วงมหรรณพ) เมื่อจะเสด็จไปที่ไหนโปรดใคร ก็เสด็จไปโปรดด้วยพระมหากรุณา คือ อนุเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูล พูดง่ายๆ ตามภาษาร่วมสมัยว่า เสด็จไปแบบ Positive เชิงบวกสร้างสรรค์ มิได้เสด็จไปแบบ Negative เชิงลบล้างทำลายรื้อถอนของใคร แม้ทอดพระเนตรเห็นสิ่งที่พระองค์ทรงทราบชัดอยู่แล้วว่า ไม่ถูกต้อง ยังมิใช่สาระประโยชน์แท้จริง ก็ไม่ตรัสตำหนิติเตียน หากแต่จะตรัสว่าของท่านเป็นอย่างนั้น ส่วนของเราเป็นอย่างนี้ ถ้าเขาประสงค์ฟังส่วนของพระองค์จริงๆ ก็จะตรัสเล่าแสดงให้ฟัง

ดูตัวอย่างโปติลยพราหมณ์ในโปติลยสูตรที่เขาเข้าใจว่าตนสละทรัพย์ ธัญชาติ เงินทองทั้งหมดมอบให้เป็นมรดกแก่บุตรธิดาสืบต่อไป ส่วนตนเหลือเพียงอาหารและเครื่องนุ่งห่มยังชีพ นั่นคือการตัดขาดโวหารทั้งหมดทิ้ง พระศาสดาตรัสบอกว่า

"คหบดี การตัดขาดโวหารที่ท่านพูดมาเป็นอย่างหนึ่ง แต่การตัดขาดโวหารในอริยวินัยเป็นอีกอย่างหนึ่ง"

โปติลยพราหมณ์สนใจการตัดขาดโวหารในอริยวินัยทูลถามขอรับฟัง พระศาสดาจึงตรัสแสดงการตัดขาดโวหารในอริยวินัยให้เขาฟัง

นี้คือการบำเพ็ญพุทธกิจเผยแผ่พระศาสนาขององค์พระศาสดาที่ไปพร้อมกับพระกรุณาอย่างเดียว เรียกอีกนัยหนึ่งว่า

นำพระธรรมเข้าไปเผยแผ่ด้วยท่าทีนุ่มนวลประนีประนอม มิได้เข้าไปแบบแข็งกร้าวหักล้างทำลายรื้อถอนของเก่าที่เขายึดถือกันอยู่ ค่อยๆ นำเข้าไปเปลี่ยนความเข้าใจใหม่โดยธรรมสัมมาทิฐิ

เมื่อทรงนำเข้าไปเปลี่ยนความเข้าใจใหม่แล้ว แต่เขายังไม่ยอมเปลี่ยนความเข้าใจเลย ไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตาม เหมือนจุดประทีปธรรมสว่างมอบให้ไว้ แต่เขาไม่นำกลับไปส่องสว่างที่บ้านของตน พระพุทธองค์ก็กลับมาตั้งอยู่ในอุเบกขาธรรม ไม่ทรงปรารถนาไปบังคับหรือห้ำหั่นทำลายล้าง ปล่อยให้เป็นไปตามวิถีของเขาตามเดิม

ด้วยความเข้าใจการเผยแผ่พระศาสนาแบบนุ่มนวลประนีประนอมนี้ พระพุทธศาสนาจึงเข้าได้กับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างกลมกลืน และเปลี่ยนความเข้าใจใหม่ของคนที่อยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ ให้ยอมรับนับถือโดยดุษณี เช่น พระพุทธศาสนาเข้าไปในจีนเจอเต๋าเล้าจื้อก็กลายเป็นพระพุทธศาสนานิกายเซ็น เข้าไปในประเทศธิเบตก็กลายเป็นพระพุทธศาสนาแบบลามะวัชรยาน แม้พระพุทธศาสนาสายเถรวาทเข้ามาในประเทศไทยที่นับถือผีมาก่อน พุทธมาเจอผีก็กลายเป็นพุทธแบบผีคือยังมีกะตุดผ้ายันต์เครื่องรางของขลังอักขระลงเลขยันต์กันอยู่ (ทำอยู่กับพระนี่แหละ) นี้คือรากเหง้าของสังคมไทยที่เราไม่ควรตำหนิติเตียนกันมากนัก ถามว่า ควรเปลี่ยนความเข้าใจใหม่ไหม ตอบว่า ควรเปลี่ยน แต่ควรเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไป มิใช่หักด้ามพร้า

รื้อล้างกันทันที (ปัจจุบันก็คลายลงไปมากแล้ว คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจเรื่องเหล่านี้กันสักเท่าไหร่)

เมื่อเราเข้าใจท่าทีของพระพุทธศาสนาที่มาจากองค์พระศาสดาโดยภาพรวมอย่างนี้แล้ว เราจะก็เข้าใจพุทธดำรัสในอาณิตสูตรว่าด้วยการตอกลิ่มลงในตะโพนแตกว่าเป็นอย่างไร แท้ที่จริงพุทธดำรัสนั้นๆ ในอาณิตสูตรนี้ พระพุทธองค์ตรัสเตือนพระภิกษุทั้งหลายด้วยพระกรุณาว่า พวกเธอไม่ควรฟังสุตตันตะ (หลักสูตร) ในภายนอก นอกธรรมนอกวินัย แต่มิได้ตรัสห้าม ห้ามฟังห้ามศึกษาอย่างเด็ดขาด (มจร. มมร. ที่จัดหลักสูตรการศึกษาศาสตร์ภายนอก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ นั่นถือว่าเป็นปรโตโฆสะ เสียงภายนอกที่ควรฟังควรศึกษา ควรฟังควรศึกษาดูเพื่อให้รู้เรารู้เขา ให้ได้มีความรู้ความเข้าใจทันโลกทันเหตุการณ์ เพื่อให้พระได้แสดงธรรมอย่าง "ปริสญฺญุตา : รู้บริษัทชุมชน" ไม่เห็นว่าจะเสียหายอะไร)

พระศาสดาตรัสเตือนภัยว่า

"เมื่อพวกเธอไปสนใจใส่ใจศึกษาเรียนรู้สุตตันตะ (หลักสูตร) ศาสตร์สาขาวิชาการภายนอก นอกธรรมนอกวินัยที่นักปราชญ์นักวิชาการทางโลกเขารจนาด้วยถ้อยคำวิจิตรสำนวนโวหารไพเราะสละสลวย ไม่สนใจใส่ใจสุตตันตะที่ตถาคตตรัสซึ่งล้ำลึกเป็นโลกุตระสุญญตธรรม สุตตันตะที่ตถาคตตรัสซึ่งล้ำลึกเป็นโลกุตระสุญญตธรรมนี้ก็จะอันตรธานสูญหายไป"

ครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว ก็ตรัสบอกว่า

“ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ เย เต สุตฺตนฺตา ตถาคตภาสิตา คมฺภีรา คมฺภีรตฺถา โลกุตฺตรา สุญฺญตปฏิสญฺญุตฺตา เตสุ ภญฺญมาเนสุ สุสฺสุสิสฺสาม โสตํ โอทหิสฺสาม อญฺญาจิตฺตํ อุปฏฺฐาเปสฺสาม เต จ ธมฺเม อุคฺคเหตพฺพํ ปริยาปุณิตพฺพํ มญฺญิสฺสามาติ เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพํ ฯ”

“เพราะเหตุดังนี้นั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อเขากล่าวสุตตันตะที่ตถาคตกล่าวแล้ว ซึ่งลึก อรรถลึก เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรมอยู่ พวกเราจักฟังด้วยดี จักเงี่ยโสตลงสดับ จักเข้าไปตั้งไว้ซึ่งจิตเพื่อรู้ และจักสำคัญธรรมเหล่านั้นว่าควรเรียนศึกษา ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้เถิด”

ตามพุทธดำรัสที่ตรัสนี้คือลักษณะอะไร คือ ลักษณะการชี้โทษ บอกประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ พระพุทธองค์ทรงชี้โทษให้เห็นก่อนว่า ถ้าพวกเธอไปประพฤติปฏิบัติกันอย่างนั้นๆ ก็จะเกิดโทษอย่างนี้ๆ เสร็จแล้วทรงบอกประโยชน์ว่า ถ้าพวกเธอกลับมาประพฤติปฏิบัติกันอย่างนี้ๆ ก็จะเกิดประโยชน์อย่างนั้นๆ

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในที่นี้อย่างแท้จริง คือ พวกเธอจะได้ศึกษาเรียนรู้ปฏิบัติตามสุตตันตะที่เรากล่าวว่าลึกล้ำเป็นโลกุตระสุญญตธรรม ซึ่งจะนำพาพวกเธอนั่นเองพ้นทุกข์ คือบรรลุ

โลกุตรธรรมอยู่ด้วยสุญญตวิหารธรรม

สังเกตเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงใช้พระวจนะว่า "อุคฺคเหตพฺพํ ปริยาปุณิตพฺพํ : ควรเรียนควรศึกษา" "ตพฺพ" "อนีย" ปัจจัย แปลว่า "พึง" "ควร" ตามพุทธดำรัสนี้หมายความว่า พระพุทธองค์มิได้ตรัสบังคับพระภิกษุทั้งหลายว่า "พวกเธอต้องศึกษาเรียนรู้สุตตันตะที่เรากล่าวว่าลึกล้ำเป็นโลกุตระสุญญตธรรมอย่างเดียวเท่านั้น ห้ามศึกษาเรียนรู้สุตตันตะ (หลักสูตร) อื่นๆ ภายนอกอย่างเด็ดขาด"

เพราะเหตุไรจึงไม่ตรัสบังคับอย่างนั้น เพราะพระศาสดาทรงดำรงอยู่ในวิถีของพระองค์มาโดยตลอดว่า

"**ตุมฺเหหิ กิจฺจมาตปฺปํ อกฺขาตาโร ตถาคตา** : ตถาคตเป็นผู้บอกกล่าวชี้ทาง ส่วนกิจเพ่งเพียรเผากิเลสเพื่อความพ้นทุกข์พวกเธอต้องพากันทำเอาเอง" (แปลโดยอรรถทอดความ)

นี้คือวิถีของคนที่ไม่มีความทุกข์เลย วิถีของผู้เยือกเย็นสงบอยู่ในสุขุมธรรมละเอียดประณีตไม่คิดไปหักล้างรื้อถอนของใคร

ทีนี้มาดูบทสรุปสุดท้ายของพุทธดำรัสในอาณิตสูตรนี้ว่าแท้จริงคืออะไร

คนเราคิดจะทำอะไรซึ่งเป็นการใหญ่ สร้างปรากฏการณ์ใหม่ หรือต้องการสร้างเทรนด์ใหม่ ก่อนออกไปทำการอย่างนั้นควรรอบคอบกับทฤษฎีความรู้ของตนไหม ก่อนลงน้ำหนักความ

มั่นอกมั่นใจ ควรตรวจสอบองค์ความรู้ให้รอบด้านไหม พิจารณาดูว่าแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นข้อมูลนี้ในระดับปฐมภูมิกับระดับทุติยภูมิเป็นอย่างไร สอดประสานรับกันหรือไม่ หรือลงกันไม่ได้แตกต่างอย่างไร

เมื่อข้าพเจ้าอ่านข้อมูลพระสูตรนี้ในระดับปฐมภูมิคือพระไตรปิฎกแล้ว ก็พออนุมานออกว่าพระพุทธองค์หมายถึงอะไร ทรงมีพุทธประสงค์อย่างไร และเมื่อลองลงไปค้นดูข้อมูลในระดับทุติยภูมิคืออรรถกถาแล้ว ก็สอดประสานรับลงตรงกันกับที่อนุมานไว้ มิได้แปลกแยกแตกต่างเลย

เรามาดูข้อมูลในระดับทุติยภูมิคืออรรถกถาว่าพระอรรถกถาจารย์ไขขยายความไว้อย่างไร พุทธดำรัสที่ภิกษุรูปนั้นเข้าใจว่า "สุตตันตะ (หลักสูตร) ที่นักปราชญ์รจนาไว้ ร้อยกรองไว้ มีอักษรวิจิตร พยัญชนะวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นสาวกภาษิต อย่าเงี่ยโสตรับฟัง ห้ามรับฟัง"

ตามพระบาลีว่า "**สุตฺตนฺตา กวิกตา กาเวยฺยา จิตฺตกฺขรา จิตฺตพฺยญฺชนา พาหิรกา สาวกภาสิตา** : สุตตันตะ (หลักสูตร) ที่นักปราชญ์รจนาไว้ ร้อยกรองไว้ มีอักษรวิจิตร พยัญชนะวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิต"

แต่ภิกษุรูปนั้นเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนจนหลงออกนอกลู่นอกทางทาง พระอรรถกถาจารย์ท่านแก้บทไว้ดังนี้

พาหิรกาติ สาสนโต พหิภูตา ฯ : บทว่า พาหิรกา ได้แก่ ซึ่งเป็นของมีในภายนอกพระศาสนา (พระพุทธศาสนา)

สาวกภาสิตาติ เตสํ สาวเกหิ ภาสิตา ฯ : บทว่า สาวก-ภาสิตา ได้แก่ (หลักสูตรอักขระวิจิตร พยัญชนะสละสลวย) ที่สาวกของผู้เป็นปราชญ์ทั้งหลายเหล่านั้นที่อยู่ในภายนอกพระศาสนากล่าวไว้

ตามพุทธดำรัสนั้นว่า “สุตตันตะ (หลักสูตร) ที่นักปราชญ์รจนาไว้ ร้อยกรองไว้ อักษรวิจิตร พยัญชนะวิจิตร เป็นของภายนอก (พาหิรกา) เป็นสาวกภาษิต” และตามแก้บทของอรรถกถาจารย์ว่า “เป็นของมีในภายนอกพระศาสนาที่สาวกของผู้เป็นปราชญ์ที่อยู่ในภายนอกพระศาสนาเหล่านั้นกล่าวไว้

สรุปได้ว่า คือ ศาสตร์สาขาวิชาการทางโลก ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งศาสตร์สาขาวิชาการเหล่านี้ล้วนอาศัยนักปราชญ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านมาศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลรวบรวมเรียบเรียงเขียนแต่งรจนาเป็นตำรากันไว้ มิใช่สาวกภาษิตเริ่มตั้งแต่ครั้งพุทธกาลที่พระสารีบุตร พระมหากัจจานะ พระปุณณ-มันตานีบุตร พระอรหันตสาวกรูปอื่นๆ กล่าวแสดงไว้ รวมถึงพระภิกษุเถระผู้ทรงภูมิธรรมภูมิปัญญารอบรู้เชี่ยวชาญในธรรมวินัยชั้นหลัง แม้ยุคปัจจุบันดังเช่นพระพรหมคุณาภรณ์รจนาแต่งไว้ คือ หนังสือ “พุทธธรรม” และพระปริยัติศึกษาเถระพระนักวิชาการ

ทางพระพุทธศาสนารูปอื่นๆ ที่เขียนตำรับตำราทางพระพุทธศาสนาออกมาในภายหลัง

พระศาสดา พระอรรถกถาจารย์ไม่ได้หมายถึงเถระพระภิกษุเหล่านี้เลย

อย่างไรก็ตาม ตามพุทธดำรัสที่ตรัสเตือนพระภิกษุทั้งหลายกาลภายภาคหน้าในอาณิตสูตรนี้ ก็ต้องขอบอกว่าเป็นจริงตามพุทธพยากรณ์นั้นจริงๆ คือพระภิกษุในภายหลังยุคต่อๆ มากระทั่งถึงยุคปัจจุบันนี้ ชัดเจนที่สุดว่า ไปสนใจใส่ใจอ่านศึกษาเรียนรู้ศาสตร์สาขาวิชาการเหล่านี้ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์มากกว่ามาสนใจใส่ใจสดับตรับฟังศึกษาเรียนรู้สุตตันตะที่พระตถาคตตรัสไว้ว่าลึกล้ำเป็นโลกุตระสุญญตธรรม เราจึงไม่ค่อยได้พบไม่ค่อยได้เห็นพระทักขิไณยอริยบุคคลระดับโสดาบันเป็นต้นขึ้นไป (โซดาดันเยอะ)

หากผลผลิตของพระที่ไปเรียนศาสตร์สาขาวิชาการทางโลกจบออกมาอย่างนี้ก็ถือว่าเป็นพระนักวิชาการไป บอกได้ว่าไม่ได้เสียหายอะไรเป็นปรโตโฆสะดังกล่าว แต่ถือว่าออกนอกแนวตามพระสูตรนี้ ส่วนพระปริยัติเรียนจบนักธรรมตรี โท เอก บาลี ป.ธ. ๑-๒ - ๙ ประโยค ถือว่าอยู่ในแนว มิได้ออกนอกแนวของพระพุทธศาสนาเลย

ตามที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ในช่วงหนึ่งว่า

"คนเราคิดจะทำอะไรซึ่งเป็นการใหญ่ สร้างปรากฏการณ์ใหม่ หรือต้องการสร้างเทรนด์ใหม่ ก่อนออกไปทำการอย่างนั้น ควรรอบคอบกับทฤษฎีความรู้ของตนไหม"

ขยายความได้อีกนัยหนึ่งว่า คนเราควรมี "อัตตัญญุตา : รู้จักตน" และ "มัตตัญญุตา : รู้ประมาณความพอเหมาะพอดี" คือ รู้ว่าตนเป็นใครมาจากไหน ระดับไหน เพียงไร ความรู้ความสามารถเพียงใด เมื่ออยากจะเป็นคลื่นลูกใหม่ออกไปทำงานใหม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ แต่เมื่อกลับมาพิจารณาตนตรวจสอบตนก็ทราบดีว่าระดับความรู้ความเข้าใจของตนขนาดไหน เพียงไร ภูมิธรรมภูมิปัญญาเป็นอย่างไร ถ้ามนสิการโดยแยบคายจริงๆ แบบไม่มีอคติเข้าข้างตนเองก็ย่อมรู้ว่า แท้จริงตนไม่ใช่เลย ไม่ใช่ผู้รู้เชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านนี้

เมื่อผู้ไม่รู้เชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านนี้จริงๆ แต่กลับออกไปทำงานใหม่สร้างเทรนด์ใหม่หวังให้ยิ่งใหญ่ปรากฏเป็นกระแสนิยมอย่างแพร่หลาย จะเกิดผลอะไร เราท่านทั้งหลายน่าจะทราบกันดีอยู่แล้ว

เรื่องทำการใหญ่สร้างเทรนด์ใหม่ให้ยิ่งใหญ่นี้ ข้าพเจ้าพลอยนึกถึงซุนวูผู้เขียนตำราพิชัยสงครามซุนวู เจ้าของวลีว่า "รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง"

ซุนวูได้กำหนดกองทัพเสนาธิการเหล่าพลทหารทหารที่จะออกไปรบกับข้าศึกศัตรูไว้ ๔ จำพวกด้วยกัน คือ

๑. พวกฉลาดแต่เกียจคร้าน ตั้งให้พวกเขาเป็นเสนาธิการคิดวางแผนรบ

๒. พวกฉลาดและขยันขันแข็ง ตั้งให้พวกเขาเป็นแม่ทัพนายกองนำกองทัพทหารออกรบ

๓. พวกโง่และเกียจคร้าน บังคับให้พวกมันเป็นลูกหาบหาบสิ่งของตามกองทัพรบไป

๔. พวกโง่แต่ขยันขันแข็ง ต้องนำคนพวกนี้ไปประหารชีวิตทิ้งเสียให้สิ้น เพราะพวกมันทำสิ่งใดแล้วล้วนแต่เกิดความหายนะ.

เสียงผู้รู้วิญญูชนเงี่ยโสตสดับ

"ในสถานการณ์นี้ เราก็สามารถขอบใจเรื่องผิดบุคคลเพี้ยนที่เหมือนมาช่วยปลุกพุทธบริษัทให้ตื่นขึ้นมา"

ข้อความประโยคหนึ่งจากหนังสือชื่อ "รู้จัก พระไตรปิฎกให้ชัดให้ตรง" ชี้แจงแสดงความจริงโดยพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์แห่งวัดญาณเวศกวัน นครปฐม

หากเราได้อ่านหนังสือเล่มนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงข้อความประโยคนี้ซึ่งอยู่ในช่วงท้ายๆ เสมือนขมวดประเด็นจบก็ทราบชัดได้ทันทีว่า ท่านเจ้าคุณอาจารย์ระบุบอกถึงใคร เราสามารถกล่าวต่อเสริมเติมตามได้อีกว่า "บุคคลวิปริตผิดเพี้ยน" ไม่แน่ใจว่าปัจจุบันนี้พระภิกษุรูปนั้นลดทิฐิมานะลงบ้างหรือยัง คาดว่าคงทิฐิกล้ามานะกร้าวอยู่เหมือนเดิมกระมัง อ้างว่าตนศึกษาเฉพาะพุทธวจนะอย่างจริงจัง แต่ไม่รู้แม้กระทั่งธรรมเนียมปฏิบัติตามลำดับอายุพรรษาอาวุโสภันเต ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูงเอาเสียเลย กล่าวหลบหลู่ดูหมิ่นได้แม้แต่ท่านเจ้าคุณอาจารย์พระพรหมคุณาภรณ์ผู้อายุพรรษากาลมาก เพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายยกย่องเชิดชูเป็นรัตตัญญูผู้รู้ราตรีนานรูปหนึ่ง

นับเป็นความเมตตาอย่างสูงของพระเดชพระคุณท่านที่มารับภาระธุระหน้าที่ปรัปวาทปรับแก้ถ้อยคำของผู้ที่มากล่าว

ก้าวล่วงจ้วงจาบธรรมวินัยให้วิปริตผิดเพี้ยนอีกครั้ง ขณะที่สภาพร่างกายทรุดเสื่อมลงไปตามลำดับ อีกทั้งทุกขเวทนาจากอาการป่วยไข้ไม่สบายก็ยังตามเบียดเบียนอยู่ตลอด จนจำต้องปลีกหลีกเร้นไปอยู่ในที่สงัดสถานถิ่นแดนดินต่างจังหวัดตามลำพัง

ท่านเจ้าคุณอาจารย์ชี้แจงแสดงถึงประวัติความเป็นมาเป็นไปของพระไตรปิฎกตั้งแต่ต้นจนจบได้อย่างละเอียดลึกซึ้งถึงแก่นทีเดียว แหล่งที่มาอาคตสถานที่ยกมาสมอ้างครั้งนี้ แสดงให้เห็นความเป็นปราชญ์ราชบัณฑิตทรงภูมิธรรมภูมิปัญญาผู้รู้วิญญูชนได้อย่างลึกและกว้างรอบด้าน ยากจะหาใครมาทัดเทียมได้

ตามที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ชี้แจงแสดงอรรถาธิบายนี้ โดยนัยตรงมุ่งอนุเคราะห์พระสังฆาธิการรูปหนึ่งทางจังหวัดปทุมธานีผู้เห็นผิดเป็นชอบให้กลับหางเป็นหัวกลับตัวเสียใหม่ (บทความเพื่อพุทธวจนะที่ข้าพเจ้าเขียนก็มีเจตนาอย่างนี้เหมือนกัน) ขณะที่สามารถตั้งชื่อหนังสือตามเนื้อหาจริงได้ว่า “กรณีพระ...” เหมือนกรณีสันติอโศก กรณีธรรมกาย ที่กระทำการวินิจฉัยในเวลาผ่านมา แต่ด้วยจิตเมตตานุเคราะห์นั่นเอง ท่านเจ้าคุณอาจารย์จึงตั้งชื่อรองอนุโลมว่า “รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัด ให้ตรง” หากพระสังฆาธิการรูปนั้นได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วก็ควรสำเหนียกสำนึกรู้ในความเมตตานุเคราะห์ของท่านเจ้าคุณอาจารย์มากกว่าจะแสดงทิฐิดื้อรั้นอะไรกันอีก

ในฐานะพระผู้น้อยด้อยอายุพรรษากาล (สามเณร ๙ ปี พระ ๒๓ พรรษา) เมื่อได้เจริญรอยตามท่านเจ้าคุณอาจารย์ หาญกล้ามาทำหน้าที่ปรับวาทซึ่งเสี่ยงต่อแรงเสียดทานในกาลภายหลัง ถูกยกตั้งไว้ให้อยู่ในฐานะเป็นปฏิปักษ์ต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ข้าพเจ้าก็พยายามชี้แจงแสดงความจริงเขียนวินิจฉัยในหนังสือชื่อ "บทความเพื่อพุทธวจนะ" ให้ถูกต้องตรงตามหลักธรรมวินัยที่พระรูปนั้นเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนทำให้วิปริตผิดเพี้ยนไป ดังที่เห็นตัวอย่างชัดที่สุดในเวลาที่ผ่านมา คือ สกิเทว พระรูปนั้นแปลว่า เทวดาหนเดียว น่าอับอายขายหน้าในแวดวงการศึกษาพระปริยัติธรรมแม้ขั้นปฐมเรียนบาลีไวยากรณ์เป็นที่สุด รู้ไปถึงไหนอายไปถึงนั่น

กรณีโชว์ตลกขบขัน สกิเทว ท่านเจ้าคุณอาจารย์เขียนถึงภูมิการแปลบาลีของพระรูปนั้นว่า "ควรถือเป็นสำคัญ เพราะเป็นการกระทำต่อหลักของพระพุทธศาสนาที่มีความหมายต่อคนจำนวนมากมาย ถ้าเรื่องคืบหน้าหรือขยายขอบเขตมากขึ้น จะทำให้เกิดความสับสนทางความรู้ความคิด ซึ่งเป็นอันตราย จะแค่หัวเราะสนุกสนานกันเท่านั้นไม่ได้"

ข้าพเจ้าได้ไล่อ่านหนังสือชื่อ "รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัด ให้ตรง" เลยล่วงช่วงกลางมาถึงช่วงท้ายๆ หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการแสดงอาคตสถานหลักฐานแหล่งที่มาพระไตรปิฎกของท่านเจ้าคุณอาจารย์แล้ว ก็ทราบถึงการเน้นย้ำประเด็นที่ข้าพเจ้าเคย

เขียนวินิจฉัยในหนังสือชื่อ “บทความเพื่อพุทธวจนะ” นั้น แสดงเสมือนว่าท่านเจ้าคุณอาจารย์เขียนให้เป็นบทสรุปอีกที ซึ่งมิได้มีความหมายไปทางอื่นประมาณว่าท้วงติงข้าพเจ้าที่เขียนวินิจฉัยเลย เท่ากับว่าท่านเจ้าคุณอาจารย์เขียนย้ำประเด็นเป็นประหนึ่งว่ารับรองข้อความวินิจฉัยของข้าพเจ้านั่นเอง

เมื่อผ่านสายตาของท่านผู้รู้วิญญูชนดังพระเดชพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์แล้ว โดยไม่มีข้อท้วงติงตักเตือนติเตียนอะไรเลย ก็แสดงว่าหนังสือบทความเพื่อพุทธวจนะนั้นได้เพิ่มน้ำหนักแห่งความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จัดเป็นเอกสารเพื่อธรรมวินัยที่สมควรอ่านศึกษากรณีปรัปวาทหรือทิฏฐุชุกรรมทำให้ความเห็นตรงไปอีกยาวไกล

ทิศทางอรรถาธิบายพระไตรปิฎกที่ควรรู้จัก รู้ให้ตรง ให้ชัด ของท่านเจ้าคุณอาจารย์นี้ยังชัดเจนเหมือนเดิม ตามวิสัยของปราชญ์ราชบัณฑิตที่มากด้วยอาคตสถานแหล่งที่มา ครอบคลุมทั่วถึงทุกเรื่องราว วิสัยนี้คือการเปิดของที่ปิด หงายของที่คว่ำ ดังพระบรมศาสดาที่ทรงแสดงธรรมโดยอเนกปริยาย

ตามวิสัยของท่านเจ้าคุณอาจารย์มักจะมัธยัสถ์เรื่องอัตโนมติ คือสงวนทรรศนคติความคิดเห็นส่วนตนไว้ แต่แม้จะเป็นอัตโนมติที่ขยายผลอธิบายต่อภายหลังก็ผ่านการเสนอข้อมูลทุกอย่างครบถ้วนดีแล้ว ซึ่งสอดรับกับข้อมูลที่นำมาเสนอนั่นเอง

บัดนี้ข้าพเจ้าประสงค์แสดงอัตโนมติหรือทรรศนคติส่วนตนเกี่ยวกับพระไตรปิฎกสักหน่อย กล่าวได้ว่าทรรศนคติส่วนตนแม้ถือเป็นอัตโนมตินี้ก็ผ่านการศึกษาอ่านพระไตรปิฎกมองมานานแล้ว "พระไตรปิฎกร่วมสมัย ฉบับไตรภาค" หนังสือเล่มโตที่ข้าพเจ้าเขียนเป็นตัวอย่างของการอ่านศึกษาพระไตรปิฎกพินิจพิจารณามองอย่างเห็นได้ชัด

ลำดับแรกเลย เราควรมองไปที่พระปฐมผู้เป็นต้นกำเนิดของพระไตรปิฎกอย่างแท้จริง องค์พระธรรมกายผู้เป็นกองแห่งธรรมที่พระธรรมคำสอนแผ่ขยายออกมาสู่มนุษยโลก เทวโลก พรหมโลก คือ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

ถามว่า พระบรมศาสดานั้นทรงมีพระอัธยาศัยอย่างไร พระอัธยาศัยอย่างหนึ่งขอตอบตามพระไตรปิฎกว่า

"อนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงซ่องเสพเสนาสนะอันเป็นป่าละเมาะ และป่าทึบอันสงัด มีเสียงน้อย ปราศจากเสียงกึกก้อง ปราศจากชนผู้สัญจรไปมา เป็นที่ควรทำกรรมลับของมนุษย์ สมควรแก่วิเวก เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า ภควา"

ตามพระบาลีที่ปรากฏในติสสเมตเตยยสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๙ นั้น บอกได้ไหมว่า พระบรมศาสดามิใช่คนพูดมากเลย หากแต่เป็นคนพูดน้อย และน้อยจริงๆ จะพูดทั้งทีก็ต่อเมื่อมีเหตุแห่งพระวินัยควรบัญญัติและพระธรรมควรแสดงเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงมีพระอัธยาศัยที่ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ ประสงค์

หลีกเร้นอยู่ตามลำพังเพียงพระองค์เดียว ดังนั้นครั้นพระพุทธองค์จะเข้าถึงคนโน้นพบคบหาคนนี้เพื่อพูดคุยสนทนาปราศัยจึงมิใช่ฐานะ

ก่อนทรงแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์หลังจากรับคำอาราธนาของท้าวสหัมบดีพรหมแล้ว เบื้องแรกเลยทีเดียวพระพุทธองค์ทรงทำอย่างไร ทรงวางขอบเขตการแสดงธรรมจำเพาะเจาะจงผู้พร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งธรรมก่อนใช่ไหม นั่นคือ อุคฆฏิตัญญูบุคคลเปรียบเป็นดอกบัวโผล่พ้นผืนน้ำพร้อมแย้มบานทันที เมื่อแสงสุรีย์สาดส่องต้อง บุคคลประเภทเกรด A นี้บรรลุธรรมได้ทันที เพียงแค่ฟังเฉพาะหัวข้อธรรมไม่ต้องขยายความ วิปัญจิ-ตัญญู บุคคลผู้เปรียบเป็นดอกบัวปริ่มๆ เสมอผืนน้ำพร้อมจะโผล่แย้มบานในวันต่อมา บุคคลประเภทเกรด B นี้บรรลุธรรมได้ทันที เมื่อฟังหัวข้อธรรมและอรรถาธิบาย และเนยยะ บุคคลผู้เปรียบเป็นดอกบัวกลางน้ำที่รอคอยจะโผล่พ้นผืนน้ำในวันต่อๆ มา บุคคลลประเภทเกรด C นี้สามารถบรรลุธรรมได้เหมือนกัน หากฟังหัวข้อธรรมพร้อมอรรถาธิบายและนำไปประพฤติปฏิบัติขัดเกลากิเลสจริงๆ

กล่าวได้ว่า บุคคลผู้เปรียบดังดอกบัว ๓ เหล่านี้ คือคนระดับปัญญาชน มีศักยภาพทางปัญญาสามารถบรรลุธรรมได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อรู้แจ้งเห็นจริงซึ่งธรรมวิเศษนั้นได้ มิใช่คน

ไม่มีการศึกษาระดับปัญญาชน เหมือนตาสีตาสาทั่วๆ ไป

ถามว่าคนมีการศึกษาระดับปัญญาชนประมาณว่าจบปริญญาตรีปริญญาโทมานี้ เวลาเราจะพูดจำแนกแจกแจงอะไรให้ฟัง เนื้อหาสาระนั้นจำเป็นต้องพูดเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์หรือไม่ หรือพูดเพียง ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์ก็เพียงพอแล้ว คำตอบคือพูดเพียง ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์ ประมาณเป็นบทสรุปหรือบทคัดย่อก็เพียงพอ พูดอธิบายมากไปเป็น ๙๐-๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ก็จะฟั่นเฝือเสียเปล่า คนมีการศึกษาระดับปัญญาชนพลอยรำคาญ ดูตัวอย่างคนมีการศึกษาระดับปัญญาชนดังอุปติสสปริพาชกคือพระสารีบุตรสมัยพุทธกาลนั้น ฟังอริยสัจธรรมจากพระอัสสชิโดยสังเขปเพียงหัวข้อที่เป็นบทสรุปเท่านั้นก็ได้ดวงตาเห็นธรรมสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลโสดาบันทันที

แต่ถ้ามิใช่คนมีการศึกษาระดับปัญญาชน ดังเช่นตาสีตาสาทั่วๆ ไป เราจะทำอย่างไร เนื้อหาสาระมากมายนั้นควรพูดเพียง ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์หรือไม่ หรือพูดอธิบายขยายความเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ คำตอบคือ เราควรพูดอธิบายจำแนกแจงออกไปเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ และยังต้องเกินไปจาก ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์นั้นเสียด้วยซ้ำ

ย้อนกลับไปดูการแสดงธรรมที่จำเพาะเจาะจงคนมีการศึกษาระดับปัญญาชน คือ อุคฆฏิตัญญู วิปัญจิตัญญู เนยยะเหล่านั้น พระพุทธองค์จะทรงโปรดแสดงเฉกเช่นไร ย่อมทรงโปรด

แสดงออกมาเพียง ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และ ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์นั้นก็กอปรด้วยอรรถหลายร้อยพันนัยที่ละเอียดลึกซึ้ง

ตามที่ข้าพเจ้าแสดงอัตโนมติทรรศคติส่วนตนนี้ ท่านผู้อ่านพอทราบใช่ไหมว่า ๒๐-๓๐ เปอร์เซ็นต์ที่พระพุทธองค์ทรงโปรดแสดงธรรมนั้น ได้ขยายผลออกมาเป็นพุทธวจนะพระบาลีในพระไตรปิฎก แท้ที่จริงพุทธวจนะพระบาลีที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกแต่ละเล่มนั้น โดยเฉพาะบทพระคาถาก็คือ มาติกาแม่บท หรือบทคัดย่อสรุปจบที่รอการอธิบายขยายความจากพระอรรถกถาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอรรถพยัญชนะพุทธวจนะพระบาลีโดยเฉพาะ

ดูตัวอย่างพุทธวจนะพระบาลีแม้ในไวยากรณะคือความเรียงทั่วไปมิใช่บทพระคาถาเลยว่า "ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา" ท่านแปลเป็นความไทยไว้ว่า "ตั้งสติไว้เฉพาะหน้า" หากไม่ไปดูการไขคำขยายความของพระอรรถกถาจารย์และการอธิบายความของพระวิปัสสนาจารย์ เราจะเข้าใจได้ดีและปฏิบัติได้ถูกไหม แน่นอนความเข้าใจจะต้องออกมาทำนองนี้ว่า "ต้องตั้งสติไว้อยู่ตรงหน้าตาบริกรรมภาวนาไป" ถ้าความเข้าใจออกมาอย่างนี้ก็บอกได้เลยว่าเข้ารกเข้าพงไปเรียบร้อยแล้ว

การไขคำขยายความของพระอรรถกถาจารย์ว่า "ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวาติ กมฺมฏฺฐานาภิมุขํ สตึ ฐปยิตฺวา แปลว่า บทว่า

ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา ได้แก่ ให้ตั้งสติไว้เฉพาะหน้ากรรมฐาน คือตั้งตรงต่อกรรมฐาน" แม้อ่านการไขคำขยายความของพระอรรถกถาจารย์เข้าใจได้ดีกว่าเดิมแล้ว แต่ก็ยังมองไม่เห็นแนวทางปฏิบัติ ครั้นฟังอรรถาธิบายจากพระวิปัสสนาจารย์หลวงพ่อพระอาจารย์ใหญ่ภัททันตะ อาสภมหาเถระ ธัมมาจริยะ ผู้เชี่ยวชาญด้านบาลีใหญ่แล้ว ก็เห็นแนวทางปฏิบัติวิปัสสนาได้ทันที หลวงพ่อพระอาจารย์ใหญ่ปรมาจารย์แห่งวิปัสสนากรรมฐานแสดงไว้ว่าดังนี้

"อารมณ์ทุกๆ อารมณ์ ทั้งภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัส และภายในความรู้สึกนึกคิด ดีใจ เสียใจ เฉยๆ ซึ่งมาปรากฏเฉพาะหน้าเป็นปัจจุบันอารมณ์ สามารถยกขึ้นเป็นอารมณ์กรรมฐานได้ทั้งหมด ต้องตั้งสติกำหนดรู้ว่า เห็นหนอ ได้ยินหนอ ได้กลิ่นหนอ รู้รสหนอ ถูกหนอ คิดหนอ ดีใจหนอ เสียใจหนอ เฉยหนอ"

อีกตัวอย่างหนึ่ง ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ท่านแปลเป็นความไทยไว้ว่า "นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรง" ผู้ที่ยึดถือพุทธวจนะอ่านเจอความแปลนี้ ถ้าไม่มีพื้นความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติหรือไม่เห็นกิริยาท่านั่งกำหนดอารมณ์กรรมฐานมาก่อนเลย เชื่อแน่ว่า จะต้องงงๆ สงสัยว่า คู้บัลลังก์จะคู้อย่างไร นั่งแบบคุดคู้หรือเปล่า

ครั้นไปดูการไขคำขยายความของพระอรรถกถาจารย์ พบว่า "การนั่งที่ดึงขาทั้งสองขาเข้ามาแนบชิดกัน" แม้กระนั้นก็ยังไม่รู้ว่าวิธีนั่งแบบดึงขาทั้งสองขาเข้ามาแนบชิดกันทำอย่างไร พระวิปัสสนาจารย์จึงต้องมาอธิบายและสาธิตแสดงกิริยาท่านั่งคู้บัลลังก์นี้ต่อให้เห็นเป็นท่าสมาธิราบ ขยายออกไปเป็นท่าสมาธิทับซ้อน สมาธิเพชรอีก ซึ่งต้องสาธิตแสดงให้ดูโดยเฉพาะ เพียงอธิบายด้วยคำพูดอย่างเดียวจะไม่ชัดเจนเลย

ตามตัวอย่างพุทธวจนะพระบาลีที่อธิบายมานี้ แม้มิใช่บทพระคาถา ก็มองเห็นชัดเจนว่า ลำพังเพียงการอ่านพุทธวจนะพระบาลีซึ่งเป็นมาติกาแม่บทกอปรด้วยอรรถนัยลึกซึ้งซึ่งซ่อนแทรกอยู่ในตัวอักษรนั้นๆ ชนิดมองไม่เห็นเลย ครั้นจะให้เข้าใจถูกต้องและปฏิบัติถูกวิธีย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ผู้ที่ย้ำบอกว่า "จงอ่านเฉพาะพุทธวจนะคำตถาคตเท่านั้น อย่าอ่านวจนะคำสาวกและอรรถกถาใดๆ" ความจริงตัวท่านเองก็คงพอเข้าใจได้อยู่ มิใช่เข้าใจไม่ได้ แต่เข้าใจไปอย่างนั้นๆ แหละ ผิวเผินตื้นเขินผิดพลาดคลาดเคลื่อนบิดเบือนถึงขั้นวิปริตผิดเพี้ยนไปเสียด้วยซ้ำ กรณีตัวอย่างผิดเพี้ยนของผู้อ้างตนว่าอ่านศึกษาเฉพาะพุทธวจนะคำตถาคตเท่านั้นก็ปรากฏชัดเจนแล้วมิใช่หรือ (ดูคลิปวิดีโอหนึ่งพระรูปนั้นพูดตามพุทธวจนะว่าด้วยสังขตะและอสังขตะโดยยกหลักฐานมาประกอบการบรรยาย แต่กลับนึกคิดเดาเอาตามความคิดเห็นของตนง่ายๆ ว่า พระนิพพานมิใช่ทั้งอัตตาและอนัตตา)

ความเข้าใจพุทธวจนะซึ่งอยู่ในฐานะเป็นพระบาลีมาติกาแม่บทหรือบทคัดย่อในพระไตรปิฎกแต่ละเล่มนั้น จะต้องผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรมนักธรรมบาลีในระบบการศึกษามาไม่น้อย โดยการแนะนำสั่งสอนของครูอาจารย์ที่กำกับดูแลอยู่ตลอด (ปัจจุบันนี้พระหนุ่มเณรน้อยเรียนอยู่ในขั้นบาลีไวยากรณ์ก็ยังถูกเรียกมาท่องทวนแบบให้อาจารย์สอนบาลีฟังอยู่) แม้จะจบการศึกษาสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยคือเปรียญธรรม ๙ ประโยคก็ยังไม่เพียงพอ วุฒิการศึกษาสูงสุดเปรียญธรรม ๙ ประโยคเป็นเหมือนกุญแจดอกหนึ่งที่สามารถไขตู้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเปิดออกมาอ่านเท่านั้น ซึ่งพอจะอ่านเข้าใจได้ แต่ก็ยังติดอยู่หลายศัพท์ที่แปลไม่ออก ครั้นจะให้รู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากศัพท์แก่นแท้ของอรรถพยัญชนะก็ต้องไปศึกษาเพิ่มทางบาลีใหญ่คัมภีร์มูลกัจจายนะ โมคคัลลานะ สัททนีติ ปทรูปสิทธิ คิดว่าฉันเก่งทำตนขวนขวายเรียนศึกษาพุทธวจนะพระบาลีมาติกาแม่บทในพระไตรปิฎกแบบนักเรียนราม ปฏิเสธครูอาจารย์ไม่ได้ เรียนเองเข้าใจเอง ถูกเอง ผิดเอง นั่นแหละอันตรายที่สุด อย่าเลย อย่าได้ทำอย่างนั้นเด็ดขาด ทราบดีใช่ไหมว่า สยัมภูพระผู้เป็นเอง รู้เองแจ่มแจ้งเห็นด้วยตนเอง มีเพียงพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น

ตามที่กล่าวมานี้ยังถือเป็นเพียงกระบวนการศึกษาเข้าใจพุทธวจนะพระบาลีมาติกาแม่บทในพระไตรปิฎกที่ทำได้ดีในระดับหนึ่งเท่านั้น ถ้าจะให้ดียิ่งไปกว่านั้นพระผู้เรียนจบปริยัติธรรมชั้น

สูงสุดนั้นแหละจะต้องไปปฏิบัติทั้งสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาอย่างจริงจัง ครั้นภาวนาปรารภความเพียรยิ่งๆ ขึ้นไป กระทั่งเกิดผลสภาวธรรมให้สัมผัสรู้ดูเห็นตามความเป็นจริงได้แล้ว ก็จะรู้ชัดด้วยตนเองและซาบซึ้งยิ่งนักว่า

"พุทธวจนะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกบาลีนั้นช่างสุขุมลุ่มลึกคัมภีรภาพละเอียดอ่อนลึกซึ้งจริงๆ ยากที่จะหยั่งรู้เห็น ตรงตามที่ตรัสไว้ตั้งแต่ปฐมโพธิกาลว่า "ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ เห็นได้ยาก ตามรู้ได้ยาก" มิใช่เรื่องง่ายๆ ผิวเผินตื้นเขินเลย

ผู้ใดที่บอกว่าง่ายๆ พูดเอากันง่ายๆ แสดงว่าผู้นั้นโมหะอวิชชามืดบอดอยู่ภายในไม่รู้ลึกซึ้งอะไร แม้ในทางปริยัติ ส่วนในทางปฏิบัติก็ไม่ต้องพูดถึงเลยว่าจะปฏิบัติสมถภาวนา-วิปัสสนาภาวนาได้ดีชัดเจนสักเพียงใด

เชื่อหรือไม่ว่า พระผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนามาอย่างเคร่งครัด ครั้นออกจากกรรมฐานมาแล้ว สิ่งที่ดึงดูดความสนใจให้ท่านอยากศึกษาต่อ อยากอ่านอยากเรียนรู้อยากทราบจริงๆ นั้นคืออะไร ขอตอบว่าคือ "พระไตรปิฎก" และต้องเป็นพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี (มิใช่การศึกษาในระดับปริญญาโทปริญญาเอกทางโลก)

พระมหาภาวสุทธิ์สำเร็จเป็นมหาเปรียญธรรม ๙ ประโยคนานแล้ว ท่านเป็นพระปฏิบัติ เคยเขียนบทความชื่อ "ออกจากป่า

มาเรียนบาลี” ลงในนิตยสารทางเดินของเปรียญธรรมสมาคม หลังจากสำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยคใหม่ๆ สมัยเจอกันอยู่ที่สวนโมกขพลาราม อ. ไชยา ท่านเป็นมหาเปรียญธรรม ๔ ประโยค กล่าวกับข้าพเจ้าว่า “แปลบาลีในพระธรรมบทได้มันซึ้ง”

ข้าพเจ้าเคยอ่านเจอข้อความหนึ่งในอรรถกถาท่านกล่าวเอาไว้ว่า

“พระไตรปิฎกเปรียบเป็นมหาสมุทรที่กว้างใหญ่และลาดลึกลงไปตามลำดับ ข้าพเจ้าผู้เปรียบเป็นกระต่ายน้อยขาสั้นๆ ไฉนเลยจะหยั่งลงถึงแหล่งน้ำลึกในมหาสมุทรกว้างใหญ่ที่เปรียบเป็นพระไตรปิฎกนั้นได้เล่า”

พระอรรถกถาจารย์รูปนี้ท่านกล่าวได้ถูกต้องจริงแท้นัก เพราะเมื่อเรียนรู้พุทธวจนะศึกษาปฏิบัติไป ศึกษาปฏิบัติไป แต่ก่อนที่เคยคิดว่าตนเองรู้มากแล้ว แต่ความจริงกลับรู้น้อย รู้น้อยจริงๆ ความรู้ลึกซึ้งถึงธรรมวิเศษของพระพุทธองค์น้อยนิด เพียงเศษเสี้ยวธุลี เทียบกับหางอึ่งก็ยังมิปาน

ตามที่ข้าพเจ้าแสดงอัตโนมติมาตามลำดับนี้ พอสรุปทราบได้แล้วใช่ไหมว่า

พุทธวจนะพระบาลีมาติกาแม่บทในพระไตรปิฎกควรศึกษาเรียนรู้กันอย่างไร ควรศึกษาเรียนรู้ตามกระบวนการศึกษา

ภาษาบาลีเริ่มตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ใช่หรือไม่ เมื่อจบการศึกษาพระปริยัติธรรมสูงสุดเป็นมหาเปรียญธรรม ๙ ประโยคแล้วก็ยังต้องไปต่อด้วยการประพฤติปฏิบัติสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาอย่างจริงจังอีก

ยิ่งผู้ใคร่จะเผยแผ่พระศาสนายิ่งต้องสำเหนียกตระหนักรู้ให้มากๆ ถึงความสุขุมลุ่มลึกคัมภีรภาพละเอียดอ่อนลึกซึ้งของพระธรรมคำสอนตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ซึ่งถูกบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกเรียบร้อยแล้ว หากไม่ศึกษาเรียนรู้ตามระบบกระบวนการศึกษาพระปริยัติธรรมและยังมิได้ประพฤติปฏิบัติให้ละเอียดลึกซึ้งจริงๆ ก็อย่าเลย อย่าเพิ่งอยากมาเผยแผ่พระศาสนาเลย เพราะมิฉะนั้นตัวท่านนั้นเองผู้เข้าใจอย่างผิวเผินตื้นเขินผิดพลาดคลาดเคลื่อนจะกลายเป็นคนมาบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และเผยแพร่มลภาวะทางความคิดที่วิปริตผิดเพี้ยนนั้นไปให้แก่พุทธศาสนิกชนโดยรวม ซึ่งอันตรายและน่ากลัวมากๆ.

.....เรื่องบางเรื่องเราโอนอ่อนผ่อนปรนยอมความกันได้ อนุโลมคล้อยตามไป “ไม่หักด้ามพร้า” กันก่อน แต่เรื่องบางเรื่องโดยเฉพาะเรื่องธรรม-วินัย เรื่องสัมมาความถูกต้องของพระสัทธรรมที่พระอรหันตสาวกทั้งหลายอุตสาหะพากเพียรสืบทอดมาเป็น “มรดกธรรม” ตกถึงยุคของพวกเราที่ควรรักษาหวงแหน

หากมีใครก็ตาม แม้เป็นพระภิกษุอาศัยอยู่ในร่มเงาของพระศาสนานี้มาบิดเบือนทำให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไถลพาออกนอกลู่นอกทาง “ปรัปวาท” นั้นๆ เราต้องสร้างความชัดเจนอย่างเดียว โอนอ่อนผ่อนตามไม่ได้ และสุดท้ายก็ต้องบอกว่า “ยอมหักไม่ยอมงอ”.....

ตติยวาร
รายนามร่วมบุญพิทักษ์ธรรม

กองกองทุนธรรมพระมหาอุเทน	๓๐,๐๐๐ บาท
กองทุนพิมพ์หนังสือธรรมะ โดยพระมหาทองมั่น สุทฺธจิตฺโต และคณะศิษย์	๓๐,๐๐๐ บาท
คณะกองทุนดอกบัวกลางน้ำ	๑๐,๐๐๐ บาท
พระอาจารย์ดุษฎี เมธังกุโร	๖,๐๐๐ บาท
คุณประชา แสงทองสุข	๕,๐๐๐ บาท
คุณอัยยวัชร์ คุณสุมาลี เทียรธัชไชยและครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
คุณพรชัย ธโนปจัยสิทธิ	๕,๐๐๐ บาท
คุณบุษบา เอกะกุล คุณเอกวัฒนา - คุณสุวัจนะ อังคทาภิมณฑ์	๕,๐๐๐ บาท
คุณสิริยา สุวรรณสิทธิ์	๓,๐๐๐ บาท
คุณแม่สุพัตรา ทีฆบรรณ	๒,๐๐๐ บาท
คุณแสงจันทร์ มณีรัตน์	๒,๐๐๐ บาท
ม.ล. อาภาวดี เทวกุล	๒,๐๐๐ บาท
ทพญ.สายใจ ลีกำเนิดไทย	๒,๐๐๐ บาท
คุณรุ่งชัย คุณพรมสุปรีย์ วิริยะบัณฑิตกุล	๒,๐๐๐ บาท
คุณเสริมสุข ปัทมสถาน	๒,๐๐๐ บาท
คุณมุจลินท์ กำชัย	๒,๐๐๐ บาท
คุณชวนชื่น ชูเชื้อ	๒,๐๐๐ บาท
คุณเยาวภา ตีรกิตติ	๑,๕๐๐ บาท

คุณนพพร ภาสะพงศ์	๑,๐๐๐ บาท
คุณปาณิสรา เตชะสิริไพศาล	๑,๐๐๐ บาท
คุณเปรมจิต กีรติวัฒนกูร	๑,๐๐๐ บาท
น.ท.สอน คุณขจีรัตน์ แสงแก้ว	๑,๐๐๐ บาท
คุณศุภธนิศร์ ฤทธิ์จรูญโรจน์	๑,๐๐๐ บาท
คุณศจี หรูวัฒนะกุล	๑,๐๐๐ บาท
คุณดารุณี อุ่นเจริญ	๕๐๐ บาท
อ.วารุณี นิลวลี	๕๐๐ บาท
คุณสิริณพร ศิริชัยศิลป์	๕๐๐ บาท
คุณอุมากัญญ์ ไกรฤกษ์	๕๐๐ บาท
คุณกัญจ์รวี แบรี่ ไนท์	๕๐๐ บาท
คุณกัลยรัตน์ อินทรกำแหง	๓๕๐ บาท
นพ. ธนกฤต กุศลสมบูรณ์	๒๐๐ บาท
คุณรัชพล วัฒนภัคพล	๑๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๒๕,๖๕๐ บาท

.....เรื่องบางเรื่องเราโอนอ่อนผ่อนปรนยอมความกันได้ อนุโลมคล้อยตามไป "ไม่หักด้ามพร้า" กันก่อน แต่เรื่องบางเรื่องโดยเฉพาะเรื่องธรรม-วินัย เรื่องสัมมาความถูกต้องของพระสัทธรรม ที่พระอรหันตสาวกทั้งหลายอุตสาหะพากเพียรสืบทอดมาเป็น "มรดกธรรม" ตกถึงยุคของพวกเราที่ควรรักษาหวงแหน

หากมีใครก็ตาม แม้เป็นพระภิกษุอาศัยอยู่ในร่มเงาของพระศาสนานี้มาบิดเบือนทำให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไถลพาออกนอกลู่นอกทาง "ปรัปวาท" นั้นๆ เราต้องสร้างความชัดเจนอย่างเดียว โอนอ่อนผ่อนตามไม่ได้ และสุดท้ายก็ต้องบอกว่า "ยอมหักไม่ยอมงอ".....

บทความเพื่อพุทธวจนะ ศีลสิกขาบท ๑๕๐ - ๒๒๗ พุทธวจนะ : รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง